

Slučaj "Diploma"

NOVI JADI DR STEFANOVIĆA

Portret vladajuće većine

ČEMU OVO SLUŽI, A UZ TO I NE RADI

BiH 4,70 KM; Hrvatska 19 KN; Makedonija 175 DEN; Crna Gora 2.50 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Greece 3.00 EUR; Austria, Germany 4.00 EUR; Switzerland 6.00 CHF

cena 250 RSD

01462

9 770353 802002

VREME

broj

1489

18. jul 2019.

INTERVJU: JOVO BAKIĆ

**MOŽDA SAM JA ZA
NJIH OPASAN ČOVEK**

Posetite Vugl.rs !

Vugl je medijski portal namenjen razvoju političke pismenosti i kritičkog mišljenja.

Podstičemo dijalog, promišljanje i zdravu kritiku aktuelnih društvenih procesa.

Ne nudimo gotove odgovore već postavljamo pitanja: gde živimo, kako živimo, za šta živimo.

VUGL.RS

GDE ŽIVIŠ // KAKO ŽIVIŠ // ZA ŠTA ŽIVIŠ

izdavač
NP "VREME" d.o.o.
Kosovska 17, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarn

pomoćnici glavnog urednika
Jovana Gligorićević, Momir Turudić

redakcija
Dejan Anastasijević, Dimitrije Boarov,
Slobodan Bubnjević, Radoslav Čebić,
Sonja Čirić (kultura), Zora Drčelić,
Slobodan Georgijev, Andrej Ivanji (svet),
Jelena Jorgačević, Tatjana Jovanović,
Radmilo Marković, Saša Marković,
Ivana Milanović Hrašovec,
Marija Janković (foto),
Milan Milošević, Teofil Pančić,
Saša Rakezić, Mirko Rudić,
Tamara Skrozza, Zoran Stanojević,
Bojan Stekić, Dragan Todorović,
Tanja Topić, Biljana Vasić, Miloš Vasić

dokumentacija
Dragoslav Grujić (arhiva),
Jelena Mrđa (foto)

tehnička redakcija:
Ivan Hrašovec (ur.), Tanja Stanković,
Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;
lektori: Olga Babić, Živana Rašković,
Ivana Stanković;
korektori: Nikola Dragomirović,
Ana Čuk Dragomirović, Stanica Milošević

internet izdanje
www.vreme.com
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
Nikola Čulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com
telefon redakcije: 011/3234-774
telefaks: 011/3238-662

štampa: Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

Prenošenje, preuzimanje ili korišćenje tekstova objavljenih u Nedeljniku "Vreme" je zabranjeno.

Za svako eventualno korišćenje potrebna je posebna dozvola autora i NP VREME, kao nosioca isključivih imovinskih prava na iskorišćavanje autorskih dela koje su stvorili zaposleni u NP VREME.

04 Slučaj "Diploma":

Novi jadi doktora Stefanovića

08 Kadrovska politika MUP-a:

Lojalnost ispred stručnosti

11 **Nuspojave:** Krastavci i tulipani

12 **Intervju:** Jovo Bakić

18 **Lični stav:**

Odgovor na predsednikovo pismo

20 **Portret vladajuće većine:**

Čemu ovo služi, a uz to i ne radi?

24 **Lični stav:** Anatomija jedne hajke

26 Novo restrukturisanje Er

Srbije: Sipanje u bunar bez dna

32 **Putevi oko znakova:** Brend Evropa

KULTURA

34 Baština:

Gde je nestao Milenin dom?

38 **Intervju:** Staša Babić

40 **Roman:** Divlje guske

42 **Kapitalno izdanje. Najvitalniji žanr**

43 **Film:** Unikatni Mufasin glas

44 **Crni talas:**

Sve boje tame – nekad, nedavno i sad

SVET

46 **Grčka:** Povratak Nove demokratije

50 **Turska:** Izbeglice iz Sirije

MOZAİK

54 **Peta godišnjica obaranja putničkog malezijskog aviona:**

MH17 u kandžama geopolitike

59 **Navigators:** Žrtva letovanja

60 **Strip:** Savremena tehnologija

62 **Vreme uživanja:** Svirači

Uslov za napredovanje u policiji je privrženost Srpskoj naprednoj stranci. Na Kriminalističko-policijskom univerzitetu profesorima je zabranjeno da kritikuju vlast i greške u policijskom radu. Ministar unutrašnjih poslova policijski sistem vraća u prošli vek

PIŠE: **DAVOR LUKAČ**

Kako je moguće da državne institucije tvrde da nisu znale koliki je dug JAT-a? Da Komisija za kontrolu državne pomoći poništava sopstvena rešenja? Da se ponovo ne zna kada bi to Er Srbija mogla da posluje sa dobitkom

PIŠE: **RADMILO MARKOVIĆ**

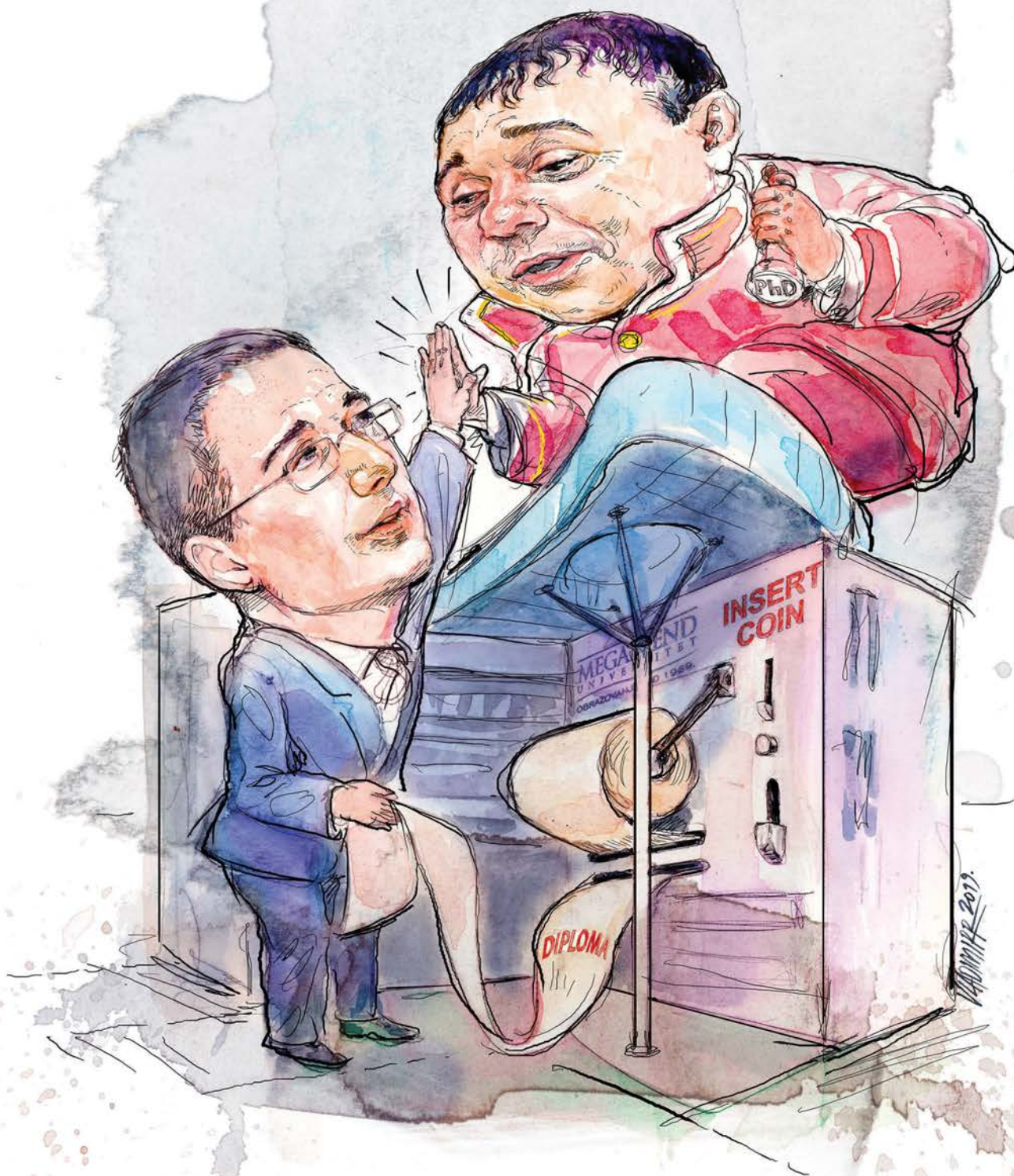

Kakve su ovo kutije, stakleni izlozi? Od testamentarnog zaveštanja Danice Pavlović i njene poslednje želje ni traga – jedna je od niza primedbi stručne javnosti i Požarevljana povodom urbanističkog projekta adaptacije, rekonstrukcije i dogradnje Galerije Milene Pavlović Barili u Požarevcu

PIŠE: **SONJA ČIRIĆ**

Fotografija na naslovnoj strani: **Lenka Pavlović**

NOVI JADI DOKTO

RA STEFANOVIĆA

Taman kada je pomislio da odlaskom Dijane Hrkalović sa mesta državne sekretarke može da odahne, ministar policije počeo je da se preznojava zbog aveti iz prošlosti: opozicija tvrdi da nije ni fakultet završio, što problematičnog doktora dovodi u novu opasnost

Čini se da je uhvaćen u dramatičnoj laži: pošto nije mogao da završi školu koje zapravo i nema u inostranstvu, nije mogao ni da je nostrifikuje to jest prevede na nivo koji prepoznaje obrazovni sistem Srbije i da na osnovu toga nastavi svoju akademsku karijeru. Stefanoviću ne ide u prilog ni činjenica da se nije pojavio niko ko bi rekao da je sa njim delio školsku klupu ili da ga poznaje sa studija.

Čini se da su se svi izređali sa komentarima o tome šta znači prijava Saveza za Srbiju od 9. jula 2019. godine u kojoj se tvrdi da će krivično goniti ministra unutrašnjih dela dr Nebojšu Stefanovića jer su otkrili da on zapravo nije ni fakultet završio.

Od trenutka kada je ovaj deo opozicije obelodanio da ima podatke o tome koji je fakultet Stefanović naveo u svojoj biografiji ne prestaje debata o tome šta da se radi sa ministrom i kako je uopšte moguće da mu u Srbiji bude nostrifikovan dokument nečega što ne postoji, odnosno nečega što on nije ni pohađao. To što je pohađao jeste nekakav ogranak problematičnog Univerziteta Megatrend, obrazovne farme jednog od najčudnijih likova srpske javne scene Miće Jovanovića, koji, razume se, ima titulu profesora doktora. Ispostavilo se i da fakultet, virtuelno registrovan u Engleskoj, zapravo ne postoji i da nije nikakva obrazovna institucija.

KAKO JE OVO MOGUĆE

Međutim, ključna stvar nije razjašnjenja. Ako je pokazano da ministar laže ili da je slagao, posebno u vezi sa ovako važnom stvari iz svoje biografije, ne postoji nijedna mogućnost da on i dalje bude deo Vlade. Srbija je dokaz, nažalost, da

te dve stvari, kredibilitet i vlast, ne idu ruku pod ruku.

Optužba je strašna: Stefanović je dobio dokument da je završio osnovne fakultetske studije početkom dvehiljaditih, to mu je overio Fakultet za poslovne studije Univerziteta Megatrend, a on je na osnovu toga docnije stekao prvo zvanje magistra, 2011. godine, a zatim i zvanje doktora nauka 2013.

Ako on nikada nije završio osnovne studije, kako tvrde u Savezu za Srbiju, ako iz dokumentacije može da se zaključi kakva je to Megatrend obrazovna institucija koju je Mića Jovanović bio registrovao u Londonu devedesetih godina prošlog veka, kako je moguće da mu bude omogućeno dalje školovanje? I to baš ono školovanje koje je, kao što javnost zna, dovelo do toga da mu grupa srpskih naučnika koji rade u Engleskoj ospori doktorsku disertaciju zbog plagiranja većeg dela teksta koji je objavio pod svojim imenom.

Takođe, ako su tvrdnje SZS-a netačne, zbog čega Stefanović nije pokazao dokumentaciju kojom bi nesporno pokazao da su tvrdnje opozicije zlonamerne, pogrešne i da samo služe da bi oslabile njegovu poziciju, a samim tim i poziciju vladajućeg režima?

Pored toga, za sada nije moguće dobiti odgovore od osoba (profesora i profesorki) koje su potpisivale dokumenta koje je SZS objavio: Rešenje o nostrifikaciji i, potom, Odluku komisije kojom mu se omogućava da prijavi magistarski rad. SZS je najavio krivične prijave i protiv tih nastavnika.

ODBRANA I POSLEDNJI DANI

U odbranu Nebojše Stefanovića, posle njegovog dodatnog zaplitanja u kućine izjavom da on nije išao u London da stu-

dira jer, valjda, potiče iz siromašne porodice koja nije nikada to mogla da plati, nego je išao na časove u Sava centar, stao je predsednik Aleksandar Vučić u sada već "klasičnom" tekstu "Elita i plebs", koji je objavila beogradska "Politika".

On je tu rekao da je znanje mnogo važnije od diplome, a to je pojačao nastupom na TV Pinku u nedelju 14. jula kada je rekao da ni novinarske gromade i giganti poput Bogdana Tirnanića i Aleksandra Tijanića nisu imali fakultetske diplome, kao ni najveći Srbin Dobrica Ćosić, pa to ne umanjuje njihovu veličinu i značaj.

U želji da odbrani Stefanovića spinom koji treba da miluje uši radikalskog birača (pa šta ako nema diplomu, jaka stvar), Vučić je zapravo priznao da je Stefanović lagao, jer kakve veze ima gde je i kada diplomirao, kakve veze ima što je falsifikovao ili učestvovao u falsifikovanju dokumenata, kakve veze ima što mu je doktorat plagijat – Stefanović radi vredno i marljivo za dobrobit Srbije i to je najveća diploma.

Ali, teško da će se sve na tome završiti jer na ovakvo tumačenje ili pomeranje pažnje teško da bilo ko može da pristane, odnosno nasadne.

Za razliku od dana kada mu je osporena doktorska disertacija, kojom se ponosi i koja mu kao titula ide gde god se pojavi, za koju je mogao da tvrdi da je nije on sebi dodelio, da tu postoje mentori, komisije i slično, ovde je stvar teža. Čini se da je uhvaćen u dramatičnoj laži: pošto nije mogao da završi školu koje zapravo i nema u inostranstvu, nije mogao ni da je nostrifikuje to jest prevede na nivo koji prepoznaje obrazovni sistem Srbije i da na osnovu toga nastavi svoju akademsku karijeru.

Foto: Tanjug / Sava Radovanović

Stefanoviću ne ide u prilog ni činjenica da se nije pojavio niko ko bi rekao da je sa njim delio školsku klupu ili da ga poznaje sa studija. Za njega govore da je probao i propao na Medicinskom fakultetu, da je probao i propao na Pravnom, i onda se pred kraj treće decenije života ukazala šansa na Megatrendu koju je iskoristio "u punom akademskom kapacitetu".

UBRZANI KURS I POVEZANA LICA

Stefanović ove godine puni 43 godine, a diploma mu je nostrifikovana u februaru 2005. Zahtev za nostrifikaciju podneo je krajem 2004. što bi moglo da nam ukaže da je studirao na tom nepostojećem internacionalnom fakultetu (stekao diplomu na studijama u inostranstvu) od 1999. godine, na primer taman posle propasti na Univerzitetu u Beogradu.

Politički angažman se poklopio sa tim trenutkom pa se i njegova akademska karijera, prema onome što on navodi u svojoj biografiji, poklapa sa napredovanjem u politici: kao da je svoje iskustvo gradskog odbornika u periodu 2004–2008. iskoristio za razmišljanje o magistarskoj tezi koju je prijavio početkom 2011. godine, u vreme kada je već važan šraf u Vučićevom krilu SNS-a.

■ **U želji da odbrani Stefanovića spinom koji treba da miluje uši radikalskog birača (pa šta ako nema diplomu, jaka stvar), Vučić je zapravo priznao da je Stefanović lagao, jer Stefanović radi vredno i marljivo za dobrobit Srbije i to je najveća diploma**

Troje nastavnika sa Megatrenda, sa Fakulteta za poslovne studije, bili su Ana Milićević, Tatjana Cvetkovski i Neđo Danilović. Njih troje povezuje činjenica da su se našli na spisku "1000+ Zato što volimo Beograd" u kampanji u zimu 2018. godine. Reč je o listi potpisnika podrške odborničkoj listi SNS-a.

Pored toga, Ana Langović Milićević danas je državna sekretarka u Ministarstvu prosvete kod ministra Mladena Šarčevića, a što je još slađe, Tatjana Cvetkovski je članica Komisije za akreditacije i proveru kvaliteta u oblasti društveno-humanističkih nauka Nacionalnog tela za akreditaciju i proveru kvaliteta u visokom obrazovanju Srbije.

Dakle, osoba koja je odobrila akademsku karijeru dr Stefanovića, jedna od tri,

dan danas upravlja kvalitetom visokog obrazovanja u Srbiji, odlučuje o tome koje su ustanove i nastavni programi kredibilni. U srcu sistema, tamo gde se prave uslovi za ono čemu će deca Srbije biti izložena, sedi i odlučuje (sa drugima, razume se) osoba upletena u ovakvu kontroverzu.

Da bi nedoumice bile otklonjene, bilo bi dobro i da se Ana Langović Milićević izjasni zbog čega je napustila akademski život zarad rmbačenja na mestu državnog sekretara.

I to nije sve. Od ljudi koji su formalno poturili svoja pleća i bili neka vrsta podrške ministru Stefanoviću u njegovoj akademskoj karijeri, kojoj se posvetio najintenzivnije u periodu dolaska na vlast, posebno mesto ima profesor Mirko Kulić, u ono vreme dekan Fakulteta za

UČENIK I UČITELJ: Dr Nebojša Stefanović i Mića "Megatrend" Jovanović

Foto: Đorđe Tomić / FotonImages

poslovne studije kod Miće Megatrenda, a danas rektor nečega što se zove Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu.

O njemu dovoljno govori njegova biografija:

"Prof. dr Mirko Kulić rođen je 30. marta 1957. godine u Vrapcu, opština Medveđa. Osnovnu školu završio je u Sijarinskoj Banji, a gimnaziju u Velikoj Plani. Na Pravnom fakultetu u Beogradu diplomirao je 1. jula 1980. godine. Magistarsku tezu pod nazivom 'Krivično delo zloupotrebe službenog položaja' odbranio je 3. jula 1995. godine na Pravnom fakultetu u Kragujevcu. Doktorsku disertaciju pod nazivom 'Krivičnopravna zaštita javnih prihoda' odbranio je sa odlikom 23. marta 1999. godine na Pravnom fakultetu u Beogradu.

Obavljao je odgovorne funkcije u državnim organima, privredi i na univerzitetu. Radio je kao pripravnik u Upravi prihoda u Velikoj Plani, a zatim je u Sokobanji bio glavni inspektor prihoda, načelnik Sekretarijata unutrašnjih poslova i predsednik Izvršnog saveta. Potom je bio narodni poslanik u Narodnoj skupštini Republike Srbije, pomoćnik ministra finansija, direktor Republičke uprave javnih prihoda, pomoćnik ministra za eko-

nomsku i vlasničku transformaciju i generalni direktor Beogradske industrije piva, slada i bezalkoholnih pića.

Predavao je na Višoj poslovnoj školi u Beogradu. Izvodio je nastavu na poslediplomskim specijalističkim studijama na Pravnom fakultetu u Beogradu. Držao je predavanja po pozivu na Ekonomskom fakultetu u Beogradu na redovnim i poslediplomskim studijama, zatim na Višoj školi unutrašnjih poslova u Beogradu, kao i na Kriminalističko-policijskoj akademiji u Beogradu. Radio je kao profesor na Megatrend univerzitetu u Beogradu, na kome je bio biran za dekana Fakulteta za poslovne studije. Vršio je i dužnost dekana Fakulteta za državnu upravu i administraciju na istom univerzitetu. Bio je i prorektor Megatrend univerziteta. Od 1. oktobra 2012. godine u radnom je odnosu na Pravnom fakultetu za privredu i pravosuđe Univerziteta Privredna akademija u Novom Sadu, na kome ima izbor u zvanje redovnog profesora za Javnopravnu i Krivičnopravnu užu naučnu oblast. Od 1. oktobra 2016. godine nalazi se na dužnosti rektora Univerziteta Privredna akademija."

Šta je onda zapravo sporno u celoj priči i da li je sve ovo zaista samo pokušaj da

Dragan Đilas, kao lider SZS-a, skrene pažnju sa sebe, kao što tvrde Nebojša Stefanović i Ana Brnabić, e da se ne govori o njegovom basnoslovnom bogatstvu, ili se otvara Pandorina kutija već načeta pričama o lažnim doktoratima Siniše Malog, Nebojše Stefanovića i Jorgovanke Tabaković, o čemu je iscrpno izveštavano ranijih godina?

NIŠTA NIJE U REDU

Ko su ti ljudi koji daju nekom Mići Megatrendu da otvara škole, ko su ljudi koji zapošljavaju ljude koji su završavali te opskurne škole, šta privlači ljude sa bilo kakvom naučnom biografijom da rade na takvim opskurnim školama, i na kraju, kako je moguće da ovaj slučaj pokušava da se zabašuri umesto da se pokaže ili Stefanovićeva čestitost ili da mu se Vlada zahvali na saradnji?

Ako pogledamo biografije ljudi koji odlučuju o tome šta će da bude nostrifikovano a šta ne, ako vidimo da su ljudi koji su pomagali Stefanoviću zapravo važan deo ovog sistema danas u oblasti obrazovanja, ko je onda zaista merodavan da tvrdi da pripada bilo kakvoj akademskoj ili naučnoj eliti, pa samim tim i eliti ovog društva, onom delu na koji se Vučić obrušio radikalnim gnevom?

Formalno je sve u redu, svi ispunjavaju nekakve norme i uslove, ali po tome se razlikuju svet i ovo ovde, kada treba da se zaposlite, ako niste jedinstven primerak na tržištu rada, ipak je nešto i do škola koje ste završili.

Da nije tako, ne bi se ovde ubijali da postanu doktori preko noći, ne bi Srbija u deset poslednjih godina imala više doktora nauka nego u pedeset pre toga. Ne bi, na kraju, Mića Megatrend na svom portalu pored slike svog oca, koji ima titulu Otac Miće Megatrenda, stavio i slike Novaka Đokovića, Tijane Mandić, Saše Antića, Nebojše Stefanovića, Zorana Đorđevića, ali i "naše kolegice" sa RTS-a Dragane Kosjerine i Ivice Kojića, desne ruke Aleksandra Vučića, kao najpoznatijih studenata Megatrenda.

"Učenje se uvek isplati", poručuje nama i vama i poručuje deci u Srbiji Mića Megatrend Jovanović, čovek za koga je verovatno jedino tačno da mu je otac Božin Jovanović.

SLOBODAN GEORGIJEV

Lojalnost ispred

Uslov za napredovanje u policiji je privrženost Srpskoj naprednoj stranci. Na Kriminalističko-policijskom univerzitetu profesorima je zabranjeno da kritikuju vlast i greške u policijskom radu. Ministar unutrašnjih poslova dr Nebojša Stefanović
ovladao je tehnologijom vlasti koja policijski sistem vraća u prošli vek

Ako bi nekome iz Vučićeve naprednjačko-radikalne "pjelade kadrova" trebalo odati priznanje da je uspeo da se "išli-fuje" i ovlada tehnologijom vlasti, onda je to svakako Nebojša Stefanović, koji ne samo da je suvereno na čelu najmoćnijeg sistema u zemlji – Ministarstva unutrašnjih poslova – nego uspeva i da "prljav veš" iz tog sistema, pogotovo vezan za njegov vrh, uspešno sakriva od javnosti.

Za pet godina na čelu MUP-a Stefanović je uspeo ono što njegovim prethodnicima nije: da smiri sindikate (neke milom, a neke perfidnom silom), tako da mu je od njih dvadesetak nelojalan samo jedan. Sklonio je bez mnogo pompe neke ljude koji su bili na čelu raznih policijskih orga-

nizacionih jedinica, a sve smene su prošle bez medijske pompe.

Kako za "Vreme" objašnjava jedan od tih "sklonjenih", visoki oficir policije u vreme ministrovanja Dragana Jočića, takvi smenjeni kadrovi su ponižavani, nisu imali kancelariju niti mesto gde da sede, bilo im je indirektno sugerisano da se ne pojavljuju na poslu. U vreme Ivice Dačića to je bilo manje izraženo, ali slično: rešenje su bila penzionisanja, dok je Stefanović sistem unapredio utoliko što im je svima dao funkcije nekih savetnika ili koordinatora, kancelarije, radno vreme kakvo hoće, a neko ih ponekad čak i upita za savet zbog iskustva koje imaju. Pored dosta pukovnika, pa čak i potpukovnika, koji su se iz raznih razloga našli u toj po-

stručnosti

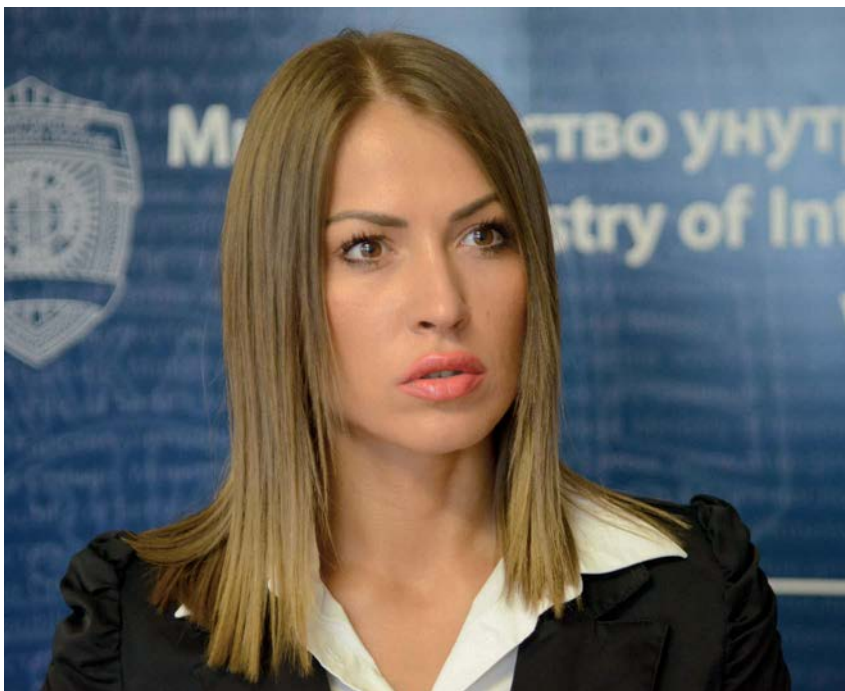

Foto: Tanjug / Filip Krainčanić

ziciji, ima tu i generala, onih retkih koji još nisu penzionisani. Na pitanje za koji sektor koordinacije je zadužen, taj oficir odgovara: "Ni za jedan".

KARIJERNO NAPREDOVANJE

Međutim, stalno ponavljana Stefanovićeva najava o takozvanom karijernom napredovanju pokazala se ne kao prazno obećanje, nego kao nešto sasvim suprotno: na razne rukovodeće funkcije došli su ne sposobni, nego podobni kadrovi. Ne odnosi se to, naravno, kažu upućeni, na čitav sistem MUP-a, nego samo na pojedine delove. Kao primer dobre odluke oni navode postavljenje Milana Stanića na čelo beogradske policije ili Dejana Lukovića za komandanta Žandarmerije. Da

KAKO POSLE NJE: Policijska smotra i Dijana Hrkalo

Foto: MUP Srbije

su njih dvojica dobro rešenje, vidi se po mnogim stvarima, pogotovo u radu policije u Beogradu, čak i njenoj otvorenosti prema medijima ili po tome što Žandarmerija više ne puni "crne hronike".

Ta dva primera su među redima, jer uvek postoji ono "ali" – šta se dešava u drugim sektorima i po unutrašnjosti Srbije, gde postoje brojne zamerke. Kao ilustraciju toga izvori "Vremena" navode postavljenje načelnika Uprave saobraćajne policije Nebojše Arsova, koji je svojevrementom otišao iz MUP-a u Agenciju za bezbednost saobraćaja (zemljačka veza, kažu oni), a onda se posle nekoliko godina vratio i bio postavljen za načelnika Uprave u činu majora (dok je kao mlad oficir radio u odeljenju za uviđaje beogradske saobraćajne policije, nije obavio nijedan uviđaj, nije izašao na teren, niti napisao ijednu prijavu, dodaju ti izvori). A u Upravi kojom rukovodi zatekao je šest pukovnika, potpukovnici da se ne računaju (Arsova je Stefanović pre nekoliko meseci unapredio u taj čin). Arsov je te ljude rasterao: neki su svojom voljom otišli u druge jedinice, neki u penziju, a jedan "neposlušni" pukovnik, iskusan i školo-

van oficir, učesnik ratova, koji nije hteo da ode, iako mu je rečeno da je nepoželjan, zaslužio je radnu ocenu "nedovoljan" kao jedini u Upravi saobraćajne policije, a verovatno i u celom MUP-u.

KRIMINALISTIČKO POLICIJSKI UNIVERZITET

To je samo jedan ilustrativan primer kadrovanja u MUP-u i "karijernog napredovanja", a još drastičniji slučaj je Kriminalističko-policijska akademija, sada preimenovana u Kriminalističko-policijski univerzitet (KPU). "Vreme" je došlo do dopisa koji je negde u februaru rektor KPU prof. dr Dane Subošić uputio svim nastavnicima i saradnicima, a u kome se, pored ostalog, propisuje da je "za vreme trajanja nastave predmetni nastavnik u obavezi da na času govori samo o temi nastave".

Zašto je do toga došlo? Prema navodima nekih profesora, povod je bio što su pojedini nastavnici, od kojih je dosta njih iskusnih policajaca, odgovarali na pitanja studenata na razne teme i ukazivali im kako budući starešina policije ne sme da se ponaša i pred čim ne sme da zatvara

Generali kao amebe

Dobro znajući šta znači lojalnost, Stefanović je u poslednje vreme počeo da u MUP-u deli generalske činove. Nije to radio baš kao Vlajko Stojiljković pred kraj Miloševićeve ere, ali nije ni škrtario.

Načelnici Uprave granične policije i Uprave policije dobili su generalske činove, što je i logično, jer su ih imali i njihovi prethodnici, a i takva je organizaciona jedinica. Ostaje za podsmeh zašto onda general nije i načelnik Uprave saobraćajne ili kriminalističke policije. Komandant Žandarmerije je takođe general, što njegov prethodnik nije bio.

Zanimljivo je i da je direktor policije general Vladimir Rebić, koga je na tu funkciju imenovao Stefanović, dobio za jednog od svojih pomoćnika generala Slobodana Malešića (43), koji mu je bio pomoćnik i dok je bio na čelu saobraćajne policije. Malešićeve policijske kvalitete niko ne spori, prošao je sve instance u karijeri bez ijedne mrlje, ali se mnogi iz struke pitaju zašto, na primer, čin generala nije dobio Bogoljub Živković, koji je najduže na mestu pomoćnika, a ima i najviše godina policijskog staža.

Naknadno je u generala unapređen i načelnik Sektora unutrašnje kontrole Dragan Kujundžić. Taj sektor je u žižu javnosti došao upravo zataškavanjem od javnosti (po Stefanovićevom naređenju, ne Kujundžićevom voljom) više važnih

stvari, od "slučaja Savamala" nadalje, poput umešanosti policijskih funkcionera u razne mutne radnje koje bi razotkrile mnogo toga što se dešavalo. Ovako, unutrašnja kontrola čuti, a Stefanović objašnjava da je to u nadležnosti tužioca. A kada unutrašnja kontrola uhapsi nekog policajca zbog mita, ili službenicu upravnih poslova koja je nekom omogućila nelegalnu ličnu kartu ili pasoš, to se daje u saopštenju za javnost, a neretko se i sam ministar pojavi pred kamerama da to obelodani.

Za neke druge stvari – muk. Poput, recimo, ko je "botovki" SNS-a iz Valjeva dao fotografiju iz policijskog sistema Marka Dragoslavića koji je na Tviteru aktivan pod imenom "Operativac iz Zemuna". Fotografija je u boji, slikana za ličnu kartu, i svako objašnjenje da je to moglo poteći iz neke banke ili ustanove koja ima čitač nesuvislo je, jer svi oni samo dobijaju crno-belu sliku, kolor ima samo policijski sistem. Ko je ušao u sistem, otkrije se za manje od 30 sekundi, a policija čuti do danas.

Slično je i sa fotografijom iz lične karte zamenika tužioca za organizovani kriminal, koja se volšebno pojavila u listu "Danas". Medij, naravno, nije dužan da otkrije svoje izvore, niti je to od njih iko tražio, ali Sektor unutrašnje kontrole je, dok je na njegovom čelu bio Miloš Oparnica, lako otkrio odakle je to poteklo. MUP, međutim, do danas o tome čuti, braneći se da je sve u rukama Tužilaštva.

oči. Tako je jedna od tema o kojoj se diskutovalo bio slučaj rušenja u Savamali i nepostupanje policije, te su profesori na tu temu iznosili svoje mišljenje, profesionalno naravno, koje je odudaralo od zvanične verzije.

Drugi slučaj bio je vezan za izbore u Lučanima u decembru prošle godine, kada se u prostorijama policijske stanice pojavila državni sekretar Dijana Hrkalović da naređuje policajcima. Profesori koji predaju policijske propise su na pitanje studenata da pričaju o tom slučaju objasnili da je državni sekretar osoba koja nije u sistemu rukovođenja i komandovanja policijom i da policijski službenici naređenja mogu da primaju samo od načelnika policijske uprave, direktora policije ili nekog od njegovih pomoćnika. Tako su, ima li gore od toga, profesori buduće policijske oficire edukovali da su propisi iznad partijskih kadrova.

Čašu na KPU prelilo je to što su dva profesora zimus potpisala podršku građanskim protestima, pa je rektor, verovatno ne svojom voljom već po nečijem nalogu (a nije moglo proći bez znanja Stefanovića, ili bar uz konsultacije sa njim), svim predavačima dostavio papir sa "obavezama

nastavnog osoblja Univerziteta". A tamo stoji da nastavnik nema pravo da studenta oslobodi prisustva nastavi zato što su, kako je objašnjeno, ponovo uvedeni "postrojavanje, smotra i organizovano prisustvo nastavi". To je praktično povratak na devedesete kada je KPA bila ustrojena po vojničkom sistemu, studenti su stanovali u internatu i imali sve aktivnosti kao u vojsci. Posle promena 2000. godine uloženi su mnogi naponi da se Policijska akademija demilitarizuje jer, pored ostalog, njeni studenti sutra neće raditi u kasarni, u zatvorenom sistemu kakav je vojnički, nego na ulici, među građanima gde će se susretati sa raznoraznim realnim situacijama. I taman kad se u tome uspelo, Stefanović ponovo vraća postrojavanje i smotru, praktično poluvojnički sistem.

PROPISANA KOMUNIKACIJA

Od nastavnika KPU rektor još traži i da "u vreme službene komunikacije ne komentarišu javne ličnosti i kolege", što u prevodu znači da nema nikakve kritike loših ili pogrešnih poteza policije. Tražiti to od profesora koji obučavaju mlade ljude za policijske poslove nije ništa drugo do gušenje slobode mišljenja.

I onda na to dolazi još i novi nalog: "Komunikacija između studenata i nastavnika isključivo se odvija u vreme konsultacija i putem službenog 'emaila', kao i kroz kontakte sa Odsekom za studentska pitanja Univerziteta". Ovaj nalog sam po sebi govori sve: predupređuje mogućnost da neki profesor "zatruje" studenta pogrešnim mišljenjem o postupcima sadašnje garniture na vlasti.

Devedesetih godina direktor Više škole unutrašnjih poslova (gde je sada KPU) u Zemunu bio je Momčilo Talijan, koji je omogućio da se na obali Dunava izgradi splav na kome je bio improvizovani restoran i potencirao druženje studenata i profesora, znajući kao iskusni policajac da su neformalni kontakti i priče ponekad korisniji od klasičnih predavanja.

Danas se situacija očigledno promenila. Stefanović sprovodi što je naumio jačajući svoju ulogu i stičući realnu moć ne samo u državnom sistemu, nego i, što je mnogo važnije, u partiji kao šezdesetih godina prošlog veka. Slučaj Dijane Hrkalović, koja je navodno otišla svojevoljno, najbolji je primer.

DAVOR LUKAČ

Krastavci i tulipani

Kako demokratija brani javni interes i kako ga diktatura urniše, a sve na primeru dvaju solitera

Ima nečega u naravi demokratije što je čini do intimnosti kompatibilnom s tzv. javnim interesom; demokratski entuzijasti će reći da je to prirodno i normalno, ali da li je? Jer, s druge strane, nije da nije istina i ono što je rekao Winston Čerčil: da je najjači argument protiv demokratije petominutni razgovor s tzv. prosečnim biračem... Drugim rečima, poredak u kojem glas genija i glas budale načelno podjednako vrede mora da ima neku fundamentalnu konstrukcionu grešku. U čemu je onda stvar, tj. zašto iole zrele demokratije vrlo retko propadaju, politički ili ekonomski? Tu opet prizivamo Čerčila i njegovu još čuveniju reč i misao da je demokratija najgori mogući poredak – osim svih ostalih.

E sad, kad smo već uzaptili Čerčila za potrebe ove kolumne, biće najracionalnije da još malo ostanemo u Engleskoj.

Gradonačelnik Londona Sadik Kan ovih je dana u žiži zbog jednog ekstenzivnog čina u okviru svojih, prilično širokih, gradonačelničkih ovlašćenja. Kan je, naime, stavio veto na već takoreći "gotovu" izgradnju neke monumentalno preogromne i monumentalno pruružne građevine zvane Tulip (Tulipan), gigamegasoliterčine koja je trebalo da bude posađena skoro na samoj obali Temze, u Sitiju, blizu londonskog Tauera, i koja bi svojim dimenzijama i oblikom potpuno promenila krajolik i "izdominirala" nad okolnim, u svakom smislu kud i kamo vrednijim građevinama, te bi samim tim, dakako, trajno narušila bitan deo londonskog *skajlajna*. U trista metara visokog kingkongovski grozomornog Tulipana su investirane ogromne pare i još ogromnija očekivanja budućih profita, dakle, tu se steklo more kojekakvih finansijskih i drugih Visokih Interesa, ali Kan je bio neumoljiv: briga za javni interes i za dugoročnu dobrobit većine građana Londona, te uostalom i odgovornost za obličje imperijalnog velegrada koje je zatekao i koje će ostaviti svojim naslednicima, dalo mu je mandat da interveniše i stopira gradnju Nakaze pre nego što za sve postane prekasno.

Elem, ako vas neko pita zašto je London istinski Velegrad, da mu znate kas'ti: zato što živi i radi i misli (i glasa) kao istinska metropola, zato što je tri četvrtine njegovih ljudi glasalo protiv Bregzita, i zato što u njemu neko ko se zove Sadik Kan može da dobije neposredne izbore...

Pa dobro, ipak je to jedna Britanija, daleko smo mi od njenih demokratskih standarda čak i sada, kada je štošta u toj britanskoj demokratiji u strahovitoj krizi... Idemo zato mnogo bliže, u susednu Hrvatsku. Gradonačelnik Zagreba Milan Bandić je neka vrsta antipoda Sadiku Kanu, tako da nije neko iznenađenje da se on pojavljuje ne kao zaštitnik javnog interesa nego, naprotiv, kao pokrovitelj i graditelj šume tamošnjih Tulipana koje bi nakarikali na obalu Save kod Hipodroma, trajno unakazivši zagrebački horizont i podelivši grad nekom vrstom visokog zida. Međutim, šta? Iz nekih nadležnih tela

državne uprave tom su projektu stavljene takve administrativne zapreke da je veliko pitanje hoće li naposljetku od toga išta biti.

E sad, Hrvatska nije baš neka uzorna demokratija, još manje država u kojoj je korupcija neprijatni izuzetak, i sasvim je moguće da ni motivi tamošnjih sprečavatelja Bandićevog divljanja nisu baš tako nobl kao oni Kanovi nego su više utukovanje političkom suparniku, ali opet, ishod ostaje isti: Beograda na vodi na zagrebački način, sada je sasvim moguće, naposljetku neće ni biti.

Hrvatska, rekosmo već, nije demokratija za ponos, ali u njoj ipak postoji podela vlasti, ozbiljan interesni i stranački pluralizam, i svakako neizvesnost kretanja političkih tokova već u sasvim skoroj budućnosti, recimo na sledećim izborima – državnim koliko i zagrebačkim. Svi ovi faktori u zbiru ipak bar delimično ograničavaju mogućnosti odviše drastičnog i brutalnog ruganja javnom interesu.

Naposljetku, evo nas u Srbiji, u Beogradu. Projekat Beograd na vodi, sa sve nekakvim groteskno i pruružno preogromnim Krastavcem (bilo je i lascivnijih asocijacija) koji bi trebalo da izdominira nad BNV, a koji ionako izdominirava nad Beogradom kao neka vrsta proždrljivog parazita koji izjeda svog sve nemoćnijeg domaćina, postao je moguć tek negde 2014, kada je nova, ohlokratska antielita zaposela sve ključne političke, finansijske, ekonomske, društvene i medijske tokove, kada je zavlada na svim nivoima i de facto u potpunosti onemogućila bilo kakav otpor, to jest svela ga na po sebe sasvim bezopasno zanovetanje šačice nadobudnika. Zato je, u sklopu te demontaže, Beograd prvo izgubio gradonačelnika, konkretnog, s imenom i prezimenom, a onda je lišen i gradonačelnika kao takvog, umesto kojeg su instalirani animirani likovi koji po svoj prilici uopšte ne postoje u stvarnom životu ("Mali", "Vesić"...), da bi stvar uvrhunila u rukopoloženju onog nekog lika (Čičić?) kojem niko ni ne zna ime, da figurira na tom značenjski i u svakom drugom smislu ispražnjenom i anihiliranom mestu.

Ali, zašto je to uopšte bilo važno, naročito u kontekstu ionako na(ra)stajuće diktature i samovolje jednog čoveka? Zato što ima neke posebne simboličke težine u tom poslu i položaju gradonačelnika, naročito glavnog grada: čak i u jednopartijskom socijalizmu, gradonačelnik nije bio sivi anonimus nego politički i javni personality sa manje ili više autonomnom težinom. A njegov jedini istinski posao je da brani javni interes od svakoga ko bi ga ugrozio, a naročito od najbogatijih i najmoćnijih – od onih drugih javni interes može i sam da se odbrani... Šta, međutim, radi diktatura? Izjeda sve javne institucije, i naposljetku ukida čak i radnu premisu o postojanju i odbranivosti javnog interesa. E, zato London neće dobiti Tulipan, a Beograd će dobiti... krastavac, da prostite. ¶

MOŽDA SAM JA

Fotografije: Lenka Pavlović

OPASAN ČOVEK

“Ako bih se politički angažovao i ako bih došao na vlast, bio bih vrlo opasan za oligarhiju. Nema razloga da krijem. Neke stvari se ne mogu bezbolno rešavati. Negde mora hirurški nož da se upotrebi. Kad je bolest uznapredovala, koristi se hirurški nož. Lekovi ne pomažu. Ovo je tumor. Veliko je pitanje da li je metastazirao jer ako jeste, nama nema spasa”

O nedavno vanredni profesor na Filozofskom fakultetu u Beogradu na odseku sociologije, Jovo Bakić prvi je univerzitetski predavač koji je posle dužeg vremena pozvan u policiju na informativni razgovor zbog javno izgovorene reči. Naime, Bakić je u intervjuu nedeljniku NIN rekao da je upad u zgradu Radio-televizije Srbije “budalast, osim ukoliko se ne ide dugim cevima”. U Dnevniku 2 RTS-a njegova izjava shvaćena je kao “da je trebalo upasti u zgradu RTS sa dugim cevima”. To je bio dovoljan razlog da se Ministarstvo unutrašnjih poslova zainteresuje da li možda profesor Bakić javno zagovara nasilje. Malo kasnije, predsednik Srbije Aleksandar Vučić izjavom da prezire lažnu elitu kojoj pripada profesor Ognjen Radonjić, obrušio se na Bakićevog kolegu sa Filozofskog fakulteta jer se usudio da u emisiji “Utisak nedelje” govori o siromaštvu u Srbiji i o tome kako se manipuliše siromašnim stanovništvom. Zatim su Dragan Đilas i Boško Obradović javno rekli da ministar unutrašnjih poslova, za koga se već godina osnovo sumnja da je plagirao svoj doktorat, nije ni osnovne studije završio na legalan način. Ta je kap Vučiću prelila čašu te je u “Politici” objavio autorski tekst “Elita i plebs”, kojim je pokušao da se obračuna sa svojim obrazovanim protivnicima. O nasilju, mafiji, eliti i, naravno, Aleksandru Vučiću sa Jovom Bakićem razgovaramo dan pošto se vratio sa promocije svoje najnovije knjige “Evropska krajnja desnica 1945–2018.” u izdanju kuće Clio, koja se održala u Loznici.

“Predstavljanje knjige u Loznici održali smo u kafani, zato što tamošnja kulturna ustanova ne sme da nam da svoju salu”, priča Jovo Bakić i nastavlja: “Prvo su pristali, verovatno direktorka nije znala o kome je reč, pa kad je saznala, odmah je Zoran Hamović (direktor izdavačke kuće Clio) dobio obaveštenje da ne može. Na kraju smo promociju održali u jednoj kafani. Šteta što je padala kiša, mogli smo na otvorenom gde bi bilo znatno više ljudi. Moj izdavač masovno biva odbijan i u drugim gradovima, pa i od višegodišnjih saradnika. To je smešna situacija jer knjiga uopšte nije o domaćoj politici u Srbiji, već o politici u EU i to u njenom zapadnom delu. To je samo jedna ilustracija stanja u ovoj zemlji, jer knjiga jednog univerzitetskog nastavnika, u kojoj se čak ni ne obrađuju domaće teme, ne može da bude predstavljena u javnim kulturnim ustanovama zbog političke nepodobnosti samog autora. Pri tome, uopšte nisam aktivan u stranačkoj politici. Tu i tamo se povezujem sa ljudima koji su meni slični, ali mislim da šira javnost to ni ne zna. Pa ipak, ako bude bilo drugog izdanja, u predgovoru ću se zahvaliti predsedniku države na izvrsnom marketingu koji je obezbedio neočekivano dobru prodaju knjige. Čovek je pomogao. Kad je jedna akademska studija imala tako masovnu publiku? U Beogradu, Novom Sadu, posebne promocije, masovna kupovina knjige. To se retko dešava. Ko je za to zaslužan? Pa, Aleksandar Vučić. Dugujem mu iskrenu blagodarnost.”

“VREME”: Kad pominjete ljude koji su vama slični, mislite li na one okupljene u neformalnoj grupi “Samoodbrana”?

JOVO BAKIĆ: Naravno, i na njih.

Ima li “Samoodbrana” neke konkretne političke ciljeve?

Mi smo duboko zabrinuti ljudi za sadašnjost i budućnost naše republike koju je mafija otela. U ovom trenutku bilo bi neodgovorno da kažem bilo šta drugo.

Onaj deo javnosti koji vas poznaje zna i da ste oštar kritičar postojeće vlasti.

I to je, očigledno, za vlast sasvim dovoljno, što govori o nenormalnosti situacije, jer bar u ovom trenutku nisam konkurent za osvajanje vlasti. Ako kao predsednik države napadate nekoga ko nije takmac u političkoj utakmici, to znači da, u najmanju ruku, živimo u jednoj državi u kojoj predsednik apsolutno nije svestan svojih ustavnih ovlašćenja, odnosno ograničenja. Jer Ustav je ustava vlasti. Potpuno je nenormalno kada čovek koji treba da predstavlja sve građane napada nekog od njih, a da taj čak i nije vođ neke stranke. Nenormalno je da sa predsedničke funkcije napada i potencijalne takmace pošto bi trebalo da se ne meša u stranačku politiku jer predstavlja sve građane. On predstavlja i Dragana Đilasa i Sergeja Trifunovića, kao što predstavlja i vas i mene. E, to je tragedija što on odbija svoja ustavna ovlašćenja i ograničenja. On deluje kao neobuzdani vođ navijača koji je istovremeno i vođ stranke, a nije predsednik države.

Pritom se Aleksandar Vučić bavi i državnim poslovima koji su u isključivoj nadležnosti Vlade.

On je sve – i predsednik Vlade i predsednik Skupštine i predsednik Vrhovnog suda. Dakle, svuda gde su ljudi – čast izuzecima – koji nemaju svoje ja, nego ih

predstavlja on. On je taj koji, kad treba, prozove tužilaštvo što ne radi svoj posao, sudije kada tvrdi da su ih "namestili žuti lopovi". To je nešto što predsednik države ne bi smeo da radi. Da smo mi pravna država, Ustavni sud bi ga pozvao na odgovornost, jer je to dužnost Ustavnog suda kada neki organ izvršne ili zakonodavne vlasti krši svoja ovlašćenja. Taj sud određuje kada je neki organ vlasti prekršio Ustav. Međutim, kod nas su stvari poremećene. Mi nemamo institucije koje delaju, već imamo jednog čoveka koji ih je uzurpirao i radi umesto njih. Naravno, kad god jedan čovek uzurpira više institucija – dovoljno je jednu, a kamoli više – vi imate apsolutni kaos u zemlji.

U našoj zemlji stvari su poremećene veoma dugo, više od 70 godina. Imali smo, možda, jedan kraći period od 2000. do dolaska Aleksandra Vučića na vlast koji je bio koliko-toliko normalan. Ima li ta istorija uticaja na ovakvo Vučićevo ponašanje?

Mislim da su poslednje tri decenije veliki nazadak u odnosu na socijalističku Jugoslaviju. Živeo sam i u socijalističkom dobu, tada je nekoliko bitnih društvenih službi bilo u značajno boljem stanju nego što su danas. Recimo, obrazovanje i zdravstvo bili su neuporedivo bolji.

Čak i pravosuđe.

Čak i pravosuđe, iako su tu postojali veliki problemi. Čim imate jednostranački sistem, nema nezavisnosti sudstva. Ali, čak i to je delovalo bolje nego danas. A u privredi naš BDP još uvek nije dostigao 1989. Dobro, bio je rat, katastrofa, sankcije, bombardovanje, sve je to tačno, ali mi još uvek nismo dostigli '89. To govori o jednom užasnom nazadovanju u poslednje tri decenije. Bilo je i nepotizma i toga da politički funkcioneri završavaju studije u Prištini ili Skoplju, baš kao što ovi danas "zarađuju" diplome na Megatrendu. Dakle, bilo je sličnih pojava, ali ovo sad je epidemija potpuno nenormalnog ponašanja gde imate ministra unutrašnjih poslova kome se jasno kaže: "Čoveče, pokaži svoju diplomu." Koji je problem da to uradi? Ili njegov doktorat koji je plagiran. Na stranu to što su uglavnom korišćene dve knjige da bi se napisao doktorat. To su zbornici radova, pa onda ispadne da je citirano dosta autora. Doktorat Nebojše Stefanovića je besmislen sa sta-

novišta naučnog doprinosa, nema nikakav naučni značaj. Onda imate ministra finansija i njegov doktorat za koji naša akademska zajednica, na svoju ogromnu sramotu, još uvek ne može da utvrdi da li je plagiran. Formira se komisija koja se strašno iskompromituje. Jer, ako vi kažete da je neko koristio kao osnovu za doktorat rad jednog kolege iz Eritreje, a da taj rad uopšte nije naveden, onda morate da utvrdite da je reč o plagijatu. Priča o plagiranom procentu rada je onda sasvim bespredmetna. Na stranu to što profesor Karapandža iznosi veoma ubedljive dokaze da nije reč samo o blizu sedam procenata plagiranog sadržaja.

Zašto neko uopšte ima potrebu da poseduje doktorsku titulu?

Pa, treba zaseniti prostotu. Kad neko ima "dr" ispred imena, mora da je mnogo pametan. Ne mora da znači, ima doktora magaraca koliko želite.

Ali pravih doktora.

Čak i kod onih koji nisu plagirali, ali zbog manjkavosti obrazovnog sistema njihovi doktorati su vrlo problematični. Šta su oni novo dali nauci? Kad bi se to ispitalo, videlo bi se da je – sad govorim odokativno jer nisam to istraživao – makar šestina doktorata, i to pre ove poplave i ovog ludila od doktorskih titula, veoma sporna sa stanovišta naučnog do-

■ **“Moj izdavač masovno biva odbijan i u drugim gradovima, pa i od višegodišnjih saradnika. To je smešna situacija jer knjiga uopšte nije o domaćoj politici u Srbiji, već o politici u EU i to u njenom zapadnom delu”**

mo jer to je nenormalno stanje. Sa sociološkog stanovišta, elita su oni koji imaju više moći, bogatstva i viši društveni ugled od ostalih. Kada su u pitanju bogatstvo i moć, onda su “naprednjaci” elita, iako više volim da o njima govorim kao o delu političke oligarhije. Oni nisu lažna, oni su prava elita moći. Znače, nemaju univerzitetski nastavnici kolekciju skupocenih vina, nego predsednik države u svom vinskom podrumu u Jajincima.

Predsednik države je nedavno u svom autorskom tekstu objavljeno u “Politici” pod nazivom “Elita i plebs” koristio i neke formulacije za koje bismo slobodno mogli da kažemo da ste ih i vi izrekli, samo upućene baš njemu. Vučić, recimo piše o “sveprisutnoj kampanji omalovažavanja svih koji misle drugačije” ili o onima “koji bi da upravljaju našim životima samo zato što oni misle da to tako treba”.

Aleksandar Vučić je demagog, i to vrlo darovit. On demagogiju sprovodi na jedan vešt način i otud i jeste na vlasti. Čim imate opšte biračko pravo, onaj koji vešti je zavodi šire društvene slojeve, ima više uslova da pobedi na izborima. To nije karakteristika političkog života samo u Srbiji, već i u svim državama u kojima postoji opšte biračko pravo. U Srbiji je interesantno licemerje onoga koji to govori. On je čovek koji omalovažava svakoga koji drugačije misli, koji se bukvalno smeje u lice tom istom narodu na kojeg se poziva. On se svima nama podsmeva. Siniša Mali u borbi protiv pranja novca? Smeju nam se svima u lice i kažu: “Pogledajte kakvi ste magarci! Vidite kako vas stalno magarčim. A to mogu jer prolazi.” On obezbeđuje poslušnost svog kadra tako što ih stalno drži u v.d. stanju. Ja sam vršilac dužnosti nečega. A onda, posle dve godine, prebace me na neku drugu takvu poziciju i opet sam u v.d. stanju, a na moje mesto dođe drugi takođe kao v.d. Ako bi oni bili stalno na nekom mestu, imali bi i mogućnost da samostalno delaju. Ovako to nije moguće. Tako se, s jedne strane, disciplinuje stranački kadar, a s druge strane, pogledajte Komunalnu miliciju. Sad tamo postoji mogućnost neograničenog zapošljavanja. Učlanite se u Srpsku naprednu stranku i idete u Komunalnu miliciju, možete da »

prinosa. Recimo, doktorat Mire Marković “Sociološki aspekti obrazovanja za samoupravljanje”. Ona tu nije citirala ni jednu jedinu bibliografsku jedinicu sa stranog jezika. A o samoupravljanju su levičarski naučnici pisali veoma mnogo po čitavoj Evropi. Čak i u Sjedinjenim Državama. Ona nije našla za shodno nijedan jedini strani rad da pročita. U tom smislu, naš obrazovni sistem pati od velikih nedostataka. Kad političari ukradu intelektualnu svojinu, to nije ništa drugo do krađa. Da li su vama iz džepa izvukli novčanik ili su nekome ukrali 20 ili 30 strana njegovog rada, etički gledano to je potpuno isto. U tom smislu, onaj ko je spreman za

akademska krađu, spreman je i za ovu drugu. I nije slučajno što je Siniša Mali upleten u različite afere – 24 stana u Bugarskoj, pa razne kompanije, sve je to vrlo, vrlo sporno. Jednog dana će za to morati da odgovara.

I sad, kad ova vlast Sinišu Malog postavi na čelo tela za sprečavanje pranja novca, šta su nam time poručili?

Poručili su nam da nas smatraju idiotima. I ima osnova za to. Jer ako mi prelazimo preko toga, a znamo pod kakvom je sumnjom Siniša Mali, to znači da nas oni smatraju idiotima i da se mi u skladu s tim ponašamo. Mi moramo da se buni-

radite u civilu, možda dobijete i uniformu, eto vam posla. Na taj način se kupuju ljudi, a istovremeno dolazi do militarizacije društva što je jedan vrlo negativan i potencijalno opasan trend.

Zar ta militarizacija nije već sprovedena? Ovako je samo nađen pravni okvir kako te ljude formalno zaposliti. Imate na lokalnu ljude koji, u stvari, i nisu dobili neki konkretan posao, ali su dobili svojevrsnu malu lokalnu moć. Oni imaju određeni autoritet i njih se strašno plaše osobe koje su niže od njih u hijerarhiji kao što se i oni sami plaše onih iznad sebe. Sad ih treba samo legalizovati, kao što je Jedinica za specijalne operacije napravljena posle ratova u Bosni i Hrvatskoj da bi se učesnici rata u raznim specijalnim i manje specijalnim jedinicama od Arkanovih Tigrova do Škorpiona zvanično zaposlili u mirnodopsko vreme.

To je nasleđe devedesetih dvadesetog veka. Vrlo teško smo se s tim borili jer je sa najznačajnijim delom tih snaga postignut dogovor. Zoran Đinđić je to uradio. Na taj način je spaseno dosta života jer da su poslušali naredbu Slobodana Miloševića, bilo bi mnogo mrtvih. S druge strane, postignut je dogovor s đavolom. Posledica toga je da je sam premijer Đinđić platio životom kad je shvatio da će ili da ima pravnu državu ili će da ima mafiju; ne može i jedno i drugo. Preduhitrili su ga. Mi smo u stalnom stanju borbe za slobodu republike od raznih mafijaških zarobljavanja. U ovom trenutku naša država je zarobljenija nego ikad. Naša republika ne postoji, ona je oteta. Građani nemaju svoju republiku. Mafija ima svoju državu. Država ima svoju mafiju. Na taj način se odvija društveni život u Srbiji. Osim toga, postoje mafijaške strukture koje nadilaze nivo Srbije. Ako u Kotoru, jednoj maloj varoši, postoje dva klana koja se bore za prevlast na tržištu droge na čitavom Balkanskom poluostrvu, pa i šire, onda je to znak da je potrebna saradnja na mnogo višem međunarodnom nivou za borbu protiv mafije. A vrlo često iz političkih razloga vi nemate tu spremnost. Niko ne može da me ubedi da Sjedinjene Države i Evropska unija ne mogu Milu Đukanoviću da kažu: "Čekaj, čoveče, imaš dva klana na sopstvenoj teritoriji koji trguju dro-

■ **"Ako kao predsednik države napadate nekoga ko nije takmac u političkoj utakmici, to znači da, u najmanju ruku, živimo u jednoj državi u kojoj predsednik apsolutno nije svestan svojih ustavnih ovlašćenja, odnosno ograničenja"**

gom na čitavom Balkanu i šire, reši to odmah!" Nemoguće je da se to ne može rešiti, ali zbog toga što je Milo Đukanović, protivno volji naroda, uveo Crnu Goru u NATO i time sprečio uticaj Rusije na Balkanu, on ima *carte blanche* za mafijaško delanje. To je jedan od glavnih mafijaša na Balkanu. On je, izgleda, blizak Škaljarskom klanu, a ovaj ovde je blizak Kavačkom, bar po onome što se može prozreti.

Koji? Naš predsednik?

Jeste. I sad pazite, imate predsednike koji su bliski klanovima u jednoj maloj varoši u Boki Kotorskoj. To nije normalna situacija. Jer ubistvo Saleta Mutavog izaziva ministra unutrašnjih poslova da objavi rat mafiji. U stvari, on je objavio rat jednom mafijaškom klanu koji je ubio pripadnika drugog mafijaškog klana. Ubi je pripadnik Kavačkog klana, a on je, u stvari, objavio rat Škaljarskom klanu. Na taj način je jasno pokazano da je država Srbija, zapravo, u vlasti jednog mafijaškog klana koji ima sedište van republike. U Kotoru. Vidite svu tragediju. U kakvoj državi mi živimo? To nije država, to je razbojnička družina. Zapravo, razbojnička družina je otela državu. Od koga je otela? Pa, od nas, građana ove republike. Da li smo mi toga svesni i da li znamo po-

sledice toga? To je osnovno pitanje. Kada jedan predstavnik opozicije kaže: "Da, da, to je mafijaška država i da, da, mi treba da imamo dijalog sa vlašću." Pa, to ne ide jedno sa drugim. Sa mafijom nema razgovora. Ni o čemu. Jer onog trenutka kad razgovarate, pristajete na njihove uslove.

Pritom vlasti imaju podršku zapadnih sila.

Naravno. Jer se još uvek očekuje da će ova garnitura nešto uraditi u vezi sa Kosovom.

U svom nedavnom intervjuu NIN-u vi ste elaborirali kako bi borba protiv ove vlasti mogla da izgleda. Sve se svodi na to da jedini način na koji vi vidite kako to može da se izvede jeste oružanom silom.

Tako je. Ključno je pitanje da bude što manje krvi i treba razmišljati na koji način to ostvariti. Jer ova vlast sigurno dobrovoljno otići neće. Ona može izgubiti na izborima, ali neće to priznati. Kao ni što Miloševićeva vlast nije priznala da je izgubila izbore. Morala je da se upotrebi sila. A pazite, da je general Pavković poslušao naredbu i izveo tenkove, da je Legija poslušao naredbu i otvorio vatru na demonstrante, bilo bi na stotine mrtvih.

Ali tada ne bi bilo ni Pavkovića ni Legije.

Najverovatnije. To bi bila ogromna cena. Ljudski životi su najdragoceniji i zato treba sve učiniti, ali ne po cenu sklapanja dogovora sa mafijom. Jer ako smo sklopili dogovor s mafijom, a izgleda da je jedan deo opozicije na to spreman, onda smo džaba krećili. Onda je to samo zamena autoritarne oligarhije jednom čistom oligarhijom koja će, takođe, imati veze s mafijom.

Međutim, kada hoćete da smenite režim, vi morate neke ljude iz tog režima, pa čak i neke koji su vrlo visoko u njemu, prevesti na svoju stranu. Drugačije se takva vlast ne može smeniti.

Neke od njih da, ali mafijaše sigurno ne. Mafijaši se moraju goniti, goniti i goniti dok ne budu tamo gde zaslužuju. Ljudi iz ove vlasti će iz straha od otkrivanja mafijaške aktivnosti praviti sve veće i veće greške. Jedini je problem što cena koja se na kraju bude platila može biti visoka. I sve treba učiniti da ona bude što niža.

Po cenu da TV Pink još jednom preživi?

To nikako. Svojevremeno je profesor Čedomir Čupić kazao da Pink treba sav-

niti sa zemljom. Možda ne bih bio tako radikalan, ali vlasnik Pinka mora da odgovara za sve što svih ovih decenija čini. Trebalo je da odgovara i 2000. pa nije. Nije odgovarao pošto su neki svirali klavir na Pinku. **Ko bi sada mogao da završi klavir na Pinku?**

Ne znam. Ne bih tek tako da unapred osuđujem bilo koga. Ali, znamo šta se desilo 2000. i to je bilo katastrofalno za kulturu u zemlji. A znate, kad su Čedomir Čupić i Željko Mitrović razmenjivali teške reči, pokojni Zoran Đinđić je rekao da su to vrapci koji se u prašini bore. U tom smislu nikome, bez obzira na određene zasluge, koje su nesumnjive, ne smemo zaboraviti šta je radio, računajući tu i onoga koji s vama sada razgovara. Svako mora da ima svest o odgovornosti. Petog oktobra je propuštena velika šansa. Onda, vidite, ko je uveo te užasne rijaliti programe koji truju duh naroda? Pa, Dragan Đilas. Njegova agencija je uvela rijaliti na televizije sa nacionalnom pokrivenošću. I sada mi svi treba da kažemo: "Bravo, majstore, bićeš super kada dođeš na vlast." Pošto si već prethodno pokazao koliko ti je stalo do medijskih sloboda sa preprodajom minuta na RTS-u. Neke stvari moraju da nam budu jasne jer ako nisu, onda ćemo ponavljati greške.

Kad bi rijaliti bio problem broj jedan u Srbiji, nama bi svi drugi problemi izgledali lako rešivi.

To jeste jedan od bitnih problema. Nemate civilizovanu zemlju u kojoj se rijaliti pušta na televiziji sa nacionalnom pokrivenošću, naročito ne pre ponoći. Zato što su to programi ravni pornogra-

fiji. Ako biste imali pornografiju koja se pušta preko celog dana, onda je normalno da imate i rijaliti. U dobro uređenim medijskim prostorima najčešće se takvi programi puštaju na kablovskim kanalima i dodatno se naplaćuju, kao što se i za pornografiju dodatno plaća. Zato bi članovi Saveta REM-a trebalo da vrata sav novac koji su do sada zaradili jer nisu radili posao za koji su plaćeni. Njihov je posao bio da kažu Mitroviću, Peconiju i kome već treba da ne smeju da emituju takav program ili da ga emituju samo posle ponoći.

Zar mislite da se taj problem može rešiti zabranom?

Svakako. Neke stvari se mogu zabraniti. Postoji revolucionarna pravda. Revolucija bi tako nešto mogla da uradi – suspenduje se postojeće pravo, koje svakako nije zasnovano na pravdi, a nije ni primenjivano, i uvodi se novo, na pravdi zasnovano, pravo. To jeste opasno, ali je mnogo bolje nego ova katastrofa u kojoj živimo.

Čekajte, da li ste vi onda opasan čovek?

Možda jesam, naročito za neke. Za oligarhiju bih voleo da budem veoma opasan ako bih došao na vlast. I to odmah javno kažem i obećavam: ako bih se politički angažovao i ako bih došao na vlast, bio bih vrlo opasan za oligarhiju. Nema razloga da krijem. Neke stvari se ne mogu bezbolno rešavati. Negde mora hirurški nož da se upotrebi. Kad je bolest uznapredovala, koristi se hirurški nož. Lekovi ne pomažu. Ovo je tumor. Veliko je pitanje da li je metastazirao jer ako jeste, nama nema spasa. Mi vrlo verovatno kasnimo, ali još uvek postoji nada. A da bi se nada ostvarila, potreban je hirurški nož kako bi se tumor odstranio.

☞
RADOSLAV ČEBIĆ

Odgovor na predsednikovo pismo

Kad smo kod ironije, predsednikov tekst odiše upravo tim tonom, pa se tako služi izjavama kao što su “mi, glupi deo Srbije”, “mi krezubi” i tome slično. Ironija je, a trebalo bi to predsednik da zna, poslednje utočište nadmenosti i elitizma – baš kao što se za nacionalizam govori da je poslednje utočište hulja

U svom autorskom tekstu “Elita i plebs” predsednik Vučić izneo je neka svoja zapažanja u vezi sa delovanjem nejasno definisane grupe ljudi u Srbiji koju naziva “elitom” i njenim odnosom prema nešto jasnije definisanoj grupi ljudi koju naziva “plebs”. Jasno je da je ovaj tekst delo jednog političara i da je upućen čitalačkoj publici “Politike”, među kojima smatra da ima i onih koji jesu ili bi mogli da postanu glasači SNS. To je više nego legitimno. U ovom odgovoru pokušaću da u kratkim crtama ukažem na probleme koje čitam iz njegovog teksta, kako konceptualne tako i političke – pa i logičke.

ZATAŠKAVANJE TRULEŽI

Najpre, kroz čitav tekst prožima se dihotomija između onih koji sebe smatraju uzvišenima, koji znaju bolje i razumeju više, sa jedne strane, i onih koje ta grupa smatra nižima od sebe, nedoraslima političkom odlučivanju i racionalnom rasuđivanju. Na stranu prvih predsednik svrstava nedefinisane intelektualnu elitu (ili kvazi-elitu) “vođenu Obradovićem, Đilasom, Trifunovićem itd”, dok se u drugu skupinu svrstava kako on sam, tako i njegovo glasačko telo. Vučić ovde, po mom sudu, pravi dve logičke pogreške. Najpre, intelektualci bi trebalo da budu misleći ljudi koji su se školovali da razumeju određene procese, stanja i odnose bolje nego oni koji se za to nisu školovali. To ih čini kadrijim da te procese, stanja i odnose analiziraju i da o njima govore. Oni ljudi koji se u nekom smislu bave društvenim naukama ili prodiru u srž društvenih i političkih odnosa kroz umetnost, na primer, pozvaniji su od drugih da iznose mišljenje o tim pitanjima – baš kao što je i hirurk pozvaniji od nehirurga da obavlja operacije ili vozač od nevozača – da vozi. To ne znači da su oni koji inter-

Piše: **Filip Balunović**

Doktorand na Scuola Normale Superiore (SNS) u Firenci i izvršni je urednik Le Monde Diplomatique Srbija. Autor je knjige “Beleške sa slobode” (Mediterran, 2014)

venišu u javnosti i kritički govore o potezima vlasti ili opozicije, ukazuju na manjkavosti u funkcionisanju sistema – neprijatelji, nego veći prijatelji od onih koji perpetuiraju trulež društvenog i političkog kako bi ostali na privilegovanim pozicijama. Ironija je u tome što je predsednik okružen uglavnom ovakvima, koji su odlučili stati uz njega i zataškavati trulež zarad održanja privilegovanog statusa. Ako je čitao Makijavelija, on zna da bi svaki vladalac trebalo da se čuva hvalisavaca. Manji je problem što će i njemu samom u jednom trenutku doći glave – veći je što su već došli glave čitavom društvu i trebaće nam (ponovo) mnogo vremena da se reizgradimo i izborimo kako sa njima, tako i sa tim modelom ponašanja kada je reč o odlučivanju o stvarima od javnog interesa.

Drugo, kad smo već kod ironije, predsednikov tekst odiše upravo tim tonom, pa se tako služi izjavama kao što su “mi, glupi deo Srbije”, “mi krezubi” i tome slično. Ironija je, a trebalo bi to predsednik da zna, poslednje utočište nadmenosti i elitizma – baš kao što se za nacionalizam govori da je poslednje utočište hulja. Verovatno mu je, kao nekadašnjem okorelom nacionalisti i desničaru, ova potonja izreka postala jasna i odlučio je da se pomeri ka ideološkom centru, što je nesumnjivo za svaku pohvalu. Što se tiče ove prvopomenute izreke, o ironiji – to bi možda

■ **Gospodine Predsedniče, fašizam je ideologija u čijoj srži se nalazi i “prezir prema slabijem”, ali se on uglavnom odnosi na šovinizam, odnosno prezir prema nekom drugom slabijem “narodu”**

trebalo da zna pre nego što sa pozicije nadmenosti počne da o nekom drugom piše kao o eliti koja ostale smatra “krezubima” ili “glupima”.

Takođe, ako u ovoj zemlji postoje misleći ljudi, a to su verovatno oni koje Vučić naziva “elitom”, onda je politički nepošteno tvrditi da su oni “predvođeni” nekim, a pogotovo ako se tvrdi da su predvođeni političarima (opozicije, u ovom slučaju).

Dok pišem ove redove, niko me drugi ne vodi osim sopstvenog mozga, nemam nikakvu skrivenu agendu, ne očekujem ništa zauzvrat – ni materijalno, ni statusno. Ja nisam kritičan spram njega i njegove politike jer sam blagonaklon prema opoziciji – naprotiv. Ja sam kritičan jer je to rezultat koji dobijem kad primim informacije, obradim ih i zaključim na osnovu nekog znanja koje sam stekao.

A kad smo već kod znanja, da se osvrnemo i na slučaj ministra policije i lažnih diploma. Predsednik je u svom tekstu naveo kako je onima koji su pokrenuli to pitanje “važnija forma od znanja”. Mogu Vam reći, Predsedniče, da uopšte nije stvar u tome. Da ne okolišam previše, mene taj slučaj u kom se neko prošeta kroz visokoobrazovni sistem i okiti titulom doktora nauka pogađa kako na planu šire brige o akademskoj čestitosti, tako i na vrlo ličnom planu. Rad na doktoratu, a to znam iz ličnog iskustva, podrazumeva sva-kojake egzistencijalističke krize, emotivna i kognitivna stanja. Razgovarajte sa doktorima nauka; svako ko se takvog posla dohvati prolazi sličan put. U najmanju ruku je neukusno, duboko nepošteno i loše po društvo i državu na čijem ste čelu, da branite nekog ko se služio podvalama i plagiranjem kako bi stekao zvanje doktora nauka – nekog ko je doktorirao dok je predsedavao Narodnoj skupštini, valjda pišući u pauzama zasedanja? Dakle, ne radi se o insistiranju na formi, već o uspostavi standarda prema kom se znanje vred-

nuje i ceni, a varanje ne nagrađuje pozicijom ministra u vladi – ako ništa više.

SIMPTOMI FAŠIZMA

Naposletku, hteo bih da nešto još kažem o “fašizmu”, koji Vučić i u ovom svom autorskom tekstu nekoliko puta spominje

u kontekstu “elite koja mrzi” i smatra se superior-nom. Gospodine Predsedniče, fašizam je ideologija u čijoj srži se nalazi i “prezir prema slabijem”, ali se on uglavnom odnosi na šovinizam, odnosno prezir prema nekom drugom slabijem “narodu”. Umberto Eko, navodeći karakteristike fašizma, govori i o unu-

■ **Ako u ovoj zemlji postoje misleći ljudi, a to su verovatno oni koje Vučić naziva “elitom”, onda je politički nepošteno tvrditi da su oni “predvođeni” nekim, a pogotovo ako se tvrdi da su predvođeni političarima (opozicije, u ovom slučaju). Dok pišem ove redove, niko me drugi ne vodi osim sopstvenog mozga, nemam nikakvu skrivenu agendu, ne očekujem ništa zauzvrat**

trašnjem fenomenu prema kom se može dogoditi da svako mrzi onoga ispod sebe – pa se tako stvara opšti osećaj elitizma. Ja moram da kažem da mnoge karakteristike fašizma zaista uočavam i prepoznajem kod nas. One, ipak, nisu oličene u jednom čoveku, pa čak ni u grupi ljudi, već su uzidane duboko u same temelje našeg društva. Ono je paranoično i sklono teorijama zavere; ono je preopterećeno reinvincijom tradicije; neslaganje sa onim što je dominantno tumačenje prošlosti ili sadašnjosti ono automatski karakteriše kao izdaju. Ono je nadalje, izrazito mačističko i zaista je izgrađeno na postulatima jednog “novogovora”, o kom Eko govori kao o služenju “osiromašenim vokabularom i elementarnom sintaksom koji ograničavaju sredstva za kompleksno kritičko mišljenje”. Plašim se da su, ipak, kamen-temeljci fašističkih karakteristika pojedinih segmenata našeg društva udareni mnogo pre nego je predsednik o njemu počeo da govori. Ti su temelji udareni u vreme kada je on tražio utočište u nacionalizmu, brojao krvna zrnca i crtao mape državnosti “nadmoćnog srpskog naroda”.

Na kraju, ova moja opažanja nisu znak da mrzim Srbiju, kako Vi to, gospodine predsedniče, učitavate kritičarima Vaše vlasti. Ponovo – mislim da je mrze upravo oni kojima ste okruženi, koji menjaju dresove kako vetar duva, koji se, dozvolite – služe “novogovorom” da bi obesmislili javnu kritiku i uopšte – komunikaciju o pitanjima od javnog interesa.

Hvala Vam na pažnji. Svako dobro i srećan rad!

**Radio
Laguna**

93,7FM

100% RADIO

Laguna
RADIO-93,7

www.radiolaguna.rs

BOOKIRANO

emisija o putovanjima

Nebojša Jojić
i Danilo Jocić

sredom
od 11 do 12 sati

TRANZFERA
ODEON

Čemu ovo služi, a

Foto: Tanjug / Tanja Valić

Zar bi zaista bilo teško zamisliti junake poput Maje Gojković, Aleksandra Martinovića, Vladimira Đukanovića ili Marijana Rističevića kako vrludaju Dikensovim romanima, nešto muljaju i plaše malu i nešto veću decu? I ko sa sigurnošću može da garantuje da tako nešto ne rade i danas, u stvarnosti, u slobodno vreme

Još negde u prvoj polovini 19. stoleća, u kolevci parlamentarizma, britanski političar i industrijalac Ričard Kobden primetio je da su skupštine često tek debatni klubovi, a da se ključne odluke donose negde drugde. Posmatrajući donji zastupnički dom Ujedinjenog Kraljevstva, on je konstatovao: "U ovom domu čuo sam veliki broj govora koji su me ganuli do suza, ali nijedan nikada nije promenio ishod glasanja". Teoretičari parlamentarizma ukazuju da, čak i u zemljama sa razvijenom demokratijom – i bez obzira na izborni sistem – zastupnici poretka iznose viđenja u skladu sa interesima onih građana koje predstavljaju, a još ređe samostalno

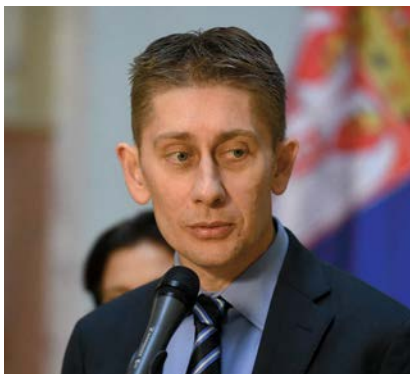
donose odluke. Uglavnom su neki drugi interesi – preči.

Ipak, teško da bi Kobden, ili neki drugi britanski parlamentarac, mogao imati tako pokvarenu maštu pa zamisliti parlament ovakav kakav je ovaj naš današnji, u Srbiji, a u kojem dominiraju likovi koji kao da su izašli iz romana Kobdenovog savremenika Čarlsa Dikensa. Zar bi zaista bilo teško zamisliti junake poput Maje Gojković, Aleksandra Martinovića, Vladimira Đukanovića ili Marijana Rističevića kako vrludaju Dikensovim romanima, nešto muljaju i plaše malu i nešto veću decu? I ko sa sigurnošću može da garantuje da tako nešto ne rade i danas, u stvarnosti, u slobodno vreme?

SLUŽBE I EKSPOZITURE

Protekli dani prepuni su skandala čiji su akteri srpski parlamentarci, bilo u Narodnoj skupštini bilo van nje. Svakako je najpropulzivnija afera koja je vezana za istup šefa vladajuće poslaničke grupe Srpske napredne stranke Aleksandra Martinovića, koji je novinare optužio da pitanjima po Zakonu o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja ni manje ni više nego ugrožavaju bezbednost države. Martinović je nekakav pravnik i šef poslaničke grupe stranke koja, navodno, kani Srbiju ugarati u Evropsku uniju, pa je teško zamisliti da ne zna kako je slobodan pristup informacijama od javnog značaja garantovan i Ustavom

uz to i ne radi?

LEGENDE SRPSKOG PARLAMENTARIZMA: Maja Gojković, Aleksandar Martinović i Vladimir Đukanović

Fotografije: Tanjug

i zakonima ove zemlje, a da je transparentnost rada državnih organa jedna od ključnih vrednosti na kojima počiva EU. "Vi ste, u stvari, bili služba i ekspozitura raznih CINS-ova, KRIK-ova, BIRN-ova, BIRODI-ja, Nataše Kandić, Nemanje Nenadića, i tako dalje, koji su, u stvari, tražili od nadležnih državnih organa u najvećem broju slučajeva bezbednosno vrlo osetljive podatke", rekao je Martinović u skupštinskoj raspravi o godišnjem izveštaju Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti.

Martinovićev istup nema, naravno, veze sa neukošću (mada se ne treba kladiti ni u njegovu erudiciju), već je u pitanju praksa proizvodnje neprijatelja i širenje fame o ugroženosti države, što su opšta mesta autoritarnih i totalitarnih društava. Izjava je proizvela oštru reakciju kritičkog dela javnosti, a konstatovano je i to da je cilj bio – targetiranje nezavisnih medija i civilnih organizacija. Martinoviću ovo nije prvi put, moglo bi se čak reći da on teško šta drugo i radi u skupštini osim što širi mržnju i proziva opONENTE, a i potpisnik ovih redova se nalazi na podužoj listi onih koje je ovaj doktor prava poreklom iz Slavenskog Broda i bivši šef Nadzornog odbora Galenike – proglasio neprijateljem društva. Podsetimo da je Aleksandar Martinović i predavač u Višoj medicinskoj školi u Čupriji, a da su on i njegovi partijski drugovi zadobili čuprijski dobro plaćeni angažman nakon što je otpušteno devet profesorki koje valjda nisu zadovoljavale visoke kriterijume ove obrazovne ustanove. Ra-

sprava o izveštaju Poverenika bila je prilika za naprednjake da se obračunaju sa svojim "arhineprijateljom" Rodoljubom Šabićem, koji je, prema podacima portala Otvoreni parlament, tokom 507 minuta rasprave, koliko je trajao prvi dan sednice, imenom spomenut čak 235 puta. Što znači da se Šabićevo ime bezmalo moglo čuti svaka dva minuta.

Kad već spominjemo Martinovića, ne možemo da budemo baš toliko dobronamerni pa da se ne prisetimo da je ovaj gospodin ostao u Srpskoj radikalnoj stranci nakon što su Toma i Vučić formirali SNS. On je, recimo, svojevremeno govorio da su naprednjaci "patološka politička pojava". "Reč je o stranci koja od 2008. godine ne dobija ni jednog jedinog dinara iz budžeta Republike Srbije. To je apsolutni dokaz da je SNS stranka koja se finansira na apsolutno nelegalan način, da je finansiraju tajkuni, mafijaši i kriminalci", govorio je Martinović 2012. godine. Iste godine, nakon parlamentarnih i predsedničkih izbora, kada Srpska radikalna stranka nije prešla cenzus, Martinović prelazi u "patološku političku pojavu" i postaje njen visoki funkcioner. "Pomilovanjem" Martinovića Vučić je pokazao svoju blagost i sklonost ka oprostaju, i poslao poruku da svako od nas ima šanse da postane značajan faktor u njegovoj stranci samo ukoliko se duboko pokaje i bude spreman da bude sve što on hoće.

MAJA I ĐUKA

Kada je šefica srpskog parlamenta Maja Gojković izabrana za predsedni-

cu UO Agencije za zaštitu od jonizujućeg zračenja i nuklearnu sigurnost Srbije, Martinović je konstatovao da ona za tu funkciju ispunjava sve uslove, što je izazvalo buru smeha među onima koji su uspeali da sačuvaju zdrav razum uprkos naprednjačkoj radijaciji. O nuklearci Maji Gojković-Preletačević i njenom političkom pervertitstvu napisani su mnogobrojni tomovi, pa nema potrebe ponovo podsećati na to. Smena Maje Gojković je jedan od uslova za povratak opozicije, koja bojkotuje rad parlamenta, u skupštinske klupe, a ona se, osim maltretiranjem opozicije, proslavila i nedavnom odbranom novinara Zorana Čirjakovića. Čirjaković je u javnosti već nazvan "sajber Jutkom" jer na internetu već duže vreme proganja šest novinarki i aktivistkinja, zbog čega su one uputile pismo javnosti. "Nadam se da će i tu smradušu držati namereno u srušenoj zgradi bez zidova i prozora na nišanu snajpera sa druge strane, da će joj repetirati pušku dok joj je cev na čelu, da će pijani vojnici sa ček pointa pucati za jugom koji vozi, pa nek guta onda njen rivotril to mizerno govno", jedna je od Čirjakovićevih poruka.

Maji Gojković je u Novom Sadu za života podignut monumentalni spomenik, a u pitanju je "nova" autobuska stanica koja nikada nije počela sa radom iako je sagrađena pre skoro petnaest godina. Zbog te stanice i firme ATP Vojvodina, koja ju je izgradila, Maja je u Novom Sadu poznata i pod imenom – Maja ATP Gojković. Ona je, naime, kad je bila gradonačelnica Novog Sada, sa vlasnikom ATP Vojvodina »

Politikologa Duška Radosavljevića stanje u Narodnoj skupštini Srbije najviše podseća na Krležin opis: "Kad se u balkanskoj krčmi pogase svjetla, onda sijevaju noževi." U razgovoru za "Vreme", on podseća da je "istorija parlamentarnog života na ovim prostorima obilovala i krvavim ishodima" i iskazuje nadu da do takvog ishoda sada neće doći iako je atmosfera u skupštini "sve pre nego parlamentarna, a rečnik kafanski".

"Ako su korifeji srpskog parlamentarizma iz 90-ih godina, oličenih u crveno-crnoj matrici (koaliciji SPS-SRS), Bidža, Raka i Vojvoda, bili ono što je tu pojavnost činilo tragedijom, kako je to lucidno primećivao Marks, današnji su 'uterivači demokratije' na naprednjački način – Martinović, Rističević, Obradovića, čuvarka zvona u 'bilo kom periodu' (Maja Gojković) i drugi, potpomognuti, otežalim od vremena i pohabanim od upotrebe, radikalskim asovima, tipičan primer za farsu, kako je to zaključivao veliki bradonja", kaže Radosavljević.

Radosavljević podseća da je ceo XX vek i početak XXI veka, ne samo u Srbiji, obeležen dominacijom izvršne vlasti nad najvišim predstavničkim i zakonodavnim telom.

"Ovo je posebno vidljivo kod autoritarnih režima, u kojima izvršna vlast, oličena u vladi, koristi parlament kao protočni bojler svoje (bez)umne politike. Kako u Srbiji imamo slabu i nedovoljno formiranu političku kulturu, tako imamo i slučaj da se faktičkim pretvaranjem skupštine u vašarsku brbljonicu, osnažuje tendencija prebacivanja svih odluka u ruke malog broja aktera, u konačnici, samo jednoga čoveka, što je dosta vidljivo", smatra Radosavljević.

On ističe da su uvrede, laži i klevete političkih oponenata, odnosno predstavnika opozicije, neka vrsta preporuke za napredovanje i "bolji položaj na dvoru".

"Sve to naravno ojačava populistički zaključak – parlament je nepotreban i svu vlast treba dati onome koji najbolje razume potrebe naroda, koji se nikoga ne boji, koji jedini zna šta Srbima (gde god da su) i Srbiji (gde god da su joj granice) treba, jedinom zaštitniku naroda! Ako još niste pogodili – u pitanju je Aleksandar Vučić", kaže Radosavljević.

Za kulturološkinju Aleksandru Đurić-Bosnić srpski parlament predstavlja "uzurpirani prostor u kojem se vodi beskrajni i besmisleni monolog vladajuće većine".

"Čini se da ovaj monolog vlasti upravo poslednjih meseci doživljava kulminaciju u stigmatizovanju i etiketiranju političkih neistomišljenika, opozicije, predstavnika određenih medija, civilnog društva i intelektualaca, a sve u cilju neprekidne proizvodnje državnih neprijatelja. Rečnik koji se pri tome koristi je apsolutno uvredljiv – ne samo za one kojima je direktno upućen, već i za građane Srbije", kaže Aleksandra Đurić-Bosnić.

Ona smatra da ovakvim "parlamentarnim stilom" vladajuća većina demonstrira "bahatost i svedozvoljevštinu", tako "karakterističnu za zrelu fazu autoritarne vladavine", dok istovremeno šalje poruku da su građani koji misle drugačije "prava adresa za omalovažavanje, ponižavanje i vređanje".

"Činjenica da prava opozicije bojkotuje parlament govori u prilog tome da je vladajuća većina samoj sebi sagovornik, i da iz tog razgovora sa samim sobom ne mogu proizići nikakve dobre odluke, da su građani uskraćeni za elementarne i istinite informacije. Sve u svemu, parlament u Srbiji danas podseća na jedan beskrajni banalni i bestijalni politički rijaliti. Ovo je svakako alarmantni dokaz da je politička kultura, kada je reč o trenutnom stanju u parlamentu – izumrla", kaže Aleksandra Đurić-Bosnić.

Ilijom Devićem zaključila ugovor o izgradnji nove međumese stanice, ali grad nikada nije preusmerio saobraćaj na novu lokaciju. Dević je svojevremeno podneo krivičnu prijavu protiv nje i Igora Mirovića, a šteta od 400 miliona dinara dokazana je pravosnažnom sudskom presudom. Ta moralna gromada Maja Gojković, koja je tako drastično oštetila građane Novog Sada, uzela je u odbranu Zorana Ćirjakovića i rekla: "Profesor Ćirjaković prolazi kroz jedan medijski linč određenog dela našeg društva koji su samoprovana elita, koja je sebi dala za misiju da nas sve ovde koji se ne slažemo sa njima prosvetli, natera da mislimo kao i oni i očigledno da imaju problem sa iznošenjem drugačijeg mišljenja". Komentar je suvišan.

Ni "legendarni" poslanik SNS-a Vladimir Đukanović, znan pod nadimkom Moler (ima još jedan nadimak, ali ga ne spominjemo da ne bismo ušli u konflikt

Foto: Tanjug / Rade Prelić

sa udruženjima za zaštitu životinja), nije mirovao ovih dana. Na dan kada se obeležavala 24. godišnjica od genocida u Srebrenici, on je na svom Tviter nalogu čestitao "dan oslobođenja Srebrenice". "Srpskom narodu želim da čestitam dan oslo-

bođenja Srebrenice. Hvala generalu Ratku Mladiću na birljantno izvedenoj vojničkoj operaciji Krivaja", napisao je Đukanović. Predsednik njegove stranke je istog dana izvoleo da kaže da se u Srebrenici desio "strašan zločin", a ta poruka je

Otvoreni parlament: Preporuke za bolji rad parlamenta

verovatno bila namenjena stranoj javnosti, dok su Đuke i Martinovići namenjeni za lokalnu upotrebu. O političkoj konzistentnosti Srpske napredne stranke, koja okuplja sve – od ultragrađanista i profesionalnih “suočivača” do klerikalnih fašista – takođe ne treba trošiti reči.

KO JE OPOZICIJA

Maja, Martinović i Đuka i ostale diktatorske ličnosti, međutim, samo su indikacija tragičnog i smrtonosnog oboljenja parlamentarnog života u Srbiji, kojeg od ponovnog uvođenja višestranačkog sistema krase nekoliko konstanti i otvorenih pitanja. Jedno od njih je, čini se, većito aktuelno: ko, u stvari, čini parlamentarnu većinu, a ko je opozicija? Skoro uvek postoje grupe poslanika ili stranke koje su formalno opozicija, a zapravo se okreću oko stranaka na vlasti kao njeni sateliti, odigravajući razne unapred dogovorene role, i u skupštini i u javnosti. Ko, recimo, danas može sa sigurnošću da tvrdi da li su, na državnom nivou, LDP i LSV u opoziciji ili su, pak, u vlasti?

Druga konstanta je, naravno, partokratija, koja je u Srbiji dovedena do paroksizma. Zahvaljujući zakonskoj regulativi i izbornom sistemu, ali i nepostojjećoj tradiciji demokratije, stranke imaju potpunu kontrolu nad poslanicima, kao i nad celim društvom. Time se potpuno obesmišljava i zakonodavna, a posebno nadzorna funkcija parlamenta. Situacija nije promenjena ni onda kada je odlukom Ustavnog suda ukinuta mogućnost da stranke oduzimaju mandat poslanicima ukoliko ovi budu neposlušni. A naravno da se niko ne pridržava stranačkih programa, koji su u Srbiji danas čitani otprilike koliko i sabrana dela Edvarda Kardelja.

Treća konstanta je da se rasprava uvek drži na ivici incidenta, a da se gomilanjem prostote, reči i amandmana (naprednjaci doveli ovaj princip do savršenstva) obesmišljava rad parlamenta. Ako su poslanici pozicije indisponirani, tu je uvek “opozicionar” Vojislav Šešelj da pripomogne. U današnjem političkom životu, kojim dominira njegov politički sin Aleksandar Vučić, osuđeni ratni zločinac Šešelj ima onu istu ulogu “strašila” koju je imao za vreme vakta svog političkog oca Slobodana Miloševića.

Inicijativa Otvoreni parlament, koju predvodi organizacija Crta, ove godine obeležava sedam godina postojanja, a cilj joj je da “prati rad poslanika i parlamenta, analizira njihove aktivnosti, skreće pažnju na probleme, nudi rešenja i pokreće građane”. Vukosava Crnjanski iz Crte u razgovoru za “Vreme” podseća da parlament treba da bude “sinonim za debatu i kulturu debatovanja”. Ona, međutim, upozorava da danas “svedočimo ozbiljnom deficitu dijaloga, tako ozbiljnom da uključuje i parlamentarnu krizu”.

“Bez sučeljavanja mišljenja i konstruktivne kritike parlament ne može da ispunji svoje uloge u punom kapacitetu, ni zakonodavnu, a još manje kontrolnu. Način na koji su proteklih nedelja vođene rasprave povodom izveštaja nezavisnih institucija, nažalost, nisu otvorile prostor za debatu o njihovom radu, nalazima i preporukama u plenumu. Mehanizam je konačno otkočen nakon pet godina, što predstavlja pozitivan iskorak, ali u raspravi nismo mogli da pobeegnemo od dnevno-političkih i ličnih razmirica. Javnost je ponovo ostala uskraćena da sazna kako i koliko država poštuje i štiti prava građana”, kaže Vukosava Crnjanski.

Ona kaže da će Inicijativa Otvoreni parlament uskoro predstaviti konkretne preporuke za bolji rad parlamenta.

“Verujemo da tako možemo da doprinesemo dijalogu o suštinskom povratku mehanizmima koji skupštini omogućavaju da ostvaruje svoju zakonodavnu i kontrolnu ulogu u punom kapacitetu. Tako, na primer, u preporukama se mogu naći predlozi za otklanjanje prepreka u saradnji parlamenta i nezavisnih institucija, jednostavnije pokretanje javnih slušanja, efikasnije korišćenje mehanizama za poslanička pitanja, smanjenje upotrebe hitnog postupka i sprečavanje zloupotrebe procedura pri usvajanju zakona”, ističe Vukosava Crnjanski.

Ona kaže kako bi volela da preporuke postanu “platforma za stvaranje okruženja u kojem je debata moguća” i podseća da su za stvaranje takvog okruženja odgovorni svi društveni i politički akteri – “i vlast i opozicija, i mediji, i civilno društvo, i akademska zajednica”.

Posmatrajući sednice skupštine, pogotovo one na kojima padaju teške reči, neki će reći da se suštinski nismo mnogo pomerili od 1928. godine kada su, nakon žestokih radikalskih retoričkih ispada, u skupštini tadašnje kraljevine ubijena tri hrvatska poslanika. Poređenje sa 1928. međutim nije najbolje, ali ne samo zbog toga što sada u skupštini na ulazu postoje detektori metala, pa je valjda nemoguće uneti pištolj u nju, već zbog toga što je parlament postao jedna nevažna fikcija. Za nju bi se, da je živ, crtani junak Deda Staja, kao na kraju “Mikijeve radionice”, zapitao: “Čemu ovo služi?! Osim toga, i ne radi!”

A tu dolazimo do ključne stvari: obesmišljavanje parlamenta jedan je od najvažnijih mehanizama kojima izvršna vlast uspeva da uzurpira celokupnu moć u društvu i uspostavi potpunu dominaciju nad njim. Parlament koji se pretvo-

rio u rijaliti-šou i kojim vladaju karikaturni likovi – nešto je što bi svaka izvršna vlast samo sanjati mogla. Tu se i krije tajna zašto su naprednjaci u skupštinu stavili ljude poput Maje, Đuke i Martinovića, u poređenju sa kojima čak i Ana Brnabić izgleda kao ozbiljna politička figura. Čak ne mora da znači da su poslanici vladajuće većine dobili zadatak da rasture parlament; dovoljno je samo da su im rekli – budite to što jeste!

Za kraj dva kurioziteta: u novembru prošle godine na dnevnom redu jedne sednice našlo se čak 62 predloga zakona, a svaka poslanička grupa imala je na raspolaganju tek dvadesetak sekundi za raspravu po jednom zakonu. Istovremeno, od 218 usvojenih zakona tokom 2018. godine, 103 su išla po hitnom postupku, među kojima je ogromna većina onih za kojih hitan postupak nije imao nikakvog smisla.¶

NEDIM SEJDINOVIĆ

Anatomija jedne hajke

Da bi sprečila građane da shvate šta se dešava i da se sete neispunjenih obećanja, vlast sprovodi najstrašniji progon onih koji o tome govore. Tužim, dobijam presude da lažu SNS, SPS i Mali i Vesić i Jovičić, i informeri i telegrafi i Pink. Ali kakva korist od toga? Moju ćerku koja ide u prvi razred maltretiraju stariji đaci, jer joj je otac lopov

Vreme održavanja sastanka – novembar 2012.

Mesto održavanja – Beograd

Učesnici – visoko pozicionirani predstavnici američke administracije i tri predstavnika Demokratske stranke

Tema – aktuelna politička situacija

Posle razmene mišljenja o aktuelnim događajima razgovor izgleda ovako (izvinjavam se što citiram sam sebe, ali tako je verodostojnije).

Ja: Srbija klizi ka diktaturi. Ljudi koji drugačije misle postaju meta tabloida. Ja sam dobio 57 naslovnih "Kurira" u manje od tri meseca. Nije problem što sam ja meta tih napada, jer sam lider najveće opozicione stranke u zemlji kakva je Srbija, ali problem je kada su meta ljudi koji se ne bave politikom a iznose svoje mišljenje. Ljudi čija reč ima težinu, najumniji i najobrazovaniji deo Srbije – profesori, akademici, ljudi iz kulture, javne ličnosti... elita koja usmerava društvo, koja je korektiv svakoj vlasti. Ko god od njih kaže nešto negativno o vlasti završi u tabloidima kao lopov, izdajnik, pedofil, manijak, kriminalac... Ljudi počinju da čute. Zemlja u kojoj inteligencija začuti nema nikakvu budućnost. Da se to spreči, potrebna nam je pomoć EU i Amerike.

XY: Nažalost, mi nemamo ni mogućnosti ni mehanizme da tu pomognemo i utičemo na medije koji takve stvari objavljuju.

Ja: Ako je tako onda je svaki razgovor suvišan. Srbija bez najpametnijih nema nikakvu šansu. Aleksandar Vučić je podigao očekivanja ljudi, ali za pet godina ništa neće ispuniti, i ljudi će shvatiti da ne žive bolje, da su plate male, da nema budućnosti. Razočaraće se. Da bi opstao na vlasti, vratiće se radikalnoj retorici, uvešće nas u sukobe sa susedima. Opozicionari, ali i svi koji drugačije misle, biće neprijatelji, počće politički progoni, pa i fizički napadi na neistomišljenike. Ko zna kako će se sve završiti.

XY: Ovo je najdepresivniji sastanak u mojoj karijeri.

Ja: Nema razloga. To što Vam govorim je realnost i treba biti spreman na nju.

SAMOISPUNJAVAJUĆE PROROČANSTVO

Danas to jeste realnost. Šest i po godina nakon tog sastanka, Srbija je zemlja u kojoj nema ni slobode ni demokratije, u kojoj su urušene sve moralne vrednosti, iz koje ljudi ne odlaze nego beže, koja ima desetine ubistava godišnje, u kojoj nema para za lekove za multiplu sklerozu, ali ima za fudbalske stadione.

Piše: Dragan Dilas

**Predsednik
Stranke slobode i pravde**

Zemlja u kojoj je korupcija na najvišem istorijskom nivou, gde vlastodršci javno pokazuju šta sve imaju, iako celog života rade za platu manju od hiljadu evra. Srbija je zemlja u kojoj više od pola vlade ima lažne diplome ili je umešano u niz kriminalnih afera, zemlja u kojoj su plate zvanično porasle 80 evra od jula 2012. (u Rumuniji 310 evra), ali i to po računici Republičkog zavoda za statistiku Miladina Kovačevića, čijim podacima niko ozbiljan odavno ne veruje. Srbija je zemlja u kojoj "mediji" svaka dva dana najavljuju rat na severu Kosova, a odnosi sa Hrvatskom, BiH i Makedonijom su najlošiji u poslednjih 20 godina. Ne sumnjajte da bi za-

rad opstanka na vlasti Aleksandar Vučić uveo Srbiju u rat samo kada bi imao sa kim da zarati. Ipak je on Šešeljev najbolji učenik.

Da bi sprečila građane da shvate šta se dešava i da se sete obećanja o raskrinkavanju 24 privatizacije, o kancelariji za brze odgovore i deset milijardi evra investicija godišnje, o smanjenju cena struje i povećanju plata još u 2014. na 500 evra, obećanja da će poništiti sve što je potpisano oko Kosova, da će Arapi investirati 3,5 milijardi evra u "Beograd na vodi" u četiri godine, da će Mubadala otvoriti fabriku čipova vrednu 4 milijarde evra, vlast sprovodi najstrašniji progon onih koji o tome govore. Da se ne bi sećali Mercedesa u Ikarbusu, Folksvagen u Indiji ili Velikoj Plani, Finaca u Fapu. Da se niko ne seti svega ovoga i još hiljade neispunjenih obećanja i afera, neophodno je narodu svakog dana ispirati mozak lažima o svakome ko drugačiji misli. Treba uništiti svakoga ko se usudi da se bori. I to je apsolutno jedino u čemu je Aleksandar Vučić delimično bio uspešan. Danas 60 odsto Srbije koja izlazi na izbore misli da sam lopov koji je ukrao 500 miliona evra, čovek koji bije ženu i decu, milijarder koji pliva u parama, a u politiku je ušao bez igde ičega. To što sam u politiku ušao kao vlasnik kompanije koja u Srbiji nije imala nijednog državnog klijenta, ali je imala godišnji prihod od više desetina miliona evra i bila najveća u regionu, nebitno je. Kao što je nebitno i to što nikada platu primao nisam, što sam vozio svoj auto i sam plaćao svoja putovanja. Nebitno je i to što sa bivšom suprugom i decom zajedno šetam na protestima. Kao i u svemu što Aleksandar Vučić radi, i ovde on drugome pripisuje ono što on sam radi i kako se ponaša. Vreme će sve to pokazati. I ko privatnim avionima ide po vina u Francusku, i ko pravi bahanalije po Kuršavelu, i ko na Lago di Komu slavi zarađenu milijardu... Saznaće se i ko kupuje vile po Glifadi i Vuljagmeniju, i koliko se uzelo na vetroparkovima i dozvolama

za kopanje rude, i ko je isisao pare iz EPS-a, i kako je Kopernikus kupio televizije, a Žeželj "Kurir", i još mnogo mnogo toga. Danas su Emirati sigurno mesto gde može da se skloni i milijarda evra, a možda i živ čovek. Sutra, kad se vlast promeni, sigurnih mesta neće biti. Ni za pare ni za lopove.

NAPADI NA PORODICU I PRIJATELJE

Haranga protiv mene počela je 2012. godine. Medijska kampanja je bila strašna. Posledice još strašnije. U osnovnoj školi razredna je mojoj ćerki dala da sakupi neke pare, ustao je njen školski drug i rekao: "Nemojte da Jovana skuplja pare, njen tata je lopov, ukrašće naše pare." Posle toga su deca sa majkom otišla u inostranstvo. Suprugu su mi na ulici nazivali kurvom i droljom, kada sam odlazio u park noseći Vuka kao bebu u naručju i vodeći Anu za ruku, napao me čovek urlajući kako sam lopov. Kad sam pitao kako može tako da govori dok nosim bebu u naručju, odgovorio mi je da je ko zna koliko beba umrlo pošto sam ja sve opljačkao. Taj čovek je verovao u to što govori, a što je čuo na "medijima" koje uređuje Aleksandar Vučić. Košarkaški savez je ostao bez državnih sponzora pa sam godinu dana davao svoj novac, kod svih klijenata moje firme išli su ljudi iz vlasti da ih ubede da ne rade više sa Directom.

Željko Mitrović je 3000 puta u 30 dana pročitao na Pinku pismo kako sam opljačkao majku svoje dece, pobio sve prijatelje na spavanju, hapsio lekare. Pored odlaska ćerki u inostranstvo, najteže mi je palo hapšenje mojih prijatelja i saradnika za izmišljene afere "Bulevar" i "podzemni kontejneri". Za "Bulevar" smo od EU dobili nagradu od šest miliona evra jer je to bio najbolji projekat te godine u Evropi i završili ga za 180 dana. I pored svih pritisaka, tužilaštvo ne može da podigne optužnicu već pet godina, ali je više od deset ljudi jedanaest meseci bilo u pritvoru. Za kontejnere su ljudi bili kraće u pritvoru, tužilaštvo je u međuvremenu odustalo od postupka, ali svrha je postignuta. Narod je poverovao u priču o lopovluku.

Nije me bilo u politici od 2014. do 2017, pa su tekstovi nestali. Čak je i Vučić u jednom intervjuu rekao da ja nisam krao, ali jesu mnogi oko mene. Godine 2016. na sastanku pred Olimpijadu u prisustvu dva svedoka dobio sam ponudu da budem potpredsednik Vlade zadužen za ekonomiju ili gradonačelnik umesto Siniše Malog. Ponudu sam odbio i time postao jedan od retkih koji su između vlasti i hvalospeva na jednoj i satanizacije i hapšenja na drugoj strani izabrao ovo drugo. Vučić, Vesić, Mali, Stefanović i čitava plejada opskurnih likova počeli su da šire laži o meni. Četiri televizije pretvorene u elektronska izdanja "Informera" i "Telegrafa" pljuju me 24 časa dnevno. Na RTS sam poslednji put bio u toku beogradske kampanje kada me je Vesić posle emisije tri puta nazvao majmunčinom zbog čega mi se Olivera Jovičević izvinjavala. Od tada ne da me ne zovu, nego ni demanti bez sudskog procesa neće da pročitaju. Navodno, tvrdim da su Srbi genocidan narod, organizujem ukrajinske specijalce da iz snajpera pucaju u građane, imam dil sa Haradinajem i Tačijem, dao sam Kosovu nezavisnost, odvo-

jio sam Crnu Goru od Srbije, opljačkao sam nekad kažu 25, ali uglavnom pominju 500 miliona evra, oteo sam deci Pionirski grad, sa Šolakom koga sam video dva puta vlasnik sam SBB-a, N1... Kriv sam što autobusi nemaju zimske gume, što se ne čisti sneg, ne rade crpne stanice pa poplavi pola Novog Beograda...

STAVLJANJE TAČKE

Tužim, dobijam presude da lažu i SNS i SPS, da lažu i Mali i Vesić i Jovičić, i informeri i telegrafi. I Pink naravno. Ali kva korist od toga? Moju ćerku koja ide u prvi razred maltretiraju stariji đaci, jer joj je otac lopov. Ona dođe kući tog dana, plače i govori kako je tata najgori, a ona mora da ga voli jer je njen tata. Pa majci tek posle nekoliko dana ispriča šta joj se desilo. Da su je gurali i govorili joj ružne reči i pričali o tati. Kad pratim Sofiju na aerodrom i skrivam suze što odlazi, neko

više da sam lopov pa to čuje moje dete i pola aerodroma. Ćutim, okrenem glavu i pravim se da ne čujem. Šalju mi ekipe da me čekaju i vređaju u Kuršumliji, Šapcu. Nasmejem se i idem dalje. Prisluškuju me, slikaju, prate. Kad mi dete diplomira i vodi sestru, majku i mene na večeru u Londonu,

slikaju i pišu kako sam potrošio ogromne pare na skupa vina. Ja, koji uopšte ne pijem.

I na kraju dolaze i pretnje umobolnika kako će ubiti i mene i sve moje jer ih tretiramo kao krezube ljude niže vrednosti. Samo je pitanje dana kada će neko od tih ljudi koji veruju Vučiću i njegovim medijima odlučiti i da eliminacijom nekoga od nas spase Srbiju od zla koje joj navodno nanosimo. Oliver Ivanović je ubijen nakon kampanje na Pinku i u tabloidima. Borko Stefanović je uz puno sreće izvukao živu glavu. Niz će se nastaviti, samo je pitanje ko je sledeći.

Nadam se da ćemo pre nego što agresija i mržnja eskaliraju promeniti stvari u Srbiji i obezbediti da se nikada više nikome ne dešavaju ovakve stvari. Ničija porodica i deca ne smeju nikada više biti žrtve ludačkih kampanja koje organizuje vlast. Oni koji su kampanje sprovodili, kao i oni koji su ih osmišljavali i naređivali, moraju da odgovaraju. Jednom zauvek mora se staviti tačka na zloupotrebu policije i državne bezbednosti u političke svrhe. Svako ko je nevine ljude slao u zatvor mora po zakonu za to da odgovara. Grdno se varaju svi oni koji veruju da će nastaviti da rade isto što su radili ovih sedam godina, samo za nove gospodare. Umesto toga, odgovaraće. Odgovaraće pred zakonom i odgovaraće po zakonima koje će sprovoditi ne političari, nego ljudi kojima će država obezbediti da nesmetano rade svoj posao. Neće biti ni revanšizma, ni osvete. Ali biće pravde. Pravde koja je toliko potrebna ovoj napaćenoj zemlji. Tako ćemo jednom zauvek staviti tačku na svu mržnju i agresiju koja je godinama širena, na sve zloupotrebe, korupciju i pljačku. Samo tako ćemo izgraditi društvo i sistem koji će sprečiti da nam se sve ovo što nam se dešava drugi put, ali još strašnije nego devedesetih, ponovo desi. ¶

■ Vreme će sve to pokazati. I ko privatnim avionima ide po vina u Francusku, i ko pravi bahanalije po Kuršavelu, i ko na Lago di Komu slavi zarađenu milijardu...

Foto: Zoran Žestić/ Tanjug

Sipanje u bunar bez dna

Kako je moguće da državne institucije tvrde da nisu znale koliki je dug JAT-a? Da Komisija za kontrolu državne pomoći poništava sopstvena rešenja? Da se ponovo ne zna kada bi to Er Srbija mogla da posluje sa dobitkom i na osnovu kojih zakona se netransparentno ponovo na desetina miliona evra srpskih poreskih obveznika upumpava u Er Srbiju

Država Srbija će nastaviti da sipa pare u svog nacionalnog avio-prevoznika Er Srbiju, može se zaključiti iz "novog" rešenja Komisije za kontrolu državne pomoći (KKDP). Građani, kao i do sada, neće znati o kolikom iznosu državne pomoći je reč, niti kako i na šta će ta pomoć biti upotrebljena. Ovim rešenjem se priznaje da ni stotine miliona evra "ulupane" u Er Srbiju u po-

slednjih nekoliko godina nisu dovoljne da počne tržišno da posluje.

Osim ove spoznaje, "novo" rešenje KKDP pokreće čitav niz pitanja i problema u vezi sa poremećajima na tržištu koje ovakva državna pomoć proizvodi. Najpre, povod za novu državnu pomoć je prilično neverovatan. Naime, KKDP je poništila sopstveno rešenje (iz februara 2014) na predlog Ministarstva

privrede iz februara 2016, zato što Ministarstvo u februaru 2014, kada je doneo prethodno rešenje, nije znalo koliki je istorijski dug JAT Ervejza. Prema Ministarstvu privrede, ove šokantne vesti – da je dug, očito, bio veći no što su mislili – država je saznala nakon izveštaja revizorske kuće KPMG o finansijskim izveštajima Er Srbije iz maja 2014. Zašto je ovo duboko problematično i praktično

predstavlja pokušaj izvrđavanja pravila, videćemo kasnije.

Punih šest godina nakon početka strateškog partnerstva između Etihada i Vlade Republike Srbije i dve i po godine nakon završetka prvobitnog plana restrukturisanja, ponovo smo dobili kreativno rešenje za ubacivanje novca u ovaj bunar bez dna. Podsetimo, prvobitni plan restrukturisanja – koji je ostao tajna, kao i ovaj novi, izmenjeni plan restrukturisanja – okončan je krajem 2016. U februaru 2014. rečeno je da se "očekuje da će Er Srbija ponovo uspostaviti održivo poslovanje i konkurentnost u periodu od tri godine", kao i da "subvencije za finansiranje poslovanja nisu potrebne u periodu nakon 2016. godine, kada se očekuje ostvarivanje dobiti".

Iz ovog skandaloznog objašnjenja za ponovno pokretanje postupka sledi logično pitanje: šta je Ministarstvo privrede radilo od maja 2014. do februara 2016? Zašto odmah nisu uputili dopis Komisiji, nego su čekali skoro dve godine? I kako je uopšte moguće da su sklapali partnerstvo sa Etihadom a da pojma nisu imali kakvu kompaniju imaju, kolike su joj obaveze, i slične sitnice? Jer, iz "novog" rešenja KKDP vidi se da je Vlada Srbije na raspolaganju imala barem petnaestak izveštaja revizorskih i konsultantskih kuća o stanju tadašnjeg JAT Erveja za pre 2013. godine, kada je JAT prestao da postoji. Šta je to tada gledao "podnosilac prijave" Aleksandar Vučić? Da li će iko snositi posledice za sklapanje ugovora sa Etihadom – mnogo puta dokazano štetnog po državu Srbiju – jer je sada očigledno da tadašnja vlada pojma nije imala o čemu se tu radi?

Druga opcija jeste da je vlada iz februara 2016. uvidela da na kraju 2016. godine. Er Srbija neće ni izbliza imati održivo poslovanje, pa je našla ovakvo rešenje za nastavak finansiranja kompanije. Novinar "Vremena" poslao je molbu Ministarstvu privrede da mu dostavi Izmenjeni plan restrukturisanja koji se pominje u rešenju KKDP, kao i pitanja: zašto je Ministarstvo čekalo skoro dve godine i kako je moguće da, uz sve silne izveštaje iz perioda 2007–2012. (navedene u novom Rešenju KKDP) Ministarstvu ne bude poznat koliko je bio dug JAT-a? Odgovori nisu stigli, Izmenjeni plan restrukturisanja ostao je tajna.

CENZURA

U "novom" rešenju KKDP, u već poznatom maniru cenzurisanog teksta primenjenog i u rešenju iz 2014, gde maltene nijedna brojka nije objavljena (jer je reč o poslovnoj tajni – novac javan, troškovi tajni), javnost "saznaje" sledeće: "Na osnovu predmetnog mišljenja i izveštaja revizora, Air Serbia je saznala da je [...] Budući da je Air Serbia saznala za postojanje [...] iz KPMG izveštaji [...], odnosno nakon što je Rešenje iz 2014. godine Komisije postalo konačno, Podnosilac prijave ističe da Air Serbia nije bila u mogućnosti, bez svoje krivice, da ove činjenice i dokaze iznese u prethodnom postupku."

Godinu dana nakon predloga Ministarstva privrede za ponavljanje postupka, u februaru 2017, Komisija pokreće ponovljeni postupak i "novo" rešenje donosi u decembru 2018. godine.

Zašto "novo", sa navodnicima? Zato što ga je Komisija krila od javnosti sve do druge polovine juna 2019. godine. Na sajtu KKDP ono se nalazi ušuškano između dva rešenja doneta 14. i 28. juna, što upućuje na zaključak da je rešenje o ponovnom odobravanju državne pomoći Er Srbiji postalo javno tek pola godine nakon što je doneto. Na pitanje novinara "Vremena" Komisiji zašto su tek pre mesec dana objavili ovo rešenje, nije bilo odgovora.

Sasvim je moguće da KKDP ne bi ni objavljivala ovo rešenje da 13. juna portal "Insajder" nije objavio vest da je Adrija ervejs pokrenuo postupak pred institucijama Evropske unije (EU) "zbog toga što Srbija dodeljuje državnu pomoć nacionalnoj avio-kompaniji Er Srbija".

Zastupnik Adrija erveja advokat Dragan Gajin je tada za Insajder izjavio da je "Adrija ervejs zabrinut zbog pomoći koju je Republika Srbija nezakonito dodelila Er Srbiji i takvo postupanje smatra nepravilnim, jer dovodi do narušavanja slobodne konkurencije na tržištu", da se ova kompanija iz Slovenije još u aprilu 2018. obratila KKDP iz kojeg nije bilo odgovora, kao i da je pomoć Er Srbiji "protivna domaćim propisima o državnoj pomoći" i predstavlja "kršenje međunarodnih obaveza koje je Republika Srbija preuzela Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju (SSP)".

Dragan Gajin nije želeo da za "Vreme" komentariše ovaj postupak pred EU.

SHVATITI NESHVATLJIVO

Vratimo se rešenju KKDP dostupnom javnosti. Ono je gotovo beskorisno zbog toga što su skoro svi konkretni podaci i brojke sakriveni, ali je i takvo znatno ozbiljnije od onog iz 2014. godine. Napisano je na tridesetak strana više nego ono iz 2014. (ukupno 57 strana) i obiluje silnim pozivanjima na praksu Evropske komisije, na Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, Sud pravde EU, Ugovor o funkcionisanju EU, detaljno (i komplikovano) opisuje metodologiju rada.

Tako Komisija kaže da je "Izmenjeni plan restrukturisanja zasnovan na prethodnim merama restrukturisanja, odnosno merama koje su predviđene Prvim planom restrukturisanja (Rešenje iz 2014. godine), a koje su nastavljene i proširene".

Neke rečenice su zbilija spektakularne. Tako Ministarstvo privrede u svojoj prijavi kaže da je "analiza izvršena isključivo na osnovu informacija, podataka i dokumentacije koja je bila dostupna u trenutku, odnosno iz perioda pre zaključenja transakcije između društava Air Serbia i Etihad". Zašto to isto nije urađeno i 2013, kada je Vučić podneo prijavu za prvo rešenje KKDP?

Ili, "Komisija ocenjuje da je državna pomoć za restrukturisanje društva Air Serbia potrebna radi unapređenja delatnosti vazdušnog saobraćaja u RS, u skladu sa članom 5. stav 1. tačka 3) Zakona i neophodna je radi ostvarivanja cilja od opšteg interesa, s obzirom na to da smanjuje rizik od poremećaja na tržištu i društvenih teškoća do kojih bi došlo u slučaju stečaja društva Air Serbia, odnosno sprečava izolaciju RS i doprinosi ekonomskoj, socijalnoj i teritorijalnoj koheziji". (!)

Još je zanimljivije da Komisija dokazuje da je Er Srbija bila privredni subjekt u teškoćama "pre početka realizacije Plana restrukturisanja, odnosno Izmenjenog plana restrukturisanja", ali se potom opredeljuje da ocenjuje teškoće Er Srbije samo za 2013. godinu, ne obazirući se na fakat da je realizacija Izmenjenog plana restrukturisanja počela u decembru 2018. donošenjem novog Rešenja KKDP – kada bi Er Srbija trebalo da je odavno na sigurnom kursu i bez ikakve potrebe za državnom pomoći.

Ispumpavanje para iz budžeta

Nekadašnji direktor JAT-a Predrag Vujović kaže za "Vreme" da je, za njega, Er Srbija "u stvari sredstvo za ispumpavanje para iz budžeta države Srbije": "Da biste nešto ispumpali, morate prvo nešto i da upumpate. Zbog toga je suština priče o ubacivanju para po svim osnovama – od subvencija, opraštanja dugova, naknada za turizam, pa sve do novca za nove linije iz Niša – zapravo održavanje 'vodostaja', kako bi neka sredstva mogla i da se izvade. Drugog objašnjenja nema", kaže Vujović.

On se osvrće na novih 12 linija Er Srbije iz Niša i kaže da to zapravo znači "da je Er Srbija unazad šest godina imala veći kapacitet nego što joj treba, plaćala je zakup viška aviona nepotrebno":

"Kako uvodite 12 destinacija, i to ne iz baznog aerodroma, nego iz Niša, sa istim kapacitetom i pritom mislite da ćete da održavate postojeći redovan saobraćaj? Drugo, ne postoji mogućnost da te linije budu rentabilne. Tih pet miliona evra godišnje, koji su dati kao stimulans, neće pokriti gubitak koji će Er Srbija napraviti iz tog posla, ako je to uopšte bila namera."

Napokon, za Vujovića je problematična izjava Siniše Malog o dugu JAT-a od "380 miliona dolara": "Zašto se uopšte spominje dug JAT-a posle ovoliko godina? Razlog je da bi se našlo neko opravdanje za otpisivanje raznih dugova, odnosno troškova. Važno je setiti se da u ugovoru, koji je potpisao tadašnji ministar Vujović, piše da će Vlada Srbije uvek nadoknađivati gubitke, ako se pojavi neki dug od ranije – bez stavljanja bilo kakvog limita, i vremenskog, i u iznosu novca. Čak i da je tačno da je JAT dugovao 380 miliona – a nije tačno – država je trebalo odmah da ga ugasi, onog trenutka kada je saznala da je to 2,5 puta veći iznos od vrednosti kompanije. U toj situaciji nema razgovora sa bilo kim da taj aranžman može da se nastavi, posebno što to nije delatnost od životnog interesa za Srbiju, nije to EPS ili Železnica. To jeste važna privredna grana, ali niti ona masovno zapošljava ljude, niti može da utiče na ekonomski razvoj zemlje. Najbolji primer za to je mađarska kompanija Malev, koja je 2012. ugašena jer, po sličnom principu, nije imala da vrati 30 miliona evra koje joj je dala država. Brisel je insistirao da se to obavi u roku od nedelju dana, kompanija je ugašena. Niti je Mađarska ostala nepovezana sa svetom, niti je ostala bez razvoja aerodroma", zaključuje Vujović.

JEDNOG LEPOG DANA

A šta tek reći o ovome: "Učešće od 49 odsto u društvu Air Serbia, predstavlja zakonski maksimalni nivo neevropskog vlasništva nad evropskim avio-kompanijama, što je osnovni razlog zašto Etihad (ili bilo koja druga neevropska kompanija) nije mogao da izvrši bilo koje dodatno ulaganje kapitala u društvo Air Serbia." Komisiji kao da nije bila poznata činjenica da je kompanija morala da smanji sopstveni kapital za blizu 170 miliona dolara, kako bi pozajmica Etihada od 40 miliona bila željenih 49 odsto kapitala – da kompanija nije smanjila kapital, Etihad je mogao znatno više novca da uloži, odnosno, tih 49 odsto bi vredelo mnogo više.

Iz Rešenja "saznajemo" da "Izmenjeni plan restrukturisanja sadrži ažuriranu i sveobuhvatnu procenu mera restrukturisanja koje su već implementirane i procenu mera neophodnih za sprovođenje do kraja traženog produženja restrukturisanja [...] kojim je između ostalog

predviđeno da se izmeni i dopuni saobraćajna mreža [...]", kao i da je prelazak Er Srbije na "hibridni model poslovanja" (to je ono – nit' u potpunosti *low cost*, nit' *legacy carrier*) bio uslovljen tim Izmenjenim planom restrukturisanja. No, svakako najzabavnija rečenica iz rešenja KKDP glasi: "Kao rezultat rasta profitabilnosti u svakoj godini od početka restrukturisanja, očekuje se da bi Air Serbia trebalo da postane profitabilna do [...], kao i da se taj trend nastavi u naredne dve godine."

Naslušali smo se svih ovih godina raznih izjava Siniše Malog, Aleksandra Vučića i Ane Brnabić da Er Srbija posluje izuzetno dobro i da joj nikakva pomoć države više nije potrebna, niti dozvoljena – kad ono, krajem 2018. tek se planira da Er Srbija postane profitabilna, i to do [...]. Fali samo nastavak "dve, najviše dve i po godine", pa da ugođaj bude kompletan.

Treba pokušati odgovoriti na nekoliko pitanja: koliko je koštalo staro restrukturisanje (kad već za novo nikakve infor-

macije ne postoje), koliki je zapravo bio istorijski dug JAT-a i zbog čega je ovo rešenje KKDP problematično iz ugla sporazuma koje je Srbija potpisivala (SSP – potpisan 2008, *Open Skies Agreement* – potpisan 2006), ali i šta poništavanje rešenja konkretno znači za prethodno preduzete mere državne pomoći prema Er Srbiji.

KOLIKI JE DUG JAT-A

Iz više razloga potpuno je fascinantna tvrdnja da država nije znala koliki je dug JAT-a. Najpre, Skupština Srbije je u decembru 2014. godine – dakle, sedam meseci nakon tog famoznog izveštaja revizorske kuće KPMG koji je toliko šokirao Vladu i Ministarstvo privrede – usvojila zakon dugačkog naziva: Zakon o preuzimanju obaveza privrednog društva Air Serbia a.d. Beograd prema pravnim i fizičkim licima po osnovu izvršenih usluga i isporučenih roba i pretvaranju tih obaveza u javni dug Republike Srbije.

U obrazloženju Predloga ovog zakona piše da "ukupan iznos obaveza koje se preuzimaju od strane Republike Srbije iznosi prema kursnoj listi NBS na dan 30. septembar 2014. godine 19.302.535.814,2 dinara", odnosno po kursu evra na taj dan 162,41 milion evra. To je, dakle, zakonom utvrđen istorijski dug JAT-a.

U obrazloženju se navodi i da je Er Srbija "dostavila pregled obaveza koje je neophodno da Republika Srbija preuzme, a shodno finansijskim izveštajima čiju je reviziju izvršila revizorska kuća KPMG d.o.o. Beograd i dostavila mišljenje da finansijski izveštaji prikazuju istinito i fer stanje konsolidovane finansijske pozicije ovog privrednog društva u skladu sa međunarodnim računovodstvenim standardima".

Dakle, na osnovu izveštaja iste one revizorske kuće KPMG, država krajem 2014. godine ustanovljava da je dug JAT-a 162,41 milion evra. Godinu i par meseci kasnije, u februaru 2016, Ministarstvo privrede podnosi već opisani predlog – da, eto, nisu znali koliki je dug JAT-a dok nisu videli izveštaj KPMG. Kako su ove dve činjenice moguće istovremeno? Nikako.

Sredinom decembra 2014. Siniša Mali, tada gradonačelnik Beograda i predsednik Nadzornog odbora Er Srbije, izjavljuje da su stare obaveze JAT Ervejza 158 miliona evra – dakle, približno ovoj brojci

iznad – i da su one nastale “prethodnih decenija kao posledica lošeg upravljanja kompanijom i nestabilnog poslovanja”.

U tekstu iz avgusta 2014. koji su objavili BIRN i “Vreme” (“Otkrivanje tajne ministarskog sefa”), kojim je prvi put javnost Srbije saznala kako izgledaju ugovori između države Srbije i Etihada, pominje se ponovo slična brojka o istorijskom dugu JAT-a – 230 miliona dolara, odnosno oko 174 miliona evra po kursu iz avgusta 2013, kada su ugovori potpisani.

No, onda “premotavamo” na mart 2016. godine – dakle, mesec dana nakon što je Ministarstvo privrede sa par godina zakašnjenja podnelo predlog KKDP – kada Siniša Mali za portal “Tango Six” u intervjuu kaže da su stari dugovi JAT-a zapravo 300 miliona dolara.

A potom idemo u april 2019. i slušamo ponovo Sinišu Malog: “Ono što je deo ugovora je takođe i preuzimanje svih onih starih obaveza, bankarskih, i onih stvari iz prošlosti koje se ne tiču Etihada. To je u nekom iznosu od par stotina miliona dolara, gde smo mi kao država, s obzirom da smo preuzeli te obaveze, preu-

zeli i njihovu isplatu tokom godina, kako i šta dospevaju. Nismo imali u budžetu, ako se ne varam, 380 miliona dolara da isplatimo odmah, nego to plaćamo u nekom periodu od desetak godina. Kako taj novac dospeva za plaćanje, mi te kredite i stare dugove vraćamo ili kroz Er Srbiju, ili direktno.”

Eto, dakle, duga već na 380 miliona dolara. Kako to država vraća dugove kroz Er Srbiju, nije poznato, niti je poznato otud ovaj “neki period od desetak godina”.

PRAVNE ZAVRZLAME

Još je komplikovanije utvrditi na osnovu čega je Komisija za kontrolu državne pomoći (ponovo) odobrila državnu pomoć Er Srbiji. Jer, prema članu 73. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, “svaka državna pomoć koja narušava ili pretili da naruši konkurenciju davanjem prednosti određenim preduzećima ili određenim proizvodima” nije u skladu sa pravilnim funkcionisanjem Sporazuma. Da li nekoliko stotina miliona evra »

Raiffeisen Bank International

“Najbolja banka u centralnoj i istočnoj Evropi” po izboru magazina “Euromoney”

Raiffeisen Bank International (RBI) i njene ćerke-banke nagrađene su priznanjem “Najbolja banka u centralnoj i istočnoj Evropi”. Izuzetna tržišna pozicija i kvalitet proizvoda i usluga mreže banaka-članica RBI grupacije u centralnoj i istočnoj Evropi dodatno su nagrađeni priznanjima za “Najbolju banku” u četiri zemlje u kojima posluje RBI.

“Konzistentnost širom tržišta na kojima posluje – u inovacijama, profitabilnosti i rastu, i pre svega nesmanjena posvećenost centralnoj i istočnoj Evropi, jeste ono što Raiffeisen Bank International izdvaja u odnosu na konkurenciju onda kada se odlučuje o pobednicima”, objasnio je žiri magazina “Euromoney” svoju odluku da nagradi RBI.

Magazin “Euromoney” je osnovan 1969. godine sa ciljem da prati ponovno uspostavljanje međunarodnih cross-border tržišta kapitala. Evropsko tržište, po kome je magazin i dobio ime, prethodnik je današnjeg globalnog tržišta kapitala. “Euromoney” je pisao o ovom tržištu i podržavao njegov

rast dok je postajao glavni magazin finansijskog sveta, njegovih institucija i korisnika.

Raiffeisen Bank International AG (RBI) svojim matičnim tržištem smatra kako Austriju, gde je vodeća privredna i investiciona banka, tako i srednju i istočnu Evropu. Svoje ogranke ima na 13 tržišta ovog regiona. Pored toga, grupa obuhvata brojne druge pružaoce finansijskih usluga, na primer u segmentima lizinga, upravljanja sredstvima, kao i pripajanjima i akvizicijama.

Ukupno skoro 47.000 zaposlenih uslužuje 16,3 miliona klijenata u preko 2100 poslovnica, od kojih se većina nalazi na području srednje i istočne Evrope. Deonice RBI-a listirane su na Bečkoj berzi. Regionalne Raiffeisen banke poseduju oko 58,8 odsto deonica, dok je ostatak u slobodnoj prodaji. U okviru Raiffeisen bankarske grupacije, RBI je centralni institut regionalnih Raiffeisen banaka i drugih srodnih kreditnih institucija.

Foto: Salinger Igor / Aermedia.com

državne pomoći daje prednost "određenom preduzeću"?

Takođe, prema SSP-u, Srbija se smatra za područje "koje je identično područjima Zajednice koja su opisana u članu 87(3) (a) Ugovora o EZ", odnosno, da se može smatrati spojivim sa unutrašnjim tržištem "pomoć za unapređenje ekonomskog razvoja područja u kojima je životni standard izuzetno nizak ili je nezaposlenost izuzetno visoka" – dakle, kao područje sa niskim standardom ili visokom nezaposlenošću, ali ipak u obavezama jednaka članicama EU. Srbija, uzgred, još uvek nije otvorila Poglavlje 8 u pregovorima o pristupanju EU, koje se odnosi na konkurenciju.

Evropska komisija je 2014. dala smernice za državnu pomoć za sanaciju i restrukturisanje nefinansijskih subjekata u teškoćama. U tački 70 smernica EK kaže sledeće: "Kako bi se smanjio moralni hazard, podsticaji za prekomerno poduzimanje rizika i potencijalno narušavanje tržišta, pomoć preduzećima u teškoćama trebalo bi biti dodeljena samo za jedna postupak restrukturisanja. Ovaj princip se naziva 'one time, last time'. Potrebno da se preduzeću koje je već dobi-

lo pomoć u skladu sa ovim smernicama dodeli dalja pomoć pokazuje da su teškoće preduzeća ili ponavljaju, ili da nisu adekvatno rešene kada je prethodna pomoć odobrena."

Dalje, ove smernice upućuju da od državne pomoći ili perioda restrukturisanja mora da prođe barem deset godina, te da postoje izuzeci, a jedan od izuzetaka jeste slučaj da je nova pomoć postala potrebna nakon barem pet godina zbog "nepredvidivih okolnosti za koje korisnik nije odgovoran". Iz objavljenih dokumenata deluje da Ministarstvo privrede "gađa", a KKDP odobrava upravo ovaj slučaj.

Novinar "Vremena" je pitao Komisiju zašto njeno rešenje nije transparentno, iako pomenute smernice obavezuju transparentnost u radu, odnosno da je KKDP dužna da na svoj sajt postavi "ceo tekst odobrene šeme pomoći", a ne iskasapljenu verziju u kojoj su sakriveni čak i lako dostupni javni podaci, poput informacije o broju putnika Er Srbije. Pitanje je ostalo bez odgovora. Takođe, bez odgovora je ostalo i pitanje o tome šta se zbiva sa do sada "ulupanom" državnom pomoći – da li Er Srbija mora da je vrati, s obzirom da je rešenje poništeno.

Jer, i prema starom (iz 2010) i prema novom Zakonu o opštem upravnom postupku (2016), poništavanje rešenja znači da se poništavaju i uklanjaju sve pravne posledice koje je rešenje proizvelo. To bi moglo da znači da Er Srbija najpre – pre nego što dobije novu dozu "restrukturisanja" – treba da vrati sve što je po starom rešenju dobila, odnosno da sve vrati u predašnje stanje. Svakako je izvesno da se to neće dogoditi, no moglo bi da bude jedno od tumačenja kakve pravne posledice može da proizvede novo rešenje KKDP.

Na kraju, o kolikom novcu govorimo? "Vreme" je više puta pisalo o svim živim subvencijama i opraštanjima dugova Er Srbiji. Ovde ukratko valja reći da je u periodu 2014–2017, prema finansijskim izveštajima na sajtu APR, Er Srbija od države dobila ukupno 180,96 miliona evra. Isto tako, valja napomenuti da je Er Srbiji samo tokom 2013. otpisano 35,16 miliona evra duga prema Aerodromu "Nikola Tesla", a 2014. i 2015. otpisano je dodatnih 31,8 miliona evra. Onaj istorijski dug JAT-a se ne važi, jer je KKDP ustanovila da to nije bila državna pomoć.

RADMILO MARKOVIĆ

DVANAESTI WEEKEND

ROVINJ 19–22.09.2019.

TRI DANA MIRA, LJUBAVI I KOMUNIKACIJE

Brend Evropa (1)

Upravljanje brendovima i lekcije za budućnost Evrope

■ **Brend je svojevrsno obećanje, za koje očekujemo da bude isporučeno kroz naše iskustvo korišćenja, i podržano i pojačano strateškim upravljanjem percepcijom**

“Da li nam i dalje treba brend Evropa?”, pitao sam prošle godine moj panel na konferenciji Beogradske otvorene škole. Jedan od ambasadora u panelu je uzvratilo: “Nama treba Evropa, ne brend Evropa.”

Ambasador je bio u pravu. A opet, i nije. Jer ono što zovemo “Evropa”, kao i većina drugih stvari u našem životu, zapravo je – u glavama svih koji u Evropi žive ili bi želeli da žive, koji je mrze ili o njoj maštaju – fenomen koji je u biznisu i marketingu poznat kao “brend”. Brend je više od samog proizvoda ili usluge. On oko sebe ima i perceptivni i iskustveni omotač kojim se planirano upravlja, ako je brend dobro vođen.

Ovo zapažanje je više od trivijalne analogije bivšeg brend konsultanta u potrazi za brzim publicitetom. Posmatrati Evropu kao brend zadire u srž mnogih trenutnih debata o EU, ali i nedavnih promena ključnih lidera. Evropa ima šansu da sebe ponovo kreira, pod uslovom da sebe i svoje okruženje bolje razume. A to je igra, kao što ćemo videti, u kojoj su brendovi majstori.

Svaki brend je koštunjavo voće, iz dva dela. Jedan je “jezgro” koje čine specifični proizvod ili usluga, ono što se pravi u fabrici ili organizuje kao proces isporuke korisničkog iskustva. Pivo je proizvod, Heineken je brend; proces registracije firme je “proizvod”, APR je brend (i to, za naše uslove, u toj kategoriji, dobar); majica je proizvod, DechkoTzar je brend...

Drugi deo je sve ono povrh samog proizvoda ili usluge, “meso” brenda, sve percepcije i emocije koje nosimo u sebi kao posledicu izlaganja samom korisničkom iskustvu, komunikaciji i simbolima koje brend planirano neguje i svemu što o brendu čujemo od ljudi kojima verujemo.

Brend je svojevrsno *obećanje*, za koje očekujemo da bude isporučeno kroz naše iskustvo korišćenja, i podržano i pojačano strateškim upravljanjem percepcijom. Brend je narativ, priča, sistem vrednosti koji se neguje i koji, idealno, odslikava i podržava samo (obećano) iskustvo.

Evropa je sve to.

Brend je, paradoksalno, i vrlo krhka i potencijalno večna stvar. U metafori doajena britanskog oglašavanja, Džeremija Bulmora, brend je kao

ptičje gnezdo: gradi se slamku po slamku, strpljivo, s vremenom, ali je dovoljan samo jedan udar jakog vetra da ga ošteti. Zato mu treba stalna briga, nega i obnavljanje...

EU je brend jer je, kao i sve drugo danas, “proizvod”, “usluga” i narativ koji je čini manje ili više poželjnom u očima sveta. A svet se promenio, EU se sada takmiči na multipolarnom “tržištu” ideologija, sistema, modela i ponašanja. Ideja EU je – što se pre to shvati, to bolje – u permanentnoj “kampanji” protiv višestrukih “konkurenata” za naše umove i srca, od kojih su većina trenutno bolje organizovani, sa većim fondovima i resursima posvećenim upravljanju našom percepcijom o njima. Njihove priče su jake, jednostavne i emotivne; udaraju pravo u srce i dušu. Njihov perceptivni brend “menadžment” je fokusiran i predstavlja stvarni izazov Evropi.

Paradoksalno, njihovi “proizvodi” su lošijeg kvaliteta. Populizam je obično jedina odbrana za kleptokratiju, neofeudalno ponašanje elita, ekonomski, obrazovni, tehnološki i socijalni dilatatizam koji život u ovim društvima čini mizernim. Da nije tako, ne bi im svako ko može otišao u tu omraženu Evropu. Ako ovo negde i nije slučaj, a bar jedna velika zemlja pada na pamet, onda su u pitanju društva represije, total(itar)ne partijske kontrole, u kojima su ljudska prava bezvezna distrakcija od planirane sveopšte globalne ekonomske, političke i, uvek, vojne dominacije.

Treća konkurencija je Amerika, najopasnija od svih, jer njen neoliberalni brend mentalno dominira Evropom i uzrok je njenih strukturalnih problema. Najveću borbu koju brend Evropa mora da dobije je protiv brenda Amerika u svojoj glavi, što je jedino moguće svesnim, strateškim repozicioniranjem na nivou samog “proizvoda”, kao i komunikacije koju on zahteva.

O tome kako to uraditi, u sledećim nastavcima...¶

NAPOMENA

U prošlom broju “Vremena” tehničkom greškom objavljen je drugi deo kolumnne „Brend Evropa“, koji je nastavak teksta u ovom broju. Izvinjavamo se čitaocima i autoru.

Brend Evropa (2)

Upravljanje brendovima i lekcije za budućnost Evrope

■ **Evropi
treba
“reverzni
rifrejming”,
jer je već
bila cenjeni
brend**

Marketing i ratovanje su povezani, jer je život jednog brenda neprestana borba na surovom tržištu prepunom “neprijatelja” (konkurenata). Otuda izrazi kao “kampanja” (engleski termin za napad/ofanzivu) koja se “lansira” ka “ciljnim grupama” (*target groups*) kroz “strategiju” i “taktike” i slično.

Htela to da prizna ili ne (a bolje da prizna), Evropa je usred “tržišnog” rata za umove i srca pre svega samih žitelja Evrope, a posebno njene periferije. Brend Evropa i ponašanje koje iz te definicije brenda izade će u najvećoj meri uticati na ponašanje miliona spljoštenih noseva na izlogu zamišljene idealne EU “radnje”, u koju svi željno žele, čak i oni koji u EU već žive. Ukoliko se vrata te nove radnje uskoro ne otvore, Evropa može da izgubi rat percepcija, s velikim budućim posledicama.

U marketing praksi, to što EU treba da uradi se zove “novo uokviravanje” (*reframing*). To je različito od novog brendovanja (*rebranding*). Ovo drugo je najčešće promena vizuelnih simbola, logotipa, pakovanja... Ponekad, ne često, to je praćeno i blagom promenom vrednosti na kojima se brend bazira, njegove filozofije, pogleda na svet i grupe ljudi s kojom priča. “Rifrejming” je promena na površini.

“Rifrejming” je kada se brend ponovo izmisliti, kao nova ličnost, kao nova filozofija, nova priča. Bili smo jedno, sada smo drugo. Marlboro je bio ženska cigareta, pa je postao arhetipska muška; Lukozejd je bio medicinsko piće, sada je energetska; Haagen Dasz je bio samo sladoled, sada je senzualno iskustvo za odrasle; Persil je samo prao belje, sada je inspirator majki da teraju decu da se više igraju napolju...

Evropi treba “reverzni rifrejming”, jer je već bila cenjeni brend. Povratak korenima. Nekada je poistovećivana s jednakošću, socijaldemokratijom, ljudskim pravima, balansom, umernim sistemom koji je u sebi pomirivao najbolje strane kapitalizma i socijalizma. Svetla tačka na izubijanom i izgaženom licu planete. Ljudi su bili željni, i ponosni, da žive u njoj. Onda je počela da se samoinicijativno upropašćava

pod hipnotičkom snagom američkog neoliberalizma, što je iniciralo desni populizam. Brend Evropa je potamneo, počeo da gubi svoje obećanje, i za svoje građane i za periferiju.

Kao i svaki brend, da počne ponovo da pobeđuje, Evropa mora da promeni dve stvari: svoj “proizvod” i svoju komunikaciju. I jedno i drugo treba analizirati u detalje. Brend praksa nudi obilje alata dizajniranih za fokusiranje zadatka, za dolaženje do uvida i za kreiranje strategije. Brend Evropa bi mogao mnogo da nauči iz njih.

Zašto evropski “proizvod”, kakav je sada, nije više dovoljan? Iz više razloga, od kojih je svaki jedna specifična tačka potencijalne promene.

1. Evropski “proizvod” više ne odgovara obećanju. EU misija, kako je opisana gore, je bila “premium” iskustvo; to više nije slučaj jer ga je neoliberalizacija razvodnila. EU je sada samo EU Lite. Nekoliko važnih jakih grančica iz gnezda je izvađeno i zamenjeno lepšom, ali slabijom, slamom...

2. Slom EU brend obećanja je došao kao posledica sloma društvenog ugovora između elita i stanovništva; to je ono što neoliberalizam prvo uradi: podvoji nas, posebiči, razgrađuje sve sem multinacionalnih konglomerata, koje dograđuje i nagrađuje. Evropa je ranije shvatala da ne leže svi odgovori u tržištu, naprotiv; to više ne shvata, ili bar ne shvataju njene tehnokratske elite, uglavnom regrutovane iz neoliberalnih sredina i sistema.

3. Neoliberalizam je ideologija sebičnosti, kako je to lepo definisao engleski novinar Džordž Monbio. To je darvinizam u ekonomskoj sferi, prenet u društvenu. Društvo više nije zajednica nego džungla u kojoj svako jede svakoga, i svako mora da se brine za sebe jer je “država” smetnja mističnim prirodnim darovima pojedinaca koji samo na potpuno neregulisanom tržištu mogu da se ostvare i time – kaže mitologija koju praksa i ekonomska nauka osporavaju – stvaraju vrednost koja se prenosi na ostatak društva.

(nastavak u sledećem broju)

Gde je nestao Milenin

MILENA I DANICA: U Požarevcu 1929.

Foto: Dokumentacija Galerije Milene Barili

dom?

NEKAD I SAD: Milenina rodna kuća

Kakve su ovo kutije, stakleni izlozi? Od testamentarnog zaveštanja Danice Pavlović i njene poslednje želje ni traga – jedna je od niza primedbi stručne javnosti i Požarevljana povodom urbanističkog projekta adaptacije, rekonstrukcije i dogradnje Galerije Milene Pavlović Barili u Požarevcu

Bio bi to još jedan atak na Mileninu zaostavštinu – najčešća je ocena stručne javnosti na upravo završenoj javnoj prezentaciji urbanističkog projekta adaptacije, rekonstrukcije i dogradnje Galerije Milene Pavlović Barili u Požarevcu. Uz niz argumenata protiv, gradskoj upravi se preporučuje da ne prihvati ponuđeni projekat kao neadekvatan potrebama Galerije, što je problem koji se, s obzirom na značaj i važnost Milene Pavlović Barili po našu kulturu, ne tiče samo Požarevca. Podsetimo: Milena Pavlović Barili predstavlja sponu između domaće, evropske i svet-ske scene, a interesovanje za njen likov-

ni, dizajnerski i pesnički opus neprestano raste.

Kuću sa kućištem i sav umetnički fond Milene Barili poklonila je Požarevcu njena majka Danica Pavlović 1961. godine kako bi Fondacijom Milenin dom – Galerija Milene Pavlović Barili sačuvala uspomenu na nju. Mnogi Požarevljani još uvek pamte lepu fasadu prizemne kuće porodice Pavlović sa brojem 8 u Ulici dr Voje Dulića, nekada Dušanovoj. Nastavljajući se na istočno krilo u širini od oko šest metara, protezao se njen dvorišni deo dug oko 20 metara, sa šest prostranih prostorija. To je kuća u kojoj se 1909. godine rodila Milena. Ne zna se tačno kada

je podignuta jer je Milenin deda Stojan Pavlović nije zidaao, već je kupio uoči svoje ženidbe sa Bosiljkom Bosom Pavlović, praukom Karadorđevom. Njeno datiranje trebalo bi da bude još iz šezdesetih godina prošlog veka. U tekstu "Stojančičeva kuća" Dragan Feldić kaže da je spadala "u grupu kuća takozvane građanske arhitekture koje su u Požarevcu podizane od sedamdesetih godina prošlog, pa sve do prve decenije ovog veka. Imala je mnoge odlike te arhitekture: bila je vrlo velika, visoka, pretenciozna. Iako se zgrada može smatrati rodonačelnikom građanske arhitekture u Požarevcu, kod nje se mogu primetiti i neki detalji iz folklorne

MOGUĆA BUDUĆNOST: Arhitektonski predlog Mileninog doma

arhitekture. Jedini ukrasi na glavnoj fasadi zgrade su venac – sims, takođe karakteristična konstrukcija te arhitekture i četiri pilastra koji obrazuju polja u kojima se pojavljuju po dva velika četvorkrilna prozora. Ogromna dvokrilna gvozdena kapija, zidana opekama, a završena odozgo masivnim lukom, upotpunjavala je opšti arhitektonski izgled Stojančičeve kuće.”

Stara fasada, najstariji i najlepši deo kuće, srušen je 1961. godine da bi se na njenom mestu podigla izložbena sala jednostavne fasade, kao privremeno rešenje za potrebe memorijalnog muzeja Milene Pavlović Barili. Sačuvana je samo masivna kapija od kovanog gvožđa i ugrađena između novopodignutog objekta i Kuće Đorića.

Krajem prošle godine Fondacija je objavila tender na koji se javlja samo jedan ponuđač, Centar za planiranje urbanog razvoja CEP iz Beograda. Stručna javnost i Požarevljani nisu zadovoljni njihovim projektom. Smatraju da su narušene osnovne muzeološke potrebe, i urbanističko-prostorne i arhitektonske usaglašenosti sa ambijentalnom celinom kojoj pripada Galerija, da nisu poštovane programske potrebe ustanove, kao ni volja Danice Pavlović. Na primer, planirano je da nova zgrada namenjena stalnoj postavci bude sva u staklu. To je, piše u mišljenju koje su članovi organizacije Europa Nostra Srbija poslali Požarevačkoj upravi, “apsolutno neprihvatljivo zbog karaktera materijala koji se izlaže i koji bi bio nepopravljivo uništen prirod-

nom svetlošću i sunčevim zracima. Uprkos aktuelnoj tehnici i tehnologiji koja bi, navodno, štitila muzejski materijal – savremena muzeologija ne priznaje eksperimente te vrste. Isto se odnosi i na krovnu baštu, zamišljenu kao vidikovac: opasnost od mogućeg ugrožavanja vodom (bilo kišnicom, bilo zalivanjem biljaka) je velika, a estetski – tako uređen krov mnogo više odgovara luksuznim privatnim vilama na obalama mora, sa bazenima na krovu, nego muzejskoj ustanovi prvorazrednog značaja.” Kažu i da niz “neadekvatnih, muzeološki neopravdanih, čak nejasnih i nebuloznih ideja” govore da urbanisti nisu konsultovali muzejske stručnjake, a “koliko je poznato, ni kustos Galerije” nije konsultovan, pa zato “nisu dosledno sprovedeni muzeološki aspekt programa Galerije i nisu zastupljeni mnogi aspekti savremene muzeološke prakse što se danas, prema statutu IKOM-a, smatra osnovnim zadatkom jedne muzejske ustanove.”

Najčešće zamerke ponuđenom projektu odnose se na uličnu fasadu. Predlaže se da umesto staklene, fasada Mileninog doma treba da bude rekonstruisana po ugledu na autentičnu kuću porodice Pavlović, što bi unapredilo ambijentalnu celinu u kojoj su Narodni muzej, Istorijski arhiv Požarevac i Spomen zbirka Miodraga Markovića – kulturni distrikt Požarevca. Pomenute zgrade, i zgrade Okružnog načelstva i Doma Vojске Srbije, čine vanredno lep i kvalitetan urbani ansambl grada i najreprezentativniji ambijent građanske arhitekture Po-

žarevca iz vremena najintenzivnijeg urbanog razvoja grada na prelasku iz 19. u 20. vek. U Europa Nostra Srbija napominju da “svaki nasilni akt unošenja novih formi, gabarita i sadržaja može ceo ovaj ambijent nepovratno da uništi, a time da se izbriše duh ugledne porodice Pavlović koja je zadužila svoj grad Požarevac poklonom koji nema cenu: kao što je poznato, Galerija Milene Pavlović Barili privlači ljubitelje njene umetnosti iz celoga sveta upravo zato što se njena dela čuvaju u autentičnom ambijentu, uklopljenom u patrijarhalnu atmosferu starinske bašte, koja je novim projektom sasvim izbrišana i na njenom mestu zamišljena moderna, anonimna, hladna i neautentična zelena parkovska površina.”

Požarevljani smatraju i da procedura u vezi sa ovim projektom nije kako treba. Naime, Komisija za planove Grada Požarevca dostavila je 26. marta Odeljenju za urbanizam izveštaj sa mišljenjem da je urbanistički projekat “u suprotnosti sa važećim planskim dokumentom zbog čega daje predlog da se isti odbije”, što je Odeljenje za urbanizam i učinilo. Međutim, 18. juna na portalu Grada Požarevca pojavljuje se takozvani novi Projektni zadatak, i to bez naznačenog naziva primaoca i pošiljaoca. Tri dana kasnije, Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture daje mišljenje kojim smatra da su urbanističkim projektom ispoštovani potrebni uslovi za čuvanje i održavanje Galerije Barili. “Pitam se: šta je ispoštovano sa stanovišta zaštite nepokretnih kulturnih dobara ako se gradi objekat koji ni po čemu

Foto: CEP

neće poštovati urbanističko-arhitektonsku lokaciju i celinu istočnog dela Ulice dr Voje Dulića?" napisala je Gradskoj upravi u vrlo iscrpnom tekstu povodom predloženog urbanističkog rešenja Jelica Milojković, muzejski savetnik u penziji i dugogodišnji kustos Galerije Barili, podsetivši da "objekat Galerije uživa prethodnu zaštitu i ne sme se narušavati skladna arhitektonska celina u Ulici dr Voje Dulića. Za prethodne interventne radove na adaptaciji fasade i krovnog pokrivača, 2003. godine Regionalni zavod imao je mnogo strože kriterijume, te se tražilo da se crep na krovu zameni što sličnijim starim "biber" crepom, a da se dvorišna fasada ne sme menjati. Ovog puta Regionalni zavod, naprasno, na zahtev Fondacije Milenin dom, daje saglasnost na projekat koji nema veze ni sa arhitekturom užeg gradskog jezgra, ni sa izgledom Stojančetove kuće. Gde je nestao Milenin dom? Kakve su ovo kutije, stakleni izlozi? Projekat je obična kičERICA. Od testamentarnog zaveštanja Milenine majke Danice i njene poslednje želje ni traga."

Jelica Milojković priča da je opstanak Galerije ugrožavan od njenog idejnog nastanka. "Inicijativu za osnivanje Memorijalnog muzeja Milene Pavlović Barilli pokrenuli su Milenini roditelji Danica i Bruno. Godine 1949. Danica je Mileninoj prijateljici Margaret Malori napisala da želi da osnuje Milenin muzej, ali da ne može zato što je u tadašnjoj Jugoslaviji posle Drugog svetskog rata ukinuta institucija zadužbinarstva. Danica se obratila predsedniku FNRJ Josipu Brozu i preko njegovog

Kabineta dobila odgovor da u Požarevac dolazi Komisija Saveta za prosvetu i kulturu da izvrši uvid u umetnička dela i da o njima da svoju ocenu. U Izveštaju Komisije iz 1954. godine naglašeno je da su dela neprocenjive vrednosti i jedinstvena u zemlji. Potom je država Srbija izdvojila 5.000.000 za izgradnju nove galerije i rekonstrukciju starog objekta. U skoro dovršenoj novoj zgradi za koju grad nije imao para da je stavi pod krov, useljava se Elektromorava. Očajna Milenina majka odlazi za Rim, a slike ostavlja na čuvanje svom punomoćniku Bogoljubu Bogosavljeviću. Doznavši se pameti, vodeći ljudi grada vraćaju Danicu iz Rima, posle čega 1961/62. otpočinju radovi na uređenju stare Stojančetove kuće za potrebe muzeja/galerije, a najlepší, najstariji deo objekta do ulice se ruši da bi se napravila privremena velika sala."

Osim kuće, Danica Pavlović je ostavila gradu i devet porodičnih lokala. Januara 2017. godine Gradski odbor je obavestio Fondaciju da podnese zahtev za brisanje svojstva vlasnika nad nepokretnosti, navodeći da ima pravo svojine na zemljištu i objektima poslovnog prostora. Lokali su činili imovinsku masu Danice Pavlović Barili koju je ona dobila od svog oca; o tome svedoči tapija koju čuva Fondacija, a koje je ostavila da bi Milenin Dom mogao da funkcioniše. Fondacija se žalila, Geodetski zavod je žalbu prihvatio, ali je Služba za katastar Požarevac opet donela rešenje u korist Grada Požarevca. Fondacija se opet žalila pre godinu i po dana, i još uvek čeka odgovor.

Smrću Danice Pavlović 1965. godine sve propada. Galerija gubi pravni status i pripaja se Narodnom muzeju. Jelica Milojković kaže da se "prihod od zakupa lokala troši na sve drugo samo ne na Galeriju koja propada, bez grejanja, bez obezbeđenja, sve do 1997. godine kada joj je vraćen pravni status i kada kreće afirmacija Mileninog dela u zemlji i svetu. Upravni odbor donosi odluku o izgradnji aneksa, rekonstrukciji starog objekta i vraćanju zapadnom delu objekta izgleda fasade kakva je bila do 1961. godine. Zatim je 2005. usvojen projekat Dragana Drndarevića i doneta je odluka da se radi Glavni urbanistički projekat. Međutim, novi upravnik zaustavlja sve poslove vezane za prethodne odluke. Po njegovom odlasku u penziju, nova upravna ponovo inicira izgradnju aneksa i rekonstrukciju starog objekta, održan je sastanak sa Dragonom Drndarevićem u gradskoj upravi i, posle toga se o tome više nije govorilo. Sledeće dešavanje se odnosi na aktuelnu priču o CEP-ovom projektu."

Šta će biti posle ove javne prezentacije i rasprave? Požarevljani smatraju da to zavisi isključivo od gradske uprave. Očekuju da će ko god bude odgovoran za dalju sudbinu Fondacije Milenin dom – Galerija Milene Pavlović Barili, imati na umu da u prvom članu Statuta ove zadužbine piše "imovinu koju je nasledila od svojih roditelja i umetnički fond svoje preminule kćeri Danica Pavlović Barili daruje srpskom narodu, da se ova zaoštavština sačuva kao celina."

SONJA ĆIRIĆ

Znanje se stiče u razmeni,

Knjiga koja će konačno objasniti čime se bavi arheologija i razbiti zablude da arheolozi iskopavaju stare lonce i zakopano blago, i pokazati da oni proizvode znanje o prošlosti koje je od vitalnog značaja za našu sadašnjost – piše u najavi studije *Metaarheologija* koju je nedavno objavila izdavačka kuća Clio. Staša Babić, autorka ove knjige globalno važne po arheologiju kao naučnu disciplinu, vanredni je profesor beogradskog Filozofskog fakulteta, i autorka nekoliko monografija i niza stručnih radova.

“VREME”: Šta je to metaarheologija?

STAŠA BABIĆ: Ukratko, to je razmišljanje o tome čemu uopšte služi arheologija i kako ispunjava tu svoju svrhu, pogled na disciplinu u isto vreme spolja i iznutra, kritičko preispitivanje sopstvenog znanja i načina na koji ga stičemo. Ovo podrazumeva da izađemo izvan bezbednih, ali uskih okvira onoga što se obično shvata arheološkim domenom – iskopavanje i potom katalogizovanje krhotina prošlosti, i traži da se upustimo i u polja sociologije, filozofije i istorije nauke. Da bih napisala knjigu o tome, morala sam da savladujem nove oblasti i učim od drugih, koji su u njima vični. Tako je sama knjiga postala ilustracija stava u koji duboko verujem – da se znanje stiče u razmeni, u saradnji i sučeljavanju.

Podnaslov vaše studije glasi “Ogledi o uslovima znanja o prošlosti”. O kakvim uslovima je reč?

Objasniću primerom: početkom 20. veka profesionalni arheolozi bili su mahom pripadnici više srednje klase zapadnoevropskih zemalja, i među njima je bio veoma mali, gotovo zanemarljiv broj predstavnika drugih društvenih grupa. Tako su, na primer, klasičnu starinu Grčke ili Rima tumačili viktorijanski džentlmeni ili pruske aristokrate, ali ne i grčke žene. Pitanja o prošlosti koja su zanimala povlašćenog pripadnika Britanske imperije nisu ista kao ona koja bi mogao da postavi posmatrač sa druge pozicije u modernom svetu. Ove različite pozicije deo su uslova pod kojima se stiče znanje, jer svaka znači različita iskustva, pa pokreće i različita interesovanja.

“U sistemu vrednosti gde opšte dobro nije prioritet, svaki neposlušni glas smeta. S druge strane, arheologija koja je spremna da podrži odluke vlasti neće joj smetati i biće za to i nagrađena. To smeta meni i mnogim mojim koleginicama i kolegama, ali naš je stav zaturen. Možda je vreme da se ti glasovi okupe kako bi se bolje čuli”

Foto: Marija Janković

saradnji i sučeljavanju

Kolonijalnog činovnika zanima kako da efikasno upravlja carstvom, a podanike tog carstva može zanimati kako da se toj upravi efikasno odupru.

Otvora se dilema koja će od ovih mogućih istraživačkih pitanja pokrenuti dovoljno zanimanja kod onih koji mogu da finansiraju istraživanje. Najčešće je to neki državni sistem, što znači da će prioriteti biti određeni ne samo na osnovu stava istraživača, nego i na osnovu odluka vlasti. Kad, recimo, naše Ministarstvo nauke raspisuje konkurs za finansiranje projekata, jasno navede spisak prioriteta zadatka. Dobro je zapitati se kako i na osnovu kojih kriterijuma nastaje taj spisak? Da li su prioriteti onoga ko ga sastavlja isti oni koje kao najvažnije vidi većina istraživača?

Arheologija nudi znanje stečeno na osnovu materijalnih tragova delanja ljudi u prošlosti. Kako biti siguran da su tumačenja prošlosti tačna, da se na prošlost ne gleda kroz interese sadašnjosti?

Na prošlost, ili na bilo koji drugi predmet istraživanja, uvek se gleda sa nekog stanovišta u sadašnjosti. Ako je, na primer, interes većine danas, kao što lično mislim, da razmišljamo o rastućoj nejednakosti među ljudima, opasnostima netolerancije i bogatstvu u različitosti, ili o klimatskim promenama i globalnim posledicama, onda je dobro da posmatramo prošlost zainteresovani za ta pitanja i tražajući za alternativama koje bi bile produktivnije od rešenja koja nam se nude u ovoj sadašnjosti. Najzad, dobra nauka je odgovorna nauka, koja je svesna svojeg okruženja i koja jasno obrazlaže svoje pozicije, pa je tako garant proverljivosti. Proveravajući, približavamo se istini.

S druge strane, kad smo, recimo, pre nekoliko godina bili zasuti manifestacijama povodom proslave Milanskog edikta, mnogo više smo čuli o tome kako je prvi hrišćanski vladar rođen na teritoriji današnje Srbije, nego o verskoj toleranciji, o čemu taj dokument pre svega govori. Tako je jedan od uslova znanja o prošlosti i to ko je ovlašćen da o tome obaveštava javnost i kojim se namerama pri tom rukovodi.

Svuda oko nas su ljudi koji smatraju da znaju to o čemu pričaju, a među njima je dosta onih koji nemaju osnov za takvo mišljenje o sebi. Pa ipak, ljudi im veruju. Složićemo se da je to opasno.

Udobno je i čini se sigurnim verovati onome ko govori sa pozicija moći, a posebno ako su poruke tako skrojene da ulivaju osećaj posebnosti i nekakve gotovo mistične kolektivne predodređenosti za velika dela. To je, naravno, jako opasno za građane, ali i jako korisno onima koji upravljaju tim građanima. Zašto bih uopšte razmišljala o tome kako da doprinesem promeni stanja u kojem živim ako o meni brinu oni koji su upućeni u te stvari?! Znači da Beograd mora da bude raskopan baš ovako iako mi je to jako neudobno, da na rekama širom Srbije moraju da se podižu elektrane koje ugrožavaju eko-sisteme, da radnici u fabrikama treba da nose pelenе... Sve to izgleda kao neminovnost na koju građani ne mogu da utiču, ali nekako lakše pada kad nas obaveste da smo pripadnici naroda koji je imao pismo pre svih i iznedrio silne rimske careve. To što su ove ideje o prošlosti zasnovane na raznim vrstama pogrešnih pretpostavki potisnuto je njihovom moći da razblaže ružnu stvarnost.

Mnogi smatraju da prošlost opterećuje, iako ne poriču da je bez prošlosti nemoguće.

Uverena sam da zatrpama, zapuštena prošlost zaista opterećuje sadašnjost, kao neka mračna porodična tajna oko koje sledeće generacije obilaze i prećutkuju je, ne znajući zapravo šta je jedan praded a skrivio drugome. To otvara prostor za nagađanja, pa i za zlonamerne falsifikate "testamenta". Ako, međutim, znamo čiji je skelet u ormanu i kako je tamo dospeo, možemo pametnije da se suočimo sa nekom budućom situacijom i donesemo odluke koje neće dovesti do gomilanja mračnih tajni po ćoškovima. Ponekad možemo u tim ćoškovima naći i "zaturena blaga", kako to kaže Hana Arent, koja nam mogu pomoći da zamislimo daleko bolju budućnost, pa možda i da je ostvarimo.

Prošlost nije samo dug spisak neminovnih sukoba i nadvladavanja jačih, nego i izvor primera saradnje i solidarnosti. Balkan je prostor na kojem se oduvek dešavalo i jedno i drugo, ali u javnosti se daleko češće govori o "teškom nasleđu". Arheolozi, međutim, znaju da je od daleke prošlosti ceo region premrežen putevima razmene svake vrste: predmeta, ali i ljudi, jezika, kultura, religija i ideja. Mi koji ovde danas živimo baštinimo sve te razlike koje nas mogu opterećivati ako ih ne razumemo, ili nam otvarati prostor za nove produktivne razmene.

Inače, ima mnogo primera da ideje o prošlosti drastično utiču na odluke koje danas donosimo. Pogledajmo samo poslednje decenije na Balkanu, od spora oko imena Makedonija, do statusa Kosova. U ovim se raspravama uvek potežu argumenti iz daleke prošlosti, ne uvek odgovorno i promišljeno.

Naslov jednog poglavlja vaše knjige je "Arheologija sadašnjosti". Zašto arheologiju zanima sadašnjost?

To je istraživanje sadašnjosti arheološkim metodima – posmatranje onoga što danas činimo preko materijalnih tragova našeg ponašanja, a ne kroz pisane ili izgovorene stavove ljudi. Tako se pokazuje i oni oblici ponašanja koje bismo rado sakrili. U Arizoni je već nekoliko decenija u toku projekat istraživanja otpada koji ostaje za domaćinstvima, gde se, recimo, vidi da broj bačenih boca alkoholnih pića daleko premašuje popijenu količinu koja je prijavljena anketarima.

Arheologija beogradske sadašnjosti, recimo, sasvim jasno govori da je ovladavanje javnim prostorima važan alat, kojim se veoma opipljivo pokazuje ko i kako usmerava naše kretanje i naše živote. Šta se, na primer, desi posle oluje, kada glavnim saobraćajnicama Beograda teku bujice i kada sa fasada u centru grada otpadaju veliki komadi maltera? Šta se desilo, ili još bolje, šta se nije desilo pre te oluje? Kojom logikom je spomenik Dimitriju Tucoviću premešten na čudnu građevinsku konstrukciju, koja se rušila i pre nego što je do kraja sazidana, da bi centralno mesto na trgu bilo dodeljeno

impresivno velikoj i jednako impresivno ružnoj fontani? Da li je brisani prostor zaliven betonom na Cvetnom trgu ili na Trgu Republike odraz namere da se grad ulepša i prilagodi potrebama svojih građana ili je materijalni pokazatelj zanemarivanja i potiranja tih potreba?

Odnos društva prema nauci, konkretno prema arheologiji, nije dostojan ni nauke ni društva. Zašto? U kom smislu arheologija smeta društvu?

Ako se pitanje odnosi na ovo konkretno društvo, sasvim se slažem da je položaj arheologije nedostojan, kako u smislu finansijske i logističke podrške, tako i u smislu priznavanja stručnosti. Slučaj izgradnje stanice žičare na Kalemegdanu vrlo je ilustrativan. Plašim se, međutim, da odgovor ne može biti kratak. Zadržaću se zato na tome da u jednom potpuno urušenom sistemu vrednosti, gde opšte dobro nije prioritet, svaki neposlušni glas smeta. S druge strane, arheologija koja je spremna da podrži odluke vlasti, neće joj smetati i biće za to i nagrađena. To smeta meni i mnogim mojim kolegicama i kolegama, ali naš je stav zaturen, kao i mnogi drugi glasovi oko nas. Možda je vreme da se ti glasovi okupe kako bi se bolje čuli.

Kako da se nauka bori protiv moći vlasti?

Naučnici su građani sa specifičnim znanjima i njihova je dužnost da ta svoja znanja koriste za dobro svih. Posebno u društveno-humanističkim disciplinama, kao što je moja, to znači da je njihov posao da misle o svetu oko sebe i o načinima da on postane bolji za sve, pa i da o svojim razmišljanjima obaveste druge građane. Meni je posebno važno da pred svojim studentima zadržim pravo da kritički rasuđujem, kako o prošlosti, tako i o sadašnjosti, i da i njih podstičem da to isto čine. Ako bih, recimo, pristala da gondola na Kalemegdanu neće narušiti kulturno dobro, u sopstvenim očima izgubila bih to pravo. Ono, međutim, za mene ne zavisi od toga šta o akademskoj zajednici Srbije misli naš sadašnji predsednik i o tome nas obaveštava preko dnevnih novina.

SONJA ĆIRIĆ

Može li se preživeti

Julijana Adamović napisala je izvanredan, vanserijski roman smešten u kišovski predeo panonskog detinjstva, a vremenski u dugu, lenju pauzu istorije u kojoj su odrasla deca poznog socijalizma

Poštari je razrok, sin mu je lupež, a Bobe prima mirovinu iz Njemačke. Tamo, u Njemačkoj, živi i naša druga baka, mamina mama. Ona još nema mirovinu, već radi kao kuharica.

"Krvavo", kaže mama. "Ko nije tamo radio, ne zna što znači piti krv".

Zamišljamo baku iz Njemačke kako piša krv. Prije nego otrči na zahod, kolje male piliće, vadeći im želučice i jetrica golim prstima, a potom mrtve ptice ubacuje u kotao pun ključale vode. Miješa velikom drvenom kuhačom. Gadi nam se to. Najviše nam se gadi kuhana pileća koža. Jetricu i kuhani želudac još nekako možemo jesti, ali samo kod Babe u juhi.

Ako preživiš detinjstvo, posle je sve lako. Ali, kako preživeti detinjstvo? Malo kome to uspe, a i ako uspe, cena je previsoka. Danilo Kiš je, recimo, preživeo detinjstvo, ali da li ga je nadživio? O čemu govori *Porodični ciklus/cirkus*, kao okosnica Kišovog dela, ako ne o tome da je možda neka, a možda i sva detinjstva nemoguće preživeti. A detinjstvo Kišovo je panonsko, blatno, predratno i ratno, prljavo, nasilno, čulno, bogohulno, to je detinjstvo od kakvog beži svaka poštena i čedna "književnost za decu", jer ni deca ni "pisci za decu" (čast izuzecima, ako ih slučajno ima) ne znaju ništa o detinjstvu: prava muka detinjstva nastaje tek kasnije. Za pisca osobito. Zato se ono doživotno preživljava, s neizvesnim ishodom. Uostalom, nema veze, a nema ni nade: ako ga nekim slučajem i nadživiš, rana mladost će te dokrajčiti – od toga nema oporavka...

Hrvatska književnica Julijana Adamović, Vukovarčanka "rođena 1969. u Bačkoj", ispisuje roman *Divlje guske* (hrvatsko izdanje: HENA Com, Zagreb 2018; srpsko izdanje: Laguna, Beograd 2019) u narativno-reminiscentno-ispovednom dvoglasu, u prvom licu množine u koje će čitalac poverovati otprve, pa se dugo postepeno razuveravati, da bi naposljetku... pa, videćete već šta, nije u redu da se takve stvari serviraju već sažvakane potencijalnoj publici novog izdanja. Kako god, neka bude da ih je dve, da su nekako i više nego sestre jer kao da baš ni u jednom trenutku ne postoje u odvojenim jedninama, kao da će im se či-

tav svet od rođenja do večnosti – jer, smrti (još) nema, ne u ključu Crnjanskog, nego u ključu Olovke koja piše srcem – dešavati u isto vreme i na istom mestu, a oko njih je jarki metež detinjstva, u kojem baš ničeg raspilavno "detinjeg" boguhvala nema, mada je samo to detinjstvo takvo da detinjije ne može biti, ako ga iz jednog ugla, pomalo spoljnog, pogledate, jer nije da nisu i mažene i pažene i ispod glasa ucenjivane ljubavlju većih i jačih od sebe – a ne rade li nam to svima, dok još mogu? – ali ako na njega škiljnete iz drugog ugla, odakle se bolje i dublje vidi, to je detinjstvo provedeno u oku oluja koje besne među Odraslima, i to onim najbližim, a ne može biti takvog detinjstva, vetrometnog, a da bude infantilno-idilično, nego je to detinjstvo u kojem se svedoči stalnom jadu i ograničenosti, a tek povremenoj svetosti i uzvišenosti ljubavi i nepodnošljivoj lakoći netrpeljivosti i mržnje, ili pre će biti mržnji, u množini, jer i njih ima raznih, ali dve su najvažnije: mržnja i pakost prema bliskom i svom, i mržnja i zlost prema dalekom, nepoznatom, drugačijem, onim-koje-nismo-mi, ili bar "mi" tako volimo da verujemo, tako su nas učili oni koji inače ništa ne znaju, ali pošto su nas oni učili onda ni mi ne znamo ništa, nego njihovo neznanje držimo za drevnu mudrost...

"Mesto radnje" jeste Panonija, kišovski uzbudljiva, duboka i brutalno meka, i jeste neka Vojvodina, pače i gušće Bačka, mada se nikakvi poblizi toponimi ne spominju ni u naznakama ili šiframa, nego se to samo

detinjstvo

raspoznaje po muklim i tanušnim nagovještajima, prepoznatljivim kada samo oni među nama koji smo i sami na te frekvencije zarana i odrana štelovani pa nam malo treba, a vreme je ono neko poslednje dok je još Tito zemljom hodao, to su neke beskrajne sedamdesete, ozvučene raskodakanim radio prenosima nezanimljivih nederbija tipa Olimpija-Osijek ili Vojvodina-Čelik u duga nedeljna popodneva dok gugutka guče pod krovom a jara izbija iz asfaltiranog šora kojim lenjo biciklaju građani i seljani sveživotno narihtani na cca osamdeset pet metara nadmorske visine, to je dakle omamna i tusta pauza istorije, sredokrača između dvaju njenih najburnijih poglavlja, pa su stara zla već bezbedno daleko u prostoru i vremenu, a o novima, nerođenim, koja će tek doći, i za koje se noževi već oštre u promajnim i skučenim glavama a da toga ni te glave još nisu pošteno svesne, još se ništa ne zna, čak se u njih ne veruje, jer čovek inače nikad ne veruje u buduća zla, što je baš ono što ih čini mogućim, verovatnim, na koncu neizbežnim.

U tom su mikrosvetskom, da izvinete, "kontekstu" i njih dve, sićušne i nemoćne, između Majke, Oca i Babe (koja to nije, no je baba-tetka...); Baba ne voli i ne ceni Majku, Majka Babu očima ne može da vidi, Otac bi da voli obe, i kćeri, i još poneku ženu, ali nekako mu ništa od toga ne uspeva kako treba, to jest sve se pre ili kasnije daje na zlo jer je Otac, kondukter i gubitnik, loše uzemljen u sebe i u svet, i nikako da se pre-registruje za neku višu životnu kategoriju, jedva i ovu nosi, ako ćemo pravo; Majka je, kad pogledaš, žena novog vremena, i čini ti se da bi u nekim drugačijim okolnostima sasvim lepo prosperirala, ali ne i tu, najedna prašine, naslušana gakanja gusaka, izjedena sitnoćom prilika i krupnoćom nevolja; a Baba, eh., Baba... Ona kao da nikoga ne voli osim njih dve, a njih zato voli toliko i tako da ta ljubav prekriva nebo i zemlju, a druge nenavidi, naročito Bosance, što je isto jedna tako panonska zanimacija, izabrali neki kolektivni predmet netrpeljivosti – jer, znate, ponuda je u nas velika, nema čega nema! – pa ga prezirati tiho ili glasno, sve dok ne saznaš da si možda i sam od takvih, u šta nećeš hteti da poveruješ, ali nećeš moći ni da se o to kobno sa-

znanje ogлуšiš, mada će ti život opustošiti od ono malo logičkog poretka i smisla... A tu je i selo, kao ceo svet, osim onoga što je negde drugde, a što je lakše videdi na televizoru nego u stvarnosti, i u tom je selu i okruženju svakakvih, i Madžara, i pravoslavnih, i Cigana i nesvrstanih, i Ovdašnjih i Tamošnjih, a Babi je lako jer o svakima od njih Ima Mišljenje, ali to ne vredi za razrogačene devojčičke oči, koje taj šokantno neobuhvatljivi svet primaju kako znaju i umeju, prepuštajući mu se da ih zapanjuje.

Divlje guske su, ne znam jesam li stigao da vam kažem, izvanredan, vanserijski roman; budućnost će pokazati navješćuje li on isto tako veliku spisateljicu ili je to samo onaj jedan veliki roman koji svako nosi u sebi, ali tek malo ko uspe i da ga napiše, to sada naposljetku nije ni bitno: važno je uživati u ovom velikom daru koji nam je dat, u *Divljim guskama*, u književnosti koja ne izdiše u samozadovoljstvu, nego nas potresa iz temelja ne nudeći nam "ništa novo": sve je ovo tu oduvek, samo ga je valjalo napisati. A sva je umetnost u tome, drugo su dronjci, kao oni iz supe, samo bezukusni.

TEOFIL PANČIĆ

JULY 20-26 2019
EUROPEAN
FILM
FESTIVAL
PALIĆ

Najvitalniji žanr

Antologija savremene srpske komedije Radomira Putnika, baština izuzetnih dostignuća našeg teatra

Na samom kraju pozorišne sezone, pre nego što su se pogasila svetla u pozorišnim salama u Srbiji, objavljeno je luksuzno izdanje izuzetnih ostvarenja koja su obeležila dostignuća u najvitalnijem žanru koji prepoznavamo u našem teatru od njegovog nastanka. Reč je, naravno, o komediji. Ne tako davno lucidno je primećeno da će svi problemi u našoj zemlji i našem društvu biti rešeni kada Sterija i Nušić prestanu da budu angažovani aktuelni autori. Priredi-vač ove antologije Radomir Putnik, i sam pisac, urednik, dramaturg i scenarista, u svom iscrpnom predgovoru prepoznaje sve važne osobine koje ovaj rod vezuju sa našom kulturom, njenom savremenosti i baštinom. Zato nam on ovom prilikom pored važnih i autora koji su svoje mesto već stekli u nekim, inače retkim prethodnim antologijama, predstavlja i dela autora koji su se do sada pojavljivali samo na sceni ali ne i u štampanom izdanju.

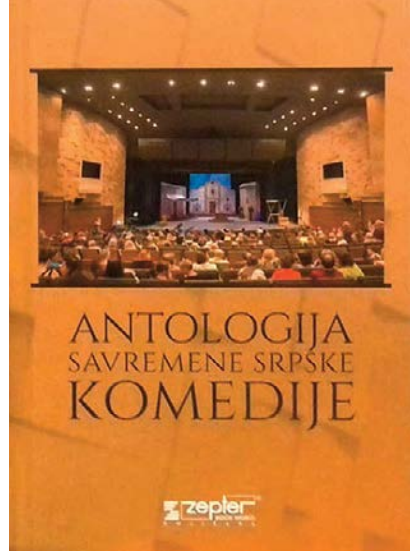
Ovaj izdavački potez "Zepter book world" obezbediće nov život komedijama Aleksandra Popovića, Ljubomira Simovića, Vide Ognjenović, Gordana Mihića, Borislava Pekića, kao i onima koji upravo zbog odsustva u štampanoj formi još nisu prepoznati kao vrsni autori ovog posebnog roda. Reč je, naime, o piscima koji su ponekad imali i višak osetljivosti da prepoznaju nedaće koje muče društvo, a kojima se najozbiljnije može baviti putem podsticanja na smeh.

Ova antologija sledi periodiku u proučavanju istorijata srpske dramske književnosti koju je pre šezdeset godina uspostavio Slobodan Selenić, takođe jedan od autora koje je Putnik uvrstio u svoju knjigu. Njegov *Kosančićev venac 7* spada u nisku onih dela koja su izuzetno dobro prepoznala osobine vremena i mesta u kojem su nastale, kao i *Je li bilo kneževke večere?* Vide Ognjenović, takođe predstave koja je komičnošću obeležila tragičnu nacionalnu mitomaniju i njene zloupotrebe u niske svrhe. Sastavljaču ove zbirke ukazala se prilika da obrati pažnju na

autore čija dela pripadaju i našoj kulturi kao i širem kontekstu, kao što je komedija *Ništa bez Trifolija* Rusmira Bogdanovskog, skopskog profesora – ali beogradskog đaka, čija se mediteranska komika izvodi na brojnim pozorišnim scenama širom regiona. Među autorima čije je prisustvo bilo i još uvek jeste приметно van granica matičnog jezika nalazi se Miloš Nikolić sa *Dve leve i dve desne noge*, uvrštenom u ovaj originalni izbor dela koja svedoče o svom vremenu, ali i ukazuju na druga, ne tako daleka.

Među takva treba svakako svrstati začudne komedije Radoslava Zlatana Dorića *Strankadžije* ili *neki Sterija piše Rodoljupce* i Miladina Ševarlića *Zmaj od Srbije*. Poigravanje scenskom realnošću i fantazmagorijom odlikuje ovu dvojicu autora koji su prepoznavali beskraj koji pruža prostor pozorišne igre, upravo koristeći taksativno konkretno navedene određene pojmove. Komičnost njihovih ostvarenja proističe iz ozbiljnosti tema kojima se nominalno bave, obrađujući ih upravo na način koji su dostojno zaslužili. Tome je blizak i *Osmejak Svetog Spiridona*, komplikovan ali do savršenstva izveden vodvilj Slobodana Stojanovića, koji nije još imao premijeru dvadeset godina od prerane i iznenadne smrti autora. *Kazanova protiv Don Žuana* Miodraga Ilića, delo koje se održalo uprkos neumitnom odlasku njegovog prvog promotera Predraga Ejdusa, svedoči o mogućnostima scenske čarolije, dok o neizbežnosti krute svesti vlasti duhovito govori *Kralj i njegov komediograf* Milovana Vitezovića, još jednom igrom gde glavnu ulogu ima ličnost koju smo spomenuli na početku ovog teksta – većito prisutni i aktuelni Nušić.

Među dela koja svoju komičnost valjano crpu iz niskomimetskog modusa spadaju *Kaskader* Bratislava Petkovića i *Groblijska ulica* Nebojše Romčevića. Oba autora su, svaki na svoj način i sa drugom namerom, pronašli u komediji del arte i u pandanima renesansnih liko-

va u potpunosti osavremenjenih jasnim mestom i prepoznatljivom i prisutnom: sada i ovde, na periferiji – ali u doba kad su pre tridesetak godina bili napisani, i to tako dobro da su još uvek živi.

Razvojni put Bore Šnajdera Aleksandra Popovića – komedija koja je pričala o svome vremenu i manama voluntarizma, ukrštenog sa podatnim mentalitetom, uspela je da opstane kao živa i aktuelna opomena svakom dobu koje se oslanja samo, ili prevashodno, na partijske karakteristike. *Generali ili srodstvo po oružju* takođe velikog Borislava Pekića ukazuje na apsurdnost poimanja vlastitog postojanja, posvećenog neumitnom samouništenju.

Od onih autora koji su uvršteni u ovu antologiju a koji su svojim perom još uvek aktivni, susrećemo se i sa često viđanim i popularnim komedijama *Siroti mali hrčki* Gordana Mihića i *Čudo u Šarganu* Ljubomira Simovića. Mihiće-va igra zasnovana na bizarnom povodu svađe dvojice činovnika koji izazivaju nepredvidljive i nesagledive posledice kako u državi tako i u društvu, svakako spada u dela čiji humor već godinama slovi kao zajedničko nacionalno dobro poput Nušićevih "sreskih špijuna". Stanične kafane poput famoznog "Šargana" iz Simovićeve komedije u stihu sada predstavljaju raritet, ali ne i likovi koji se u njoj sastaju i obitavaju. Ikonija, Gospava, Cmijlja i Jagoda opstaju kao junakinje, odnosno kao žrtve sveta muškaraca u kojem su se zatekle, baš kao i duhovi vojnika u potrazi za ranama koje su časno stekli vršeći svoju dužnost. Rečju, autori koji su pristali da se njihova dela uvrste u ovaj reprezentativni izbor omogućili su produžetak života najvitalnijeg žanra našeg pozorišta.

BOŠKO MILIN

Unikatni Mufasin glas

Najnoviji naslov Studija Dizni, rimejk animiranog filma iste kompanije *Kralj lavova*, stigao je i u srpske bioskope. Sa legendarnom verzijom iz 1994. godine vezuje ga Džejs Erl Džons

Bio jednom jedan lav... Kakav lav? Od digitalnih piksela sav! U potpunosti pomami praktičnosti pretakanja svojih crtanih uspešnica u isplative igrane bioskopske filmove kompanija Dizni stigla je nakon *Lepotice i zveri*, *Alise, Knjige o džungli*, *Damba, Aladina*... i do *Kralja lavova* (*Lion King*).

Ovaj rimejk filma iz 1994. godine u režiji Džona Favroa biće prava poslastica za simboličku analizu buduću da, za razliku od prethodnih u kom su se pojavljivali ljudi, ima isključivo životinje za sve svoje protagoniste. Ali, ako ste mislili da će za ovaj novi film biti upotrebljeni autentični snimci suncem ovenčane savane i šarolikog navede nam zanimljivog bestijarijuma afričkih divljih zveri iz prirode ukomponovani u narativ u stilu *Tih divnih stvorenja* ili *Opstanka*, potpuno ste pogrešili. Ni jedan jedini kadar u njemu neće biti realan – ni životinje ni biljke u pozadini. Sve je tu samo rezultat IBM imaginarijuma sasvim realističnog digitalnog softvera. Zbog toga su mnogi kritičari ovo ostvarenje već prozvali "prvim filmom koji je potpuno bez duše". Ovakva teletabizacija ekološke svesti mogla bi stvarno povesti nove juvenilne naraštaje gledalaca u pogubni tele-ambis.

Naravno, i pored te sveobuhvatne potpuno volšebne obmane našeg čula vida (film je vešt lažov koji nas laže 24 puta u sekundi), ljudski glasovi su opet neophodni za nadsinhronizaciju životinja kako bi se uspostavila prava konekcija s auditorijumom. Jer zvuk je softver koji nas pokreće kroz hardver slike kakva god da je. Pošto je tako, s njim treba uvek biti aktuelan. Nekad je glavnom protagonisti lavu Simbi glas pozajmljivao tad mladi i perspektivni Metju Broderik, poznat po filmovima *War Games*, *Lady Hawk* i *Feriss Buellers Day Off*, koga danas publika pamti i kao muža Sare Džesike Parker. Dona iz *Twin Piksa* bila je Simbina partnerka Nala, Džeremi Ajrons njegov zli lavli stric u stilu Hamletovog, a Mr Bin, Rouan Etkinson, posvećeni pernat konsultant. Da

bi uspeh bio zagarantovan, najsigurnije je bilo posegnuti za glasovima iz muzičke industrije i od filma napraviti povod za spot starih MTV-VH1 znanaca. Zato je glas Simbi dao glumac, pevač, reper, pisac Donald Glover, a njegovoj izabranici Nali niko drugi do diva Bijonse! Naravno, hiperpopularna pop pevačica prigodno ima i novu numeru u filmu, *Spirit*, a uz taj singl izdaje i propratni album *Lion King -The Gift* inspirisan filmom.

U toj pomodnoj unakrsnoj promociji slike zvukom i obratno, jedan glas je

ljivi mucavac. Da ga deca ne bi neprestano surovo zadirkivala zbog tog mucanja, odlučio je da mu je bolje da se pravi potpuno nem pred njima nego da mučno muca. Pošto mu je ta taktika uspela, u prvom razredu nastavio ju je sve do kraja osnovne škole. A što se njegove dikcije tiče, profesor književnosti ga je uverio da će recitovanjem poezije najefektnije pobediti istovremeno i stidljivost i mucanje.

Idući putem borbe sa samim sobom, Erl Džons je postao u svetskim okvirima jedan od najboljih interpretatora Šekspi-

Foto: Printscreen

ipak odoleo zubu vremena. "Njegov glas je unikatni – jedan u generaciji te nismo mogli bez njega", rekli su producenti. Njegov glas je u džungli za CNN. Njegov glas koji nezaboravno upečatljivo pokazuje deci kako se broji do deset naterao je CTW da dà zeleno svetlo projektu *Ulica Sezam*. Njegov glas upravlja letelicom s atomskom bombom u Kjubrikovom filmu *Dr Strangelove*. Njegov glas Admirala CIA u trilogiji o Džeku Rajanu. Njegov glas mami Konana u starostavnu sektu Seta. Njegov glas odjekuje ispod maske Darta Vejdera. Reč je o osamdesetomogodišnjem Džejsu Erl Džonsu.

A kao mali crnčić Jimmy iz delte Misisipija (ne samo afroameričkog već i šarolikog irskog i indijanskog porekla), Erl Džons je, u stvari, bio jedan smrtno stid-

ra sa ulogama Otela i Kralja Lira. Nominovan je za Oskara zbog uloge boksera u filmu *Great White Hope*, ali se stideo da 1977. potpiše svoj ikonični glas Darta Vejdera: "U prva dva filma mislio sam da sam ja samo specijalni efekat, a onda sam do *Povratka Džedaja* shvatio da sam ipak svemu dao sasvim individualni pečat i dozvolio im da me potpišu." Omnipotentni glas Simbinom ocu kralju lavova Mufasi, kako 1994. tako i danas u ovom pseudo-igranom CGI filmu, 25 godina kasnije, pripada nekom ko se ustezao da pred drugima progovori da bi se na kraju čak odvažio da za audio-knjigu pročita svih 27 poglavlja Novog zaveta. Eto intrigantnog medijskog materijala za prave filmske sladokusce.

MLADEN KALPIĆ

Sve boje tame – nekad,

Šta je danas ostalo od crnog talasa u domaćoj kinematografiji, koji temeljno opisuje Veljko Radosavljević u tek objavljenom studiju *Sjaj crnog*

Svaki čas (ovim ili onim povodom) priča o ovdašnjim crnotalasovskim filmovima ponovo ispliva na površinu i dospe u žižu barem jednog dela javnosti. Nekad to biva refleksija na ono što nam stvarnosna dimenzija života danas i ovde stavlja na pladanj nužnog obroka, a nekad je sve to inicirano filmskim i njima srodnim pričama i novostima.

Tako je pre nekoliko sedmica put knjižara krenula nova knjiga u izdanju Filmskog centra Srbije (FCS) – reč je o izuzetno zanimljivoj i veoma sveobuhvatnoj studiji *Sjaj crnog* iz pera Veljka Radosavljevića. U njoj autor nastoji (i uspeva) da iz što više pravaca i što raznovrsnijih rakursa sagleda fenomen tog tako dugovečnog i potentnog fenomena. Radosavljević ističe da je reč o (suštinski sagledavano) prilično heterogenoj i disperzivnoj struji svedenoj pod kišobran jednog širokog a opet i sputavajućeg termina. Pri početku ove studije Radosavljević podseća na čuvenu izjavu teoretičara filma Dušana Stojanovića iz umalo mitske 1967. godine: “Za jugoslovenski film danas je najkarakterističnije što na ideološko-filozofskom planu nosi sa sobom mogućnost, a naša kinematografija već i ostvaruje tu mogućnost kao praksu, mogućnost da se JEDNA kolektivna mitologija zameni BEZBROJNIM ličnim mitologijama.”

I, baš tako: unutar tog crnog talasa koji je upravo tada klijao i nastajao formirala se grupa raznorodnih filmova, autora dovoljno međusobno razaznatljivih poetika; pri odmeravanju kinestetičkih i idejnih dometa srpskog filmskog crnog talasa, stoga, u obzir, osim izrazito važnog društveno-ideološko-istorijskog okvira, treba uzeti i reakciju na tadašnji glavni tok, u dobroj meri oličen u spektaklima i

Buđenje pacova

Čovek nije tica

filmovima koji se u većoj ili manjoj meri bave kanonizacijom dobro znanih tropa Narodno-oslobodilačke borbe na ovim područjima, ali i nasleđe američkog noar-filma koje je zagledano u hipnotišuću lepotu i višeznačnost mraka ljudskih duša i pratećih im psiha, te stilsko nasleđe i dalje uticajnog italijanskog neorealizma, ovde znalački prenesenog u filmovima Nano-vića i Pogačića.

Ako se, dakle, saglasimo da su autori crnog talasa (Pavlović, Makavejev, Žilnik, Kozomora, Mihić, pa i Kokan Rako-njac kao ipak dodatno apartna autorska figura) pokušavali da što preciznije odraze onu nimalo ružičastu stvarnost, zbirlju koja izranja i nanovo zaranja u blato, mrak, neuglednu lepotu predgrađa, ubogih varošica i zaselaka, opšte beznađe, ukorenjeno i u sve prisutnoj socijalnoj i ekonomskoj nepravdi, možda bi bilo zanimljivo videti šta je od baštine i/ili barem odblesaka te i takve krovne poetike

ostalo u srpskom filmu u, recimo, poslednjih dvadesetak tranzicionih i na prvi pogled samo posve drugačijih godina.

Tako već pri samom kraju prethodnog milenijuma imamo jedan film koji je evidentno nastao na tragu tog dalekosežnog delotvornog crnotalasovskog pelcera – u pitanju je *Mehanizam* (2000) u režiji Đorđa Milosavljevića. Sve je tu, uključujući ciljano sveden zaplet s ograničenim brojem važnih likova i kal vojvođanskih staza i bogaza, a tu je i jasna faktografska i kreativna kopča – autor scenarija je Gordan Mihić. Nažalost, *Mehanizam* se zadržava na pukopojavnoj dimenziji nadovezivanja na crni talas, uz prilično intruzivnu i, reklo bi se, izlišnu stilizaciju. Nekoliko godina docnije, pred gledaoce je stigao izrazito zanimljiv, uspeo i uspešan film *1 na 1* reditelja Mladena Matičevića. U tkivu i finom vezu tog, kako su pojašnjavali kritičari tih dana i meseci – betonskom vesternu, bilo je poviše vešto

nedavno i sad

Jedan
na jedan

Porno
banda

inkorporiranih odblesaka važnih stilskih odrednica pomenutog crnog talasa. Slično je i u slučaju visokoestetizovanog filma Miloš Branković (2008) Nebojše Radosavljevića, gde je crnotalasovska matrica junaka na tački pucanja sjedinjena sa motivom probuđenog i pobunjenog intelektualca, a sve to uz melanž naglašene političke nekorektnosti u ovom drskom i odvažnom ostvarenju kao usamljenom primerku srpskog filma novog veka i novijeg kova koji otvoreno polemiše, pa i stupa u otvoren klinč sa postpetoktobar-skim mantrama.

Ipak, ključni film i po ovoj osnovi u narečenom periodu jeste odlično ostvarenje, debitantski celovečernji film Mladena Đorđevića *Život i smrt porno bande* iz 2009. godine. U toj svojoj zaumnoj i u svim filmskim aspektima zaokruženoj i zrejoj priči o grupi (samoproklamovanih) otpadnika koji udruženi u provokatorski ustrojen porno-kabare kreću put ruralne

Srbije da bi ubrzo upali u kovitlac ludila brzopoteznih *snuff* filmova, Đorđević je na najartikulisaniji mogući način vratio nasleđe srpskog crnog talasa. Istina, Đorđević se u stilskom i izražajnom smislu više oslanja na znano iz poetika Rakonjca, Žilnika i skrajnutog Jovana Jovanovića (autora naknadno zapaženih i cenjenih filmova *Kolt 15 GAP* i *Mlad i zdrav kao ruža*) nego na Makavejeva i/ili Pavlovića, ali, stvorio je efektan omaž pomenutom talasu, krajnje osoben film iz vizure očitto posebno nadarenog filmskog pripovedača i stvaraoca, a uz to i očitto strastvenog filmofila. Na drugom tasu, a opet u snažnoj vezi sa paradigmom crnog talasa, Đorđević u *Porno bandi* promišljeno i strasno pokreće polemiku sa tihim i ne tako ili nimalo tihim užasima bitisanja (i stvaranja i izražavanja) u rigidnom društvu presahлом od isključivosti i grčevite borbe da se očuva okoštali i jalovi sistem srednjačenja, jednoulja i paravrednosti

malograđanskog podtipa. Osim toga, *Pornu bandu* (a to se mirne duše da izreći u slučaju ogromne većine ključnih filmova onovremenskog SFRJ crnog talasa) kraši i veoma osnažuje gotovo viralno intelektualno poštenje – na primer, Đorđevići porno-banditi naleću na zlokobno konradovsko srce tame i u središtu srpske prestonice i u isprva bajkolikim pejzažima u blizini sela širom Srbije. I to nije sve – Đorđević nimalo kalkulantki (a srpski film je u poslednje dve decenije naprosto krcat kalkulantkim potezima i odlukama brojnih srpskih filmskih autora i producenata) insistira na nemogućnosti istinskog bega, naravno, osim u onom jedinom, ontološkom i biološkom smislu, što je još jedna od rima sa crnim talasom starog i izvornog kova, u kom je ta ideološka dimenzija, ta potreba za preispitivanjem vlastodržačkih aksioma predstavljala jedan od korena od najveće važnosti.

Naravno, bilo je primetnih tragova crnotalasovskog nasleđa i u pojedinačnim filmovima još nekih autora – u *Đavoljoj varoši* (2009) i *Sestrama* (2011) Vladimira Paskaljevića, u *Flešbeku* (2010) Aleksandra Jankovića, pa i u *Klipu* (2012) Maje Miloš i *Travelatoru* (2014) Dušana Milića, *Horizontima* (2017) Svetislava Dragomirovića, a pomalo i u *Srpskom filmu* (2010) Srđana Spasojevića. Na sreću, ni ovoj priči ovde nije kraj – uskoro bi trebalo da počnu snimanja filmova *Prvi maj* Mladena Đorđevića i *Trag divljači* Nenada Pavlovića, koji će raditi, da i to bude naglašeno, film čiji je scenario inspirisan prozom oca mu, Živojina Pavlovića.

Imajući to u vidu, s povelikom sigurnošću da se ustvrditi da tu neće biti reči o mimetičkom ponavljanju dobro znanih postavki crnog talasa svedenog na, nazovimo tako, filmski folklorizam, nego da ćemo još jednom dobiti ostvarenja čiji će autori pričati neke svoje povesti na način na koji oni odrede kao najpodesniji, a uz odavanje manje ili veće počasti udarnicima i ostalim pregaocima crnog talasa s početka ove priče. S druge strane, sasvim otvoreno ili, pak, iz prikrajka, stvarnost će se, onakva kakva jeste i kakva, kanda, jedino zbilja i može da bude, već sama postarati za izobilje nekih drugih boja, valera i nijansi neprolaznog mraka. ¶

ZORAN JANKOVIĆ

DESNA VLADA

Siriza Aleksisa Ciprasa je doduše izgubila izbore, ali je zadržala svoju snagu. Sa snažnom levom opozicijom povezanom sa sindikatima, konzervativnoj vladi Kirijakosa Micotakisa neće biti lako da sprovede neoliberalne reforme koje najavljuje

Za "Vreme" iz Soluna

U Grčkoj su u nedelju 7. jula 2019. godine održani prevremeni parlamentarni izbori. Posle poraza vladajuće Sirize na Evropskim izborima 26. maja politička promena nije bila neočekivana. Pobjedila je stranka desnog centra Nova demokratija (ND) osvojivši 39,83 odsto glasova. Od 8. jula novi premijer Grčke je pedesetjednogodišnji predsednik ND-a Kirijakos Micotakis. Zahvaljujući bonusu od 50 poslaničkih mesta za najjaču partiju, nova vlada ima apsolutnu većinu u parlamentu.

"Biću premijer svih Grka", rekao je Micotakis i obećao da će "odmah da stavi u pun pogon sve mašine, jer nema vremena za gubljenje i jer treba da se izglasaju novi zakoni".

Aleksis Cipras i njegova levičarska partija Siriza – Progresivni savez, koji su četiri i po godine vladali krizom rastrzanom Grčkom, vratili su se u opoziciju. Međutim, uprkos tome što su pretrpeli ozbiljne gubitke zbog stroge štednje koju su Grčkoj nametnuli Evropska unija i Međunarodni monetarni fond (MMF), uprkos pravom medijskom ratu zbog potpisivanja Prespanskog sporazuma sa Severnom Makedonijom, Siriza je sa osvojenih 31,53 odsto glasova ostala snažna. Sa ovim, za samo četiri odsto slabijim rezultatom nego na prethodnim izborima Siriza je ostala na čelu levog političkog prostora u Grčkoj.

Treće mesto je pripalo socijaldemokratskom Pokretu za promenu (KINAL, bivši PASOK) sa 8,1 odsto glasova, koji uprkos velikom trudu nije uspeo da "strateški porazi" Sirizu i postane vodeća sila

progresivnog političkog prostora sa levog centra.

Četvrto mesto je pripalo Komunističkoj partiji Grčke (KKE) koja je uspela da dobije podršku 5,3 odsto glasača. Vredne pažnje su izdržljivost i istrajnost KKE, koja i 101 godinu od svog osnivanja ostaje jedna od najjačih i najstarijih komunističkih partija u EU.

Peta po redu je sa 3,7 odsto glasova nova, krajnje desna, rusofilka, nacionalistička partija Grčko rešenje na čijem čelu se nalazi Kirijakos Velopulos.

Na šestom mestu je sa 3,4 odsto nova levičarska stranka MERA25 (DIEM25) na čelu sa bivšim ministrom ekonomije iz perioda prve Sirizine vlasti Janisom Varufakisom.

Neonacistička stranka Zlatna zora izgubila je dve trećine podrške i sa 2,9 odsto prvi put posle 2012. ostala ispod cenzusa.

LEVICA I DESNICA

Rezultati ovih izbora potvrdili su tradicionalnu političku hegemoniju levice. Partije levice i levog centra osvojile su ukupno 53 odsto glasova, dok su partije desnog centra i desnice osvojile 47 odsto. Treba dodati da je tek 57 odsto biračkog tela izašlo na izbore.

Siriza jeste u odnosu na izbore 2015. godine pala sa 35,5 na 31,5 odsto, ali ako se uzme u obzir da su se iz njenog levog krila iznedrile tri male partije, među kojima i DIEM25 Janisa Varufakisa, onda je ukupan postotak političkog prostora bliskog Sirizi zapravo porastao na 37 odsto.

Nova demokratija je impresivno sa 28 odsto za četiri godine skočila na skoro 40 odsto glasova. Na ovom rezultatu najve-

rovatnije treba da zahvali umerenim glasačima centra koji su ranije glasali za manje stranke kao što je Reka (Potami), koja sada nije prošla cenzus.

Iako je na ovim izborima iz skupštine izbačena Zlatna zora, zbog čega naročito slave grčki antifašisti, zabrinjava činjenica da je znatan deo bivših birača ove neonacističke partije glasao za konzervativnu Novu demokratiju zbog njenog "superpatriotskog" stava prema Prespanskom sporazumu. Izraelske novine "Ha-

LEVE DECE

rec" su otišle korak dalje opisujući Novu demokratiju kao "ultradesnu stranku, sa mračnom antisemitskom prošalošću".

LOV U MUTNOM

Konzervativni ND, da bi pobedio na ovim izborima vodio je bitku na dva fronta. S jedne strane je, da bi privukao birače Zlatne zore i drugih ultradesnih partija, promovisao agendu u čijem epicentru su se nalazile tradicionalne konzervativne vrednosti kao što su javni red i

bezbednost, stroga imigrantska politika, socijalna država ali "samo za Grke", kao i tradicionalni populistički triptih desnice "porodica–domovina–religija".

S druge strane, ND je ratovao protiv Sirizine levičarske, progresivne politike po pitanju imigracije, LGBT zajednice, ljudskih i manjinskih prava i naročito po pitanju Prespanskog sporazuma, koji je doneo rešenje dugogodišnjeg političkog spora između Atine i Skoplja preimenovanjem susedne države u Severna Makedonija.

PRIMOPREDAJA VLASTI: Kiriyakos Mitsotakis i Aleksis Cipras

Foto: Tanjug AP Photo:

Nova demokratija je svakako pobedila i zahvaljujući onim glasačima iz severne Grčke, tj. Grčke Makedonije, koji su glasali protiv Ciprasa jer su ljuti na njega zbog "po Grčku štetnog" Prespanskog sporazuma. U Grčkoj Makedoniji razlika između ND-a i Sirize iznosila je 20 odsto.

Siriza samo u Solunu nije izgubila podršku koju je ranije imala. Naročito

■ Aleksis Cipras: “Siriza nije više stranka pobune kakva je bila do 2015. godine, već je sada stranka poverenja i nade u promenu društva ka pravom socijalizmu u kome će vladati sloboda i demokratija”

visoko se kotirala u radničkim četvrtima zapadnog Soluna, dok je ND tu pokazao najnižu stopu u odnosu na nacionalni prosek.

Strategija ND-a kojom je privukao birače iz mutnog ultradesnog prostora pokazala se uspešnom. Ali takvi politički potezi su uvek mač sa dve oštrice i mogu primorati vladu Nove demokratije da donosi rizične odluke, posebno kad je reč o takozvanim “nacionalnim pitanjima”.

Posle ovih izbora primetna je povećana politička bipolarnost (levica–desnica). Nova demokratija će se u pokušaju sprovođenja neoliberalnih reformi suočiti sa jakom levom opozicijom koja ima veoma čvrste veze sa narodnim i radničkim slojevima i sindikatima, te može lako “da izvede na ulicu” hiljade ljudi i organizuje masovne demonstracije kad god to zatreba.

RESTART SIRIZE

Uprkos gubitku vlasti, podrška Sirizi je i dalje jaka, posebno među mlađim biračima između 17 i 24 godine (u Grčkoj se pravo glasa stiće sa sedamnaestim rođendanom). Ovo je navelo Aleksisa Ciprasa da restartuje Sirizu pod sloganom “Menjamo se! Jačamo! Idemo dalje!” kako bi odgovorio na nove izazove koji su se obznaniili.

Na sastanku centralnog komiteta Sirize 12. jula povodom procene izbornih rezultata, Cipras je tražio izmene i ponovno osnivanje partije, kako bi predstavljala veliki broj birača iz progresivnog demokratskog prostora, a naročito mladih koji su u velikom broju glasali za nju. Rekao je, između ostalog, kako Siriza nije više “stranka pobune” kakva je bila do 2015,

nego je sada “stranka poverenja i nade u promenu društva ka pravom socijalizmu u kome će vladati sloboda i demokratija”.

“Nećemo menjati naše ideje i vrednosti, već formu i način na koji ćemo ih izražavati. Bićemo moderniji i razumljiviji širim masama. Mi smo levičarska stranka koja predstavlja široke narodne slojeve i mlade ljude, od kojih je 38 odsto glasalo za nas, tako da možemo da se pretvorimo u stranku koja će se protezati od demokratskog komunizma do demokratskog centra, političkog prostora koji je i dalje većinski u Grčkoj”, rekao je Cipras.

Objasnio je da će stvoriti veliku progresivnu demokratsku stranku u kojoj će biti mesta za sve: za levičarske radikale, leve socijaliste, demokratske komuniste, socijaldemokrate ili zelene ekološke, ali i za građane iz desnog demokratskog centra.

Ciprasov govor je mnoge podsetio na reči kandidata Evropskih socijalista na prethodnim izborima za Evropski parlament Fransa Timermansa, koji je rekao da ima viziju stvaranja panevropskog progresivnog saveza “od Ciprasa do Makrona”. Cipras se posebno osvrnuo na ekološka pitanja, rekavši da tu leži budućnost leveice i da je zato zastava Sirize crvena i zelena, jer bez realizacije ekoloških ideja nema budućnosti.

PRIMOPREDAJA VLASTI

Sa ciljem da sa 31,5 odsto, koliko je bio na izborima, dospe do 40 odsto podrške i što pre se vrati na vlast, Cipras je obećao da će sprovesti jak opozicioni program: braniće socijalnu državu i žrtve koje je podneo grčki narod, naročito kada su u pitanju široki narodni i radnički slojevi; oštro će se suprotstaviti neoliberal-

noj politici Nove demokratije, naročito kada su u pitanju ljudska, socijalna i radnička prava; boriće se protiv privatizacije javnih dobara i za zaštitu životne sredine.

Politički analitičari na osnovu učinka na vlasti i rezultata nedavnih izbora tvrde da Aleksis Cipras i Siriza sa svojom novom strukturom imaju pred sobom blistavu budućnost. Uostalom, Aleksis Cipras, koji zajedno sa premijerom Severne Makedonije Zoranom Zaevom ima dobre šanse da ove godine dobije Nobelovu nagradu za mir, ima samo 45 godina i smatra se političarem panevropskog dometa. Grci tradicionalno glasaju levo, samo povremena pomeranja birača prema desnom centru dovode do promene vlasti, kao što se i sada desilo.

Promena vlasti se ovog puta odigrala u duhu političke kulture i pristojnosti, za razliku od bivšeg premijera Adonisa Samarasa i predsednika ND-a koji je u januaru 2015. odbio da zvanično preda vlast Aleksisu Ciprasu. Ministri sa liste ND-a su tada čupali računare i uništavali javne spise ostavljajući za sobom “pustu zemlju” kako bi nova vlast bila samo jedna “leva zagrada”.

U ponedeljak 8. jula Aleksis Cipras je u zgradi vlade sačekao novog premijera Kirijakosa Micotakisa, pozdravio ga prijateljski i posle polučasovnog razgovora otišao. U prijateljskoj atmosferi su protekle i primopredaje ministarstava. Odlazeći ministri su u svoj dosadašnji rad uputili nove ministre koji su izjavili kako nisu došli da unište, već da nastave izgradnju svega što je dobro. Bio je to primer povratka u normalnost u Grčkoj posle osam godina stroge štednje i ekonomske krize.

KIRIJAKOS MICOTAKIS

Novi premijer zemlje je potomak jedne od tri političke dinastije koje se u Grčkoj smenjuju na vlasti poslednjih sedamdeset godina. Druge dve su porodice Papan greu i Karamanlis.

Kirijakos Micotakis je sa studijama i magisterijumom na Harvardu karijeru započeo kao bankarski činovnik. Kao sin bivšeg premijera Konstantina Mico takisa (1989–1993) i brat bivše gradonačelnice Atine i bivše ministarke spoljnih poslova Dore Bakojani, ubrzo je i sam zaražen porodičnim političkim virusom. Prvi put je izabran za poslanika 2004, a za predsednika Nove demokratije u januaru 2016. Oženjen je bivšom koleginicom sa Harvarda poljskog porekla Marevom Gabrovski sa kojom ima troje dece.

Uprkos njegovim predizbornim najavama o "maloj i fleksibilnoj vladi", nova Micotakisova vlada se sastoji od 51 ministra, od kojih 22 nisu demokratski izabrana nego su tehnostrate uglavnom iz redova preduzetništva i tehnologije. Osim toga, Micotakis je kritikovan zbog malog broja žena ministara (samo 5 od 51), na šta je odgovorio da "u Grčkoj ne možete lako naći žene koje žele da se uključe u politiku", što je paradoksalan odgovor za nekoga čija je rođena sestra jedna od

najznačajnijih grčkih političarki u poslednje tri decenije.

U Micotakisovoj vladi su takođe ministri koji dolaze iz levog centra i PASOK-a kao što je nova ministarka kulture Lina Mendoni, a pre svega novi ministar zaštite

■ Kirijakos Micotakis: "Biću premijer svih Grka. Odmah ću staviti u pun pogon sve mašine, jer nema vremena za gubljenje"

građana Mihalis Hrisohoidis, koji je bio uspešan ministar za vreme vladavine PASOK-a i koji je uspeo da demolira grčki ultralevičarski terorizam kada je uhapsio članove organizacije "17. novembar" i drugih terorističkih organizacija.

Taj potez pokazuje Micotakisovo otvaranje prema levom centru, tako da se njegova vlada ne posmatra samo kao desni centar. Sa druge strane, u ministarstvo zaduženo za red i bezbednost biće premeštena i nadležnost za imigracionu politiku, nešto što u EU postoji samo u mađarskoj vladi Viktora Orbana.

CIPRASOVO NASLEĐE

Slobodno se može reći da Micotakis na čelu vlade nasleđuje sve drugo samo ne "spaljenu zemlju". U ekonomskoj i finansijskoj sferi sadašnja Grčka je "svet-

NOVA GRČKA VLADA: Neoliberalni program

losnim godinama" udaljena od Grčke iz 2015. Kada je Siriza preuzela uništeno društvo sa milionima siromašnih Grka, suštinski bankrotiranu ekonomiju, zemlju u recesiji sa ogromnim deficitima i praznim kasama u kojima nije bilo para ni za plate i penzije.

Nasuprot tome, Micotakis sada preuzima zemlju sa privrednim rastom od dva odsto, sa fiskalnim sufcitima od preko 3,5 odsto i ogromnim rezervama od oko 35 milijardi evra u državnoj kasi, što je dovoljno da se podmire kreditne obaveze do 2023. godine.

Nezaposlenost je pala sa 28 na 18 odsto, a socijalna država pruža besplatno zdravstveno osiguranje i pristojne socijalne dodatke koji osiguravaju život dostojan čoveka za 3,5 miliona osiromašenih Grka. I što je najvažnije, ND nasleđuje zemlju koja se od avgusta 2018. nalazi van Memoranduma i stroge štednje koju su joj nametnuli kreditori.

Zato Micotakis naglašava da nije došao da upropasti nego da gradi na svemu što je dobro. Rekao je da neće otpustiti državne činovnike (malo njih je zaboravilo da je ministar za administrativne reforme u vladi Adonisa Samarasa od 2012. do 2015. otpustio 15.000 državnih službenika) i neće vršiti socijalne rezove,

ali će sprovoditi politiku "prijateljskiju" prema privrednom rastu i poslovanju.

PODRŠKA BIZNISU

"Njegova filozofija je liberalni napredak. Veruje u socijalnu državu, zdravstveno osiguranje za sve, u dobro funkcionisanje javnih službi, i istovremeno u kreativno tržište", rekao je profesor Javnog prava na Oksfordskom univerzitetu Pavlos Elefteriadis. Micotakis je takođe obećao smanjenje poreza za preduzeća sa sadašnjih 28 na 20 odsto, smanjenje PDV-a, smanjenje prekomernih suficita (u dogovoru sa evropskim kreditorima), ubrzanje privatizacije i smanjenje birokratije, sve u svemu državu prijateljski je nastrojenu prema preduzetnicima. "To zvuči kao da želi da vlada Grčkom kao poslovnim projektom", komentarisao je poznati novinar Pantelis Kapsis.

Istina je da sve to ima svoju cenu i neko će taj račun morati da plati, a mnogi se boje da će to opet biti socijalna država. Njegov cilj je da se grčka ekonomija ubrza i da dostigne rast od četiri odsto godišnje, kako bi se stvorila nova radna mesta i povećale plate. (Siriza je uspela da uveća najniži lični dohodak za 11 odsto, tj. na 650 evra.) Samo još da evropski kreditori prihvate da smanje grčki obavezni suficit sa današnjih 3,5 odsto na umerenih 2,5 odsto. Evropska unija je jasno stavila do znanja da "neće tolerisati nikakva fiskalna odstupanja i da su obaveze – obaveze".

Nova vlada želi da od samog početka sa reči pređe na dela. Teško će, međutim, izaći na kraj sa svojim flertom sa desnicom koji se odmah pokazao smanjenom zastupljenošću žena u ministarstvima, ukidanjem univerzitetskog azila, policijskim intervencijama protiv mladih iz anarhističkih krugova koji su okupirali neke napuštene kuće i upotreбили ih u kreativne i javne svrhe, ili uključivanjem imigracione politike u Ministarstvo za zaštitu građana itd.

Takođe, grčko društvo pogođeno osmogodišnjom krizom još uvek vidi svoje rane i pokazuje minimalno strpljenje za nova iskušenja. Ne deluje spremno da novoj vladi dâ poštedu na određeno vreme, niti će tolerisati zastoj ili povratak unazad, barem ne kada su u pitanju kritična socijalna i ekonomska pitanja. ¶

GEORGIOS STAMKOS I MILICA KOSANOVIC

Što dalje od Evrope

Milioni Sirijaca koji su bežeći od građanskog rata krenuli ka Evropi, godinama su zaglavljani u Turskoj. Evropska unija plaća tursko gostoprimstvo ne bi li se izbeglički talas držao podalje od njenih spoljnih granica. Dok deo tog novca nestaje bez traga, Sirijci žive u često nehumanim uslovima, izloženi netrpeljivosti Turaka i neizvesnoj budućnosti

I pre građanskog rata u Siriji i talasa izbeglica, Turska se suočavala sa velikim migracijama. Prema sporazumu turskih i grčkih vlasti o razmeni stanovništva 1923. godine, Turska je primila 350.000 grčkih muslimana. Iz Bugarske je 1989. godine zbog represivne politike Todora Živkova prema Turcima i sukoba sa policijom došlo oko 350.000 Turaka. U Tursku je do 1990. godine došlo najmanje milion i 400.000 ljudi pretežno sa Balkana, ali i sa Kavkaza i iz Srednje Azije. Sirijaca je za manje od osam godina stiglo duplo više.

Visoki komesarijat UN za izbeglice (UNHCR) 13. juna zaokružio je broj registrovanih izbeglica iz Sirije u Turskoj na tri miliona i šesto hiljada. Ovi ljudi, čije je krajnje odredište Evropa, u Tursku su počeli da dolaze od samog početka građanskog rata u Siriji 2011. godine. Prvih par stotina stiglo je u aprilu te godine, a turske vlasti su objavile da će primeniti politiku "otvorenih vrata". S vremenom, izbeglice su preplavile Tursku i rasure se po kampovima i gradovima širom zemlje.

DAVUTOGLUOV PLAN

Godinu dana od početka izbegličkog talasa tadašnji ministar spoljnih poslova Ahmet Davutoglu rekao je da Turska ne može da primi veliki broj Sirijaca: "Ako se broj izbeglica popne na 100 hiljada, nećemo moći da ih zbrinemo". Njegov plan bio je da se nove izbeglice rasporede u kam-

pove na teritoriji Sirije u zoni pod kontrolom Ujedinjenih nacija. Sudeći po tome, turske vlasti su shvatile da zemlja nema kapaciteta da prihvati veliki broj Sirijaca.

U turskoj javnosti su se, osim toga, pojavile sumnje da bi "slobodna zona" za izbeglice zapravo poslužila kao barijera između turskih i sirijskih Kurda. Turska bilo kakve veze između njih vidi kao opasnost zbog dugogodišnje bojazni od formiranja kurdske države i otcepljenja južnog dela Turske. Međutim, Davutoglu i danas tvrdi da takvih skrivenih namera nije bilo: "Kao i uvek, naša politika u vezi sa Sirijom bila je ispravna, principijelna i strateška. Vodili smo ispravnu politiku jer nismo imali nikakav tajni plan za Siriju".

Bilo kako bilo, Davutoglu, koji je kasnije postao premijer, zbog raznih rasprava sa predsednikom Redžepom Tajpom Erdoganom povukao se sa funkcije (sve doskora i iz političkog života), a izbeglice su nastavile da stižu.

Ideju o "slobodnoj zoni" u Siriji nastavio je da propoveda Erdogan. Šansu za njeno formiranje video je u povlačenju američkih trupa. "Gospodin Tramp je još jednom potvrdio odluku o povlačenju iz Sirije. Govorio je i o zoni bezbednosti dubokoj preko trideset kilometara. To pitanje sam pokrenuo još u vreme Obamine administracije", rekao je Erdogan u turskom parlamentu 15. januara ove godine. Kampove za izbeglice nije pomenuo. Kako će se situacija u Siriji raspletati, tek

ostaje da se vidi. O organizovanom premeštanju izbeglica iz Turske u Siriju još uvek nema govora.

ČUVANJE GRANICE PARAMA

Dogovor Turske i EU da se izbeglice iz Sirije privremeno zbrinu u Turskoj trebalo je da omogući kontrolu priliva izbeglica u Evropu i spreči "ilegalnu imigraciju". Ceo poduhvat mnogo košta. Svakodnevno su potrebni voda, hrana, armija prevodilaca i ljudi koji vode računa o stanju u kampovima. Za turski budžet to je veliki teret, što je u publikaciji o izbegličkoj krizi iz 2015. godine konstatovala i Svetska banka. A iste godine EU je Turskoj odobrila pomoć od šest milijardi evra za zbrinjavanje izbeglih Sirijaca i uputila prvu tranšu.

Dogovor je sklopljen na posebnoj samitu EU u Briselu. Deo priče bilo je i moguće olakšanje viznog režima za turske državljane koji putuju u Šengensku zonu. Davutoglu, tada premijer, rekao je da će Turska ispuniti obećanja: "Niko ne može ništa da garantuje po pitanju Sirije, ne znamo šta će se desiti, ali mogu da potvrdim da će Turska ispuniti sve što je obećala zajedničkim planom".

Predsednik Saveta Evrope Donald Tusk tom prilikom je u fokus stavio bezbednost granica Evrope. "Ne očekujemo da iko umesto nas čuva naše granice. To mogu i treba da rade samo Evropljani. Ali očekujemo krupne korake u promeni pravila igre kada je u pitanju zaustavljanje toka migracije u EU preko Turske", rekao je Tusk. On je tada izgovorio ono što su šefovi mnogih država EU mislili: glavna briga nije bila za ljude iz Sirije, već za "naše granice". O tome svedoče i rasprave oko kvota za prijem izbeglica sa Bliskog istoka i severne Afrike, kao i bodljikave žice koje su podignute na granicama na izbegličkoj ruti. Radilo se o političkoj trgovini. Turska je sprečila da veliki broj izbeglica stigne do Evrope, a zauzvrat je dobila povremeno "žmurenje na jedno oko" kada su u pitanju ljudska prava u Turskoj, pokretanje procesa za vizne olakšice i najvažnije – novac.

Ovo poslednje postalo je posebna glatvobolja za Brisel. U junu prošle godine postignut je dogovor i o drugoj tranši pomoći. Samo četiri meseca kasnije, Evropski revizorski sud saopštio je da su turske vlasti odbile da proslede dokumenta sa podacima o korisnicima pomoći. "Ovo je

ZAGLAVLJENI NA PUTU KA EVROPI: Izbeglički kamp na jugoistoku Turske

Foto: Tanjug AP Photo:

ozbiljna situacija. Normalno je da kao revizor želite da pratite tok novca od kolevke do groba. Ovdje to ne možemo da uradimo", rekla je Betina Jakobson, glavni izvestilac revizorskog suda. Bojazan da turske vlasti mešetare sa oko milion evra pomoći za izbeglice bila je realna, jer su deo cele priče bile i posebne kartice za podizanje gotovine. Pitanje je koliko takvih kartica je do sada izdato u Turskoj i ko bi osim izbeglica mogao da ih se domogne.

TUČE, NEREDI I "PREREZANI GRKLJANI"

Turska vlada još uvek zvanično tretira izbegličku krizu kao privremenu, pa je strategija za izbeglice uglavnom prepuštena lokalnim vlastima. Prema podacima turskog Ministarstva unutrašnjih poslova, najveći deo izbeglica nalazi se u urbanim centrima. U Istanbulu se trenutno nalazi oko 550 hiljada Sirijaca "pod privremenom zaštitom" (nemaju zvaničan status izbeglica).

U oblastima Mersin, Adana, Hataj, Kilis, Gaziantep i Şanlıurfa na jugu zemlje nalazi se ukupno više od milion i po

NEIZVESNA BUDUĆNOST: 3,6 miliona izbeglica sa nerešenim statusom u Turskoj

izbeglica. Od toga ih je samo oko pedeset hiljada u prihvatnim centrima. Turske vlasti odavno su počele da zatvaraju kampove i da izbeglice preusmeravaju u gradove sa idejom da ih kako-tako integrišu i učine sposobnim da se same staraju o sebi. U atmosferi sve veće skupoće, nezaposlenosti, političkih i društvenih tenzija, teško da to može ići glatko.

Problemi u odnosima izbeglica sa Turscima, pa i manjinama koje žive u Turskoj, neminovni su u sve gušće naseljenim gradovima. Turski mediji puni su vesti o sukobima. Početkom februara ove godine u istanbulskoj četvrti Esenjurit došlo je do svađe između jednog Turčina i Sirijca. Turčin je optužio Sirijca koji drži radnju da mu je maltretirao ženu. Ubrzo je nastala opšta tuča, a grupa mladih Turaka pokušala je da demolira sirijske rad-

nje u blizini. Vikali su: "Ovo je Turska, a ne Sirija!".

Ovaj slučaj ne iznenađuje jer Turci i Kurdi iz Esenjurta već duže vreme za pad životnog standarda krive izbeglice. Pre svega misle da im Sirijci otimaju posao. A i sirijska kultura im je strana i ne vole je. I u istanbulskoj opštini Kuçukçekmedže 29. juna došlo je do nereda. Navodno je dečak "strane nacionalnosti" dobacivao turskoj devojčici (oboje imaju po 12 godina). Na ulici se skupila gomila ljudi, a ubrzo i policija koja je okupljene rasterala suzavcem. Ostalo je nejasno šta se zapravo dogodilo, pošto se navodi razlikuju od izvora do izvora.

Šta god da se tada zapravo desilo, Sirijci su opet ispali krivi. Po svemu sudeći, neki raniji incidenti trajno su ih stavili na listu dežurnih krivaca. Krajem

prošle godine u južnom gradu Gaziantepu veća grupa Sirijaca napala je tri turska mladića na ulici, pri čemu je jedan od mladića nožem uboden u vrat. Turski list "Jeniçag" vest je objavio pod naslovom "Sirijci prerezali grkljan mladiću u Gaziantepu". Uz takve bombastične naslove, u kojima se ističe da su zločin počinili Sirijci, teško da će tenzije splasnuti u skorije vreme.

Česti su i sukobi u kojima su akteri samo Sirijci. Par meseci posle pomenu-tog napada na sirijske radnje u Istanbulu, u istoj četvrti izbili su tuče ispred jedne radnje između dve grupe Sirijaca. Potegnuti su stolice i noževi, a i jedna satara. Kako su izvestili turski mediji, sve je počelo od rasprave zbog duga od 300 lira (47 evra). U tuči je jedan od Sirijaca dobio stolicom po glavi, a drugi je četiri puta uboden nožem. Sataru je potegao mesar koji je istrčao iz susedne radnje i rasterao učesnike u tuči.

NEMAŠTINA I IZRABLJIVANJE

Obračun zbog duga od 47 evra govori o materijalnoj situaciji u kojoj se izbegli Sirijci nalaze. Uglavnom moraju da rade teške i slabo plaćene poslove da bi preživeli. Sve je u igri: od popravke automobila i rada u rudniku do radova na gradilištu i u poljoprivredi. Dešava se i da u potrazi za sezonskim poslovima idu s jednog kraja Turske na drugi.

Sirijci koji rade na zasadima lešnika trpe loše uslove da bi na kraju zaradili platu od koje se ne može živeti. Dešava se i da budu prevareni. U jednom slučaju posrednik je isprva ponudio dnevnicu od 100 lira (oko 15 evra), a na kraju je platio 50 lira. I to po sistemu "uzmi ili ostavi". "Zaradili smo jedva da pokrijemo troškove puta i boravak. Vratili smo se bez ica", rekao je jedan Sirijac koji je radio na zasadima lešnika u Crnomorskoj oblasti. Takvi slučajevi prolaze nekažnjeno jer Sirijci u Turskoj nemaju nikakvu pravnu zaštitu – nemaju ni državljanstvo, ni pravi status izbeglice, onakav kakav je definisan Ženevskom konvencijom.

POLITIČKI INSTRUMENT

Jedan mali broj Sirijaca koji je, na neki način, uspeo da dobije tursko državljanstvo, a time i pravo glasa, našao se upleten u političke igre. Na prošlim izbori-

ma za gradonačelnika Istanbula moglo je da glasa devet i po hiljada Sirijaca. To je malo manje od razlike sa kojom je novi gradonačelnik Istanbula iz redova opozicije Ekrem Imamoglu pobedio na izbori-

su ugroženi prihodi mnogih ljudi. Mnogo Sirijaca radi neprijavljeno. Moramo zaštititi interes naših ljudi", rekao je Imamoglu u kampanji. On se zalaže za humano postupanje prema izbeglicama i ne govo-

za natezanje sa EU. On je početkom godine na šestoj Ministarskoj konferenciji u okviru Budimpeštanskog procesa rekao da je Turska do sada potrošila više od 37 milijardi dolara na izbeglice i da ne može

■ Turska je sprečila da veliki broj izbeglica stigne do Evrope, a zauzvrat EU žmuri na jedno oko kada su u pitanju ljudska prava, pokretanje procesa za vizne olakšice za Turke i kako se troši evropski novac za izbeglice

ma 31. marta. Ovi izbori su poništeni zbog žalbe Partije pravde i razvoja (AKP) predsednika Erdogana i ponovljeni 23. juna.

AKP je dugo podsticao prihvatanje izbeglica i dobar odnos prema njima. To je u neku ruku bila i vrsta pritiska na Sirijce sa državljanstvom, koje duguju isključivo partiji na vlasti. Ali, zbog sve veće netrpeljivosti domaćeg stanovništva prema izbeglicama, AKP je u kampanji za ponovljene izbore u Istanbulu od planova za integraciju polako napravio zaokret ka pripremama za njihov povratak u Siriju.

Za razliku od AKP-a, turska opozicija je ostala dosledna: izbeglice treba što pre vratiti u Siriju. "Situacija je došla dotle da

ri loše o njima, ali smatra da ih zbog lošeg stanja u ekonomiji i društvu treba vratiti u bezbedne delove Sirije.

SREDSTVO ZA CENJKANJE

Trajni ostanak velikog broja Sirijaca u Turskoj predstavlja ekonomski, društveni i politički problem koji nije lako raspetljati. Zbog toga turske vlasti mahom izbegavaju da o potpunoj integraciji izbeglica govore kao o dugoročnom rešenju. Posebno je pitanje da li je integracija uopšte i moguća, imajući u vidu lošu ekonomsku situaciju i tenzije u društvu.

Ništa od toga ne sprečava predsednika Erdogana da izbeglice i dalje koristi

sama da se izbori sa novim talasom. "Mi smo tokom osam godina prihvatili četiri miliona ljudi, dok se neke zemlje sa većim ekonomskim mogućnostima međusobno glože da ne prihvate 100 izbeglica". Nije jasno da li je cilj izvući još para od EU ili proslediti što veći deo izbeglica ka Evropi. Ili nešto treće.

Mnogo Turaka nada se da će svi Sirijci na kraju ipak otići kući. Ali, to za sada deluje malo verovatno. Za uređen povratak izbeglica potrebna je saradnja Turske i Sirije. Imajući u vidu trenutne političke odnose između ove dve zemlje, takav scenario je na dugom štapu.

PEĐA ANĐELKOVIĆ

**DRŽAVA I
SOLIDARNOST**
POGLED UPRT U EVROPSKO PRAVO

Projekat finansira
Evropska unija (preko
Delegacije EU u Srbiji)
kroz medijski program.

nedeljnik

VREME

www.vreme
solidarnosti.rs

MH17 U KANDŽAMA

Bez obzira na državljanstvo 298 žrtava leta MH17, ovakva tragedija je tragedija svih nas. Danas je verovatnija nego ikada hipotetička pretpostavka da je neko od naših najmilijih mogao biti na tom letu. Jer na letu je bilo i 80 dece koja su uglavnom letela na letovanje. Zato nam je potrebna istina

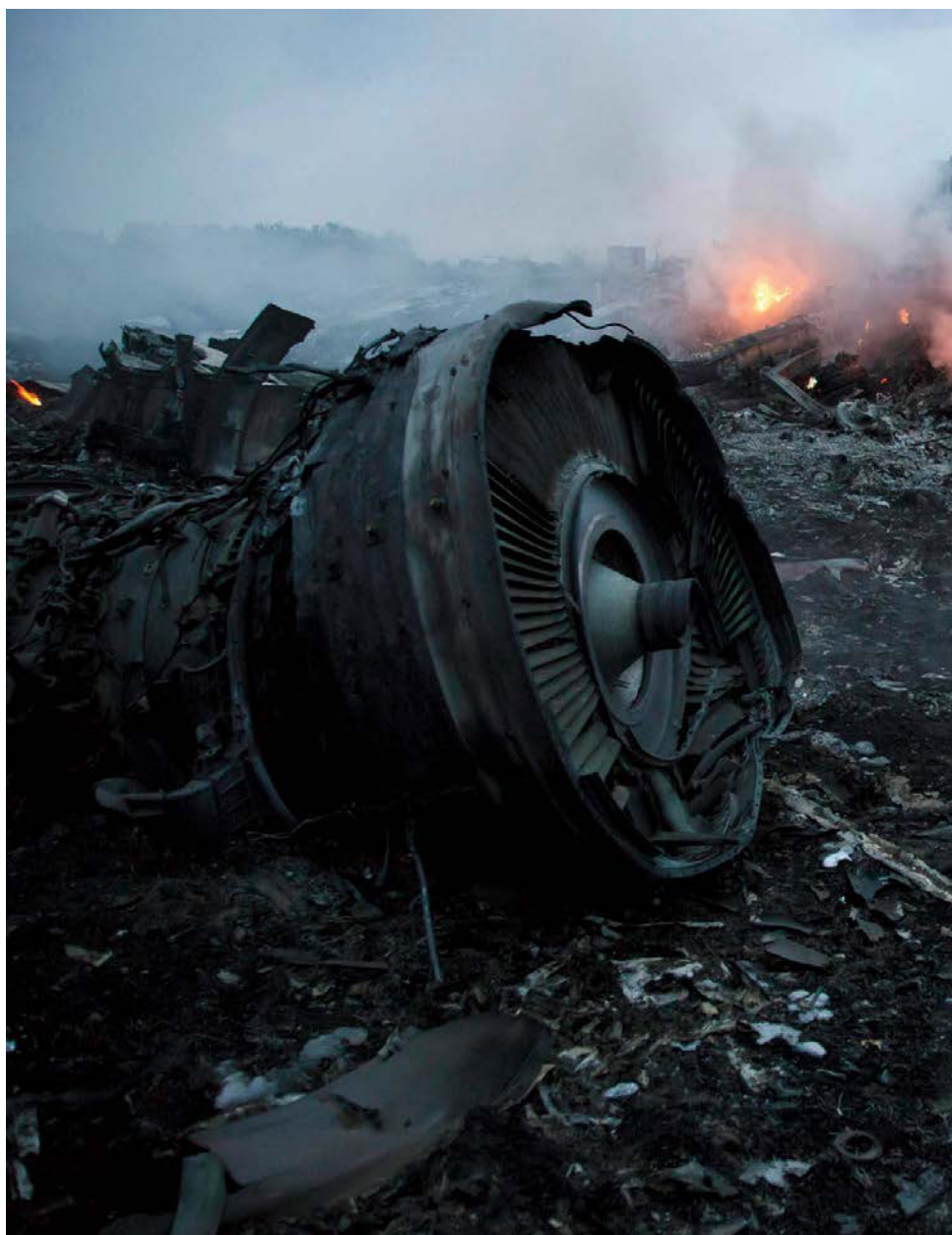
I ako je prošlo pet godina od obaranja malezijskog putničkog aviona boing 777-200ER koji je leteo na letu MH17 od Amsterdama do Kuala Lumpura, strasti se ne smiruju, a diplomatske aktivnosti odražavaju svu kompleksnost ukrajinske krize. Tragedija koja se desila 17. jula 2014. godine u 16.20 časova, imala je za posledicu pogibiju sva 283 putnika i 15 članova posade. O čemu se zapravo radi i zbog čega je let MH17 postao strateški važan u geopolitičkom pozicioniranju sukobljenih strana?

UVOD U TRAGEDIJU

Već tokom leta 2014. godine, za Kremlj je postalo imperativno da uništi ili umanjí sposobnosti vazduhoplovnog transporta ukrajinskog Ratnog vazduhoplovstva sa ciljem da im onemogući realizaciju protivterorističkih operacija na istoku zemlje. Logična posledica toga je zadatak obaranja vojnog transportnog aviona i to na visini koja nije u dometu lakih prenosnih raketnih sistema protivvazduhoplovne odbrane (PVO) kako bi se postigao i efekat odvrćanja. Verovatno je iz navedenih razloga Rusija odlučila da pri-

vremeno pošalje raketni sistem PVO BUK u Donjecku oblast, što je kasnije dokazano u istražnom postupku. Transparentan prikaz sposobnosti PVO-a proruskih snaga na istoku Ukrajine je u tom trenutku predstavljao "lekciju" koja bi trebalo da se prezentuje Kijevu. S obzirom na takve ciljeve i obaveštajne informacije kojima su raspolagale, proruske snage su pripremile PVO zasedu za ukrajinski vojni avion An-26 koji je 17. jula 2014. godine trebalo da leti na nadmorskoj visini od 6500 m na području Sniznea u Donjeckoj oblasti.

Međutim, ukrajinske bezbednosne službe su otkrile špijuna preko kojeg su Rusi dobijali informacije o ukrajinskim vojnim letovima u zoni sukoba i odmah potom otkazali let An-26. Proruske snage o tome nisu bile obavestene i nastavile su da čekaju u PVO zasedi ukrajinski vojni avion. Bez obzira na to što je boing leteo na visini od 10 km pri brzini od 900 km/h, radar PVO sistema BUK ga tehnički nije mogao razlikovati od aviona An-26 koji je planirao da leti na visini od 6.5 km brzinom od 600 km/h.

GEOPOLITIKE

Foto: AP Photo / Dmitry Lovetsky

ISTRAGA NESREĆE

Odmah po obaranju putničkog aviona na letu MH17, proruske snage su izdale saopštenje o rušenju ukrajinskog vojnog transportnog aviona An-26, što su preneli i pojedini mediji u Ruskoj Federaciji. Međutim, kada je postalo jasno da se ne radi o vojnoj letelici, već o civilnom putničkom avionu, Moskva pokreće informacionu operaciju sa ciljem prikrivanja stvarnih izvršilaca i uticaja na svetsko javno mnjenje.

Već 21. jula 2014. godine, Savet bezbed-

nosti UN je zbog tragedije malezijskog aviona usvojio Rezoluciju br. 2166 kojom se zahteva od proruskih snaga koje kontrolišu područje u zoni pada da se suzdrže od bilo kakvih radnji koje bi uticale na mesto pada letelice. Ukrajina je odmah pokazala kooperativnost i dobrovoljno se odrekla ovlašćenja u skladu sa pravilima Međunarodne organizacije civilnog vazduhoplovstva (*International Civil Aviation Organization – ICAO*), a tehničku istragu je prepustila Holandiji. Tada je formiran Združeni istražni tim (*Joint*

Investigation Team – JIT) sastavljen od eksperata iz Holandije, Belgije, Australije, Ukrajine i Malezije.

Završni izveštaj o tehničkoj istrazi je JIT prezentovao 13. oktobra 2014. godine kada je eksplicitno navedeno da je avion na letu MH17 oboren raketom iz PVO sistema BUK tipa 9H314M. Izveštaj nije definisao tačnu lokaciju sa koje je raketa lansirana, iako je u širem smislu navedeno da je to područje od 320 km² u istočnom delu Ukrajine. Svi alternativni scenariji pada aviona (podmetnuta bomba ili napad ukrajinskog vojnog aviona) tada su i službeno odbačeni.

Nakon tehničke, JIT je 28. septembra 2016. godine prezentovao i prve rezultate krivične istrage o uzrocima pada malezijskog aviona. U tom izveštaju je navedeno da je avion oboren raketom serije 9M38 (najverovatnije 9M38M1) lansiranom iz PVO sistema BUK sa poljoprivrednog zemljišta nedaleko od naselja Pervomajske kod Snižnea. Ta lokacija je u to vreme definitivno bila pod kontrolom proruskih snaga, a ustanovljeno je i da je PVO raketni sistem BUK prevezen iz Ruske Federacije u Ukrajinu, da bi se odmah nakon tragedije ponovo transportovao nazad.

U novom izveštaju od 24. maja 2017. godine, JIT je saopštio da je avion na letu MH17 oboren ruskim PVO raketnim sistemom koji pripada 53. PVO brigadi koja je bazirana kod Kurska u Ruskoj Federaciji. Istražitelji su otkrili da je sistem BUK sa oznakom 332 transportovan 23. juna 2014. godine iz Kurska, preko Mile-rova (region Rostova), a potom do krajnjeg odredišta – istočne Ukrajine. U skladu sa tim nalazima, vlade Holandije i Australije su objavile zajedničko saopštenje koje ne dovodi u sumnju odgovornost Ruske Federacije za zloupotrebu PVO raketnog sistema BUK kojim je oboren avion na letu MH17. Tada je potpisan i ugovor Holandije i Ukrajine koji će omogućiti procesuiranje počinilaca u Holandiji, najverovatnije u Hagu.

Kredibilitet same istrage je obezbeđen svakodnevnim angažovanjem 100 do 200 istražitelja i eksperata, sa preko 60

Foto: AP Photo / Vadim Ghirda

konsultacija sa bezbednosnim i obavestajnim službama različitih zemalja, analizom 1448 fragmenata srušenog aviona i 500.000 fotografija i video-materijala, ispitivanjem oko 200 svedoka, kao i analizom 150.000 telefonskih razgovora. Istraga je takođe obezbedila slike sa satelita SAD i EU, zajedno sa izveštajima obavestajnih agencija.

INFORMACIONA OPERACIJA

Nedugo nakon pada aviona na letu MH17, Kremlj pokreće informacionu operaciju koja ima za cilj da pred svetskom javnošću okrivljuje Ukrajinu za obaranje putničkog aviona. Iako je Ruska Federacija, po rečima ministra odbrane Sergeja Šojgua, početkom 2017. godine kreirala vojsku za informacione operacije, krajnji efekat ove operacije nije u skladu sa ruskom doktrinom da propaganda mora biti inteligentna, ispravna i efikasna. Naime, prvi kreirani plan je bio da se za obaranje malezijskog aviona okrivljuje ukrajinski vojni avion Su-25 i pilot kapetan Vladislav Vološin. To je ubrzo odbačeno od strane JIT, a potom i od ruskog Ministarstva odbrane. Novi pokušaj da se dezinformiše JIT jeste obaveštenje Moskve o pronađenim originalnim radarskim podacima za koje su do tada tvrdili da nisu sačuvani. Međutim, eksperti su odmah demantovali da Utes-T civilni radar ima sposobnost da prati male objekte poput BUK rakete, čime su diskreditovali "upravo pronađene" radarske podatke.

Treća plasirana teorija iz Moskve je bila da je za katastrofu leta MH17 kriv ukrajinski PVO koji je koristio sistem BUK iz Zaroščenska. U dokazivanju ove teorije bila je angažovana i kompanija Almaz-Antey koja proizvodi sisteme BUK, koja je prezentovala izveštaj sa eksperimenta eksplozije rakete pokraj kabine aviona IL-76, ali pri uslovima koji su se razlikovali od stvarnog stanja. Ta verzija je službeno odbačena u septembru 2016. godine kada je JIT objavio tačnu lokaciju ispaljenja rakete, ali je naglasio i da su pomenutu lokaciju u Zaroščensku kontrolisale prorusske snage u danu obaranja putničkog aviona.

Nakon objavljivanja rezultata krivične istrage od strane JIT-a, medijskom kampanjom je pokušana diskreditacija tog izveštaja sa tvrdnjom da je JIT prezentovao samo jednu od verzija sa kojom se mnogi stručnjaci ne slažu. U toj fazi se manipuliralo sa mogućom tehničkom greškom, krivicom ljudskog faktora, čak i terorističkim napadom. Jedan od poslednjih pokušaja prebacivanja odgovornosti je tvrdnja ruskih medija da nije toliko važno ko je oborio avion na letu MH17, već to što Ukrajina nije zatvorila svoj vazdušni prostor. Međutim, pravila ICAO ne zahtevaju potpuno zatvaranje vazdušnog prostora, ali zahtevaju izveštavanje o svakom razmeštaju PVO sistema u zoni civilnih letova. I na kraju, Moskva je zvanično saopštila da ne može priznati rezultate istrage sve dok

je Ukrajina uključena u rad JIT-a, a Rusija nije pozvana. Pritom je zanemarila pravilo međunarodnog prava koje se odnosi na ispitivanje avionskih nesreća po kojem istražni tim čine predstavnici zemalja na čijoj se teritoriji desila tragedija, na čijoj teritoriji baziraju avio-kompanije i čiji su putnici / žrtve državljani.

Čini se ipak da se predviđeni budžet Ruske Federacije od 1,4 milijarde evra na godišnjem nivou namenjen dezinformisanju javnosti širom sveta (po podacima EU), ne troši optimalno. Informaciona operacija koja je pokrenuta zbog obaranja aviona na letu MH17 nije dala rezultate i Ruska Federacija je ipak morala da koristi veto u Savetu bezbednosti UN kako bi sprečila osnivanje suda u okviru UN koji bi procesuirao izvršioce ove tragedije.

SUDSKI PROCES

Holandski državni tužilac Fred Vesterbeke je 19. juna ove godine izjavio da sada konačno poseduje dokaze o involviranosti Ruske Federacije u ovu tragediju. On je imenovao četiri osumnjičena lica koja, kako Vesterbeke navodi, "možda nisu lično pritisla dugme za lansiranje rakete, ali su sasvim sigurno blisko sarađivala u kriminalnom aktu". To su Igor Girkin (poznat i kao Igor Strelkov – bivši pukovnik ruske obavestajne službe i lider proruskih pobunjenika), Sergej Dubinski (zaposlen u ruskoj vojnoj obavestajnoj službi: *Glavnoje Razvediva upravljenje* – GRU), Oleg

Foto: Roman Boed

OLUPINA, ŽALOST I ISTRAGA: Obaranje aviona MH-17 i posledice

Foto: AP Photo / Mike Corder

Pulatov (bivši specijalac u GRU) i Ukrajinac Leonid Harčenko (pripadnik pro-ruskih snaga). Kremlj je promptno osporio rusku umešanost u obaranje putničkog aviona i kritikovao istražni postupak pod liderstvom Holandije. Bez obzira na to što je malo verovatno da će osumnjičeni biti dostupni, samo suđenje će se svakako održati 9. marta 2020. godine u Hagu. Ipak, važno za izvođenje dokaza jeste nedavno hapšenje ukrajinskog držav-

ljanina Vladimira Borisoviča Zmaka koji je bio komandant PVO jedinice u Snizenu i za koga se smatra da je veoma važan svedok. Pravdoljubiva javnost može samo da se nada da će se u sudskom postupku otkriti ko je i sa kojeg nivoa odobrio ilegalan transport PVO sistema BUK preko međunarodno priznate granice i njegovu borbu upotrebu.

Bez obzira na nalaze JIT-a, dokaze i sam sudski proces, ova tragedija nam

pokazuje neophodnost integrisanog globalnog delovanja u suprotstavljanju svim bezbednosnim izazovima. U savremenim okolnostima, bezbednost sve više gubi mogućnost klasifikacije na vrste, a često nije moguće uvažiti naučni pristup i uraditi distinkciju između unutrašnje i međunarodne bezbednosti. Očigledno nam se nameće neophodnost sagledavanja uzročno-posledičnih veza globalnih, regionalnih, nacionalnih i individualnih bezbednosnih rizika. To se lako moglo sagledati u slučaju leta MH17 gde se svako mogao naći u konfliktnoj situaciji sa suprotstavljenim globalnim interesima ili geopolitičkim ciljevima. Nažalost, ni ovakva tragedija ne može da utiče na preventivno usaglašavanje mera čija bi implementacija sprečila mogućnost neke nove avio-nesreće.

U svakom slučaju, ne treba let MH17 percipirati kao nešto što se nas ne dotiče. Bez obzira na državljanstvo 298 žrtava leta MH17, ovakva tragedija je tragedija svih nas. Danas je verovatnija nego ikada hipotetička pretpostavka da je neko od naših najmilijih mogao biti na tom letu. Jer na letu je bilo i 80 dece koja su uglavnom putovala na letovanje. Zato nam je potrebna istina. A istinu moramo tražiti u podizanju nivoa medijske pismenosti, slobode medija i odstranjivanju političkog uticaja na medije.

NIKOLA LUNIĆ,

izvršni direktor Saveta za strateške politike

Ne gubite vreme,
čitajte ono što je bitno.
Svakog dana.

KOMENTAR DANA

urednika i novinara
nedeljnika "Vreme"

samo na www.vreme.com

nedeljnik

VREME

Žrtva letovanja

Kada biste mogli da nosite portabl toalet u džepu pa da ne morate da koristite onaj u kafiću, na stanici, na aerodromu ili čuveni toi-toi na nekoj livadi, da li bi vam to bio smor? I da li biste bili spremni da platite neku godišnju pretplatu za tu vrstu komfora?

Ovo je zgodna metafora za naše ponašanje prema ličnim podacima na telefonu koje naročito dolazi do izražaja tokom leta, kada većina nas putuje na odmor. Prva stvar koju uradimo po dolasku u hotel ili smeštaj je da recepcionera pitamo za vaj-faj šifru, a radosti nema kraja kada nam saopšti da je krajnje jednostavno. Ili je otvorena ili samo ukucate broj sobe i prezime i internet je vaš. Milina.

Vratimo se toaletu i malo modifikovanom pitanju s početka – da li biste rado otišli u toalet, bez obzira na veličinu nužde, kada biste znali da je neko tamo postavio kamere i mikrofone? Upravo to se dešava sa javnim internetom. Mreža se slabo brani, često je administrator momak sa ulaza (bel boj) koji se malo priučio i pristaje da radi taj posao za daleko skromniju platu od nekog školovanog inženjera.

Takvoj mreži vi poveravate svoje novčane transakcije, recimo, kada sa letovanja odlučite da internetom platite neki račun ili prebacite pare. Britanski "Gardijan" savetuje svoje čitaoce kako bi bilo pametno da na telefon ili laptop ugrade VPN, odnosno šifrovanu ličnu mrežu usmerenu ka nekom sigurnom serveru koji filtrira vaš internet saobraćaj i ne dozvoljava hakerima da vam brljaju po podacima. Mane tog modela su što dobar VPN mora da se (pret)plati ako želite da budete stvarno bezbedni, kao i to da je internet nešto sporiji. A besplatan, hotelski je spor sam po sebi.

Bolji pristup je da kupite lokalnu SIM karticu za turiste sa nekim gigabajtom prenosa (jedan gigabajt je uglavnom dovoljan za sedam dana za surfovanje, votsap i mejlove). Domaći provajderi nude vam takav dodatak za većinu evropskih zemalja po pristojnoj ceni. Iako su cene rominga u regionu oborene, i dalje je data roming znatno skuplji, a neograničeno korišćenje može na kraju preskupo da vas košta. Šampion u ponudi je Crna Gora gde je neverovatnih terabajt prenosa moguće kupiti za deset evra. Stotinak puta manje gigabajta Grci i Turci prodaju za tri do četiri puta veću sumu, recimo.

Međutim, najveći problem mogao bi da napravi vaš generalni direktor, čovek (nebitno kog pola) koji mora stalno da bude u kontaktu sa poslom što znači da svuda putuje sa službenim telefonom kraticim poverljivim poslovnim informacijama. Takav telefon nikada ne bi smeo da se kači na javnu mrežu, hotelsku ili bilo koju drugu, bez obzira na hitnost. Zapravo, službene telefone ili laptopove ne biste smeli da nosite na odmor, ne samo zbog toga što to onda nije odmor, već zato što su na takvom mestu najčešće neobezbeđeni. I službeni put zahteva visok nivo informatičke bezbednosne kulture.

Nažalost, istraživanja pokazuju da rukovodeći menadžment o ovom pitanju ne razmišlja mnogo, ako uopšte razmišlja. Posebno su opasni blutut uređaji s kojima se povezuju, poput "džepnih" zvučnika, a anketirane firme većinom nemaju pojma na šta se sve njihov prvi čovek kači kada je van kancelarije. Svi se, ipak, slažu da top menadžment nema mnogo sluha za ograničenja na ličnim uređajima koja im određuju informatički bezbednjaci u firmi. ¶

PRODAJA I PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	kurirom [Beograd]	poštom [Srbija]	običnom poštom [Evropa]	avionom [ceo svet]
6 meseci / 26 brojeva	5800 RSD	5500 RSD	110 EUR	170 EUR
12 meseci / 52 broja	11.600 RSD	11.000 RSD	210 EUR	325 EUR

INTERNET IZDANJE

	iz Srbije uplatnicom	iz sveta karticom
1 broj sa PDF-om	—	2,00 EUR
1 mesec / 4 broja sa PDF-om	—	7,00 EUR
6 meseci / 26 brojeva bez PDF-a	3250 RSD	29,00 EUR
6 meseci / 26 brojeva sa PDF-om	4500 RSD	38,00 EUR
12 meseci / 52 broja bez PDF-a	5375 RSD	46,00 EUR
12 meseci / 52 broja sa PDF-om	7250 RSD	63,00 EUR

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnog štampanom izdanju. **ZABRANJENO JE DA VIŠE LICA UPOTREBLJAVA ISTI NALOG.** PDF fajl se daje na ličnu upotrebu registrovanom pretplatniku, fizičkom licu, i **ZABRANJENO JE DISTRIBUIRATI CEO ILI DELOVE FAJLA** bez prethodne pisane saglasnosti NP Vreme doo, Beograd. U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene pretplate na štampana izdanja uračunata je poštarina.

Uplatu možete izvršiti lično u prostorijama redakcije, radnim danima od 9.30 do 14.30h.

Ako ne možete doći u redakciju, potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite e-mailom na adresu prodaja@vreme.com, faksom na broj 011/3238-662 ili poštom na Vreme, Kosovska 17, Beograd, sa naznakom za šta je uplata izvršena. Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Dinarske uplate izvršite u korist NP VREME na račun broj **160-302538-91**.

Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se vrši uplatom odgovarajućeg iznosa na naš dinarski račun, u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS na dan uplate. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja pomoću kreditne kartice na internet adresi <http://www.vreme.com/pretplata> ili direktno na naš devizni račun (za detalje obratiti se službi prodaje). Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od isteka poslednjeg dana pred izlazak broja za koji pretplata više ne važi.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU
www.novinarnica.net

Usluge internet pretplate na Vreme vrši i
www.novinarnica.net prema svom cenovniku.

Dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom: telefonom, radnim danom od 10 do 14h: 011/3234-774 ili e-mailom na prodaja@vreme.com

SAVREMENA TEHNOLOGIJA

ALEKSANDAR ZOGRAF.

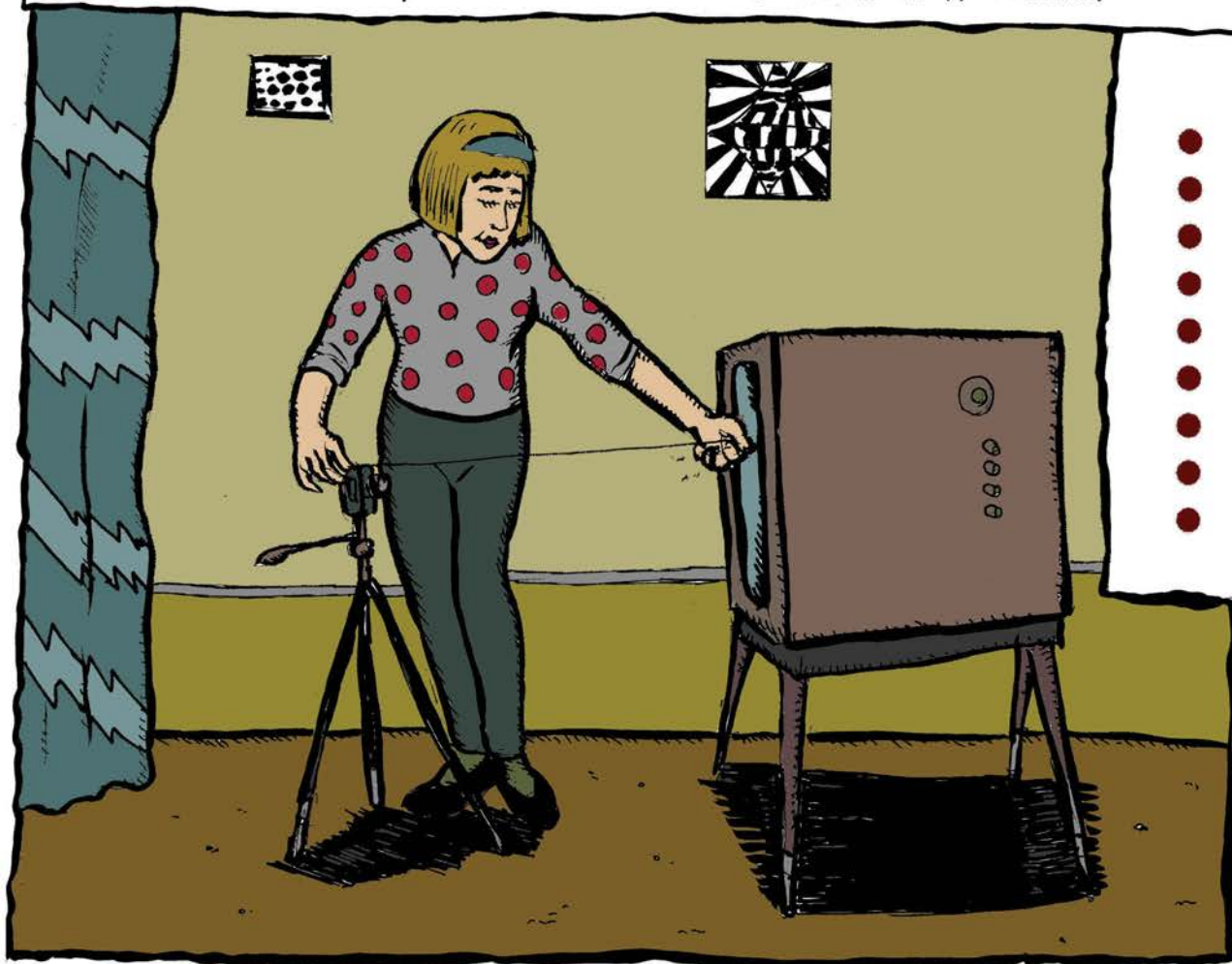
1965.

U MODERNA VREMENA, TEHNOLOGIJA JE DOŽIVLJAVALA BRZE PROMENE, KOJE JE PONEKAD BILO TEŠKO PRATITI. ŠEZDESETIH I SEDAMDESETIH GODINA, AMERIČKI ČASOPISI POPUT **POPULAR MECHANICS** I **SCIENCE & MECHANICS** SU PROMOVISALI TEHNIČKE INOVACIJE, I NJIHOVU IMPLEMENTACIJU U SVAKODNEVNOM ŽIVOTU. ONO ŠTO JE NEKADA IZGLEDALO KAO POSLEDNJA REČ TEHNIKE, DANAS DELUJE ČAK I SMEŠNO...

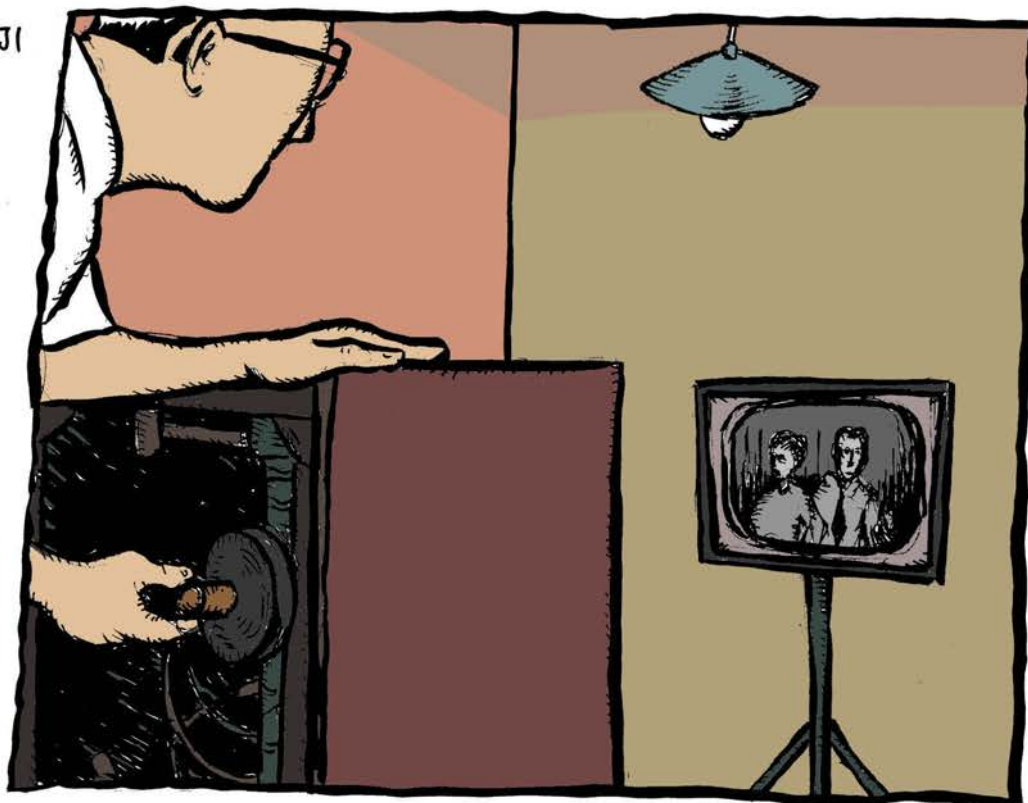

ZANIMLJIVE SU RUBRIKE U KOJIMA REDAKCIJA POZIVA SVOJE ČITAOCE DA OSMISLE NOVE PRAKTIČNE PROIZVODE. ČITALAC IZ NJU DŽERZIJA ISTIČE: "REDOVNO SE POJAVLJUJE PROBLEM KADA JE POTREBNO DA LUBENICU PRENEŠETE OD PRODAVNICE DO VAŠEG DOMA. ZATO BI PILJARNICE TREBALO DA DISTRIBUIRAJU DRŽAČE ZA LUBENICE—MOŽDA OD JEFTINE PLASTIKE—KAKO BI KUPCI LAKŠE PRENELI BOSTAN DO SVOJIH KUĆA".

VELIKI BROJ ČLANAKA POSVEĆEN JE PRAKTIČNIM SAVETIMA: "DA LI BI VOLELI DA UKRASITE SVOJ FOTO ALBUM FOTOGRAFIJAMA OMILJENOG BEJZBOL IGRAČA, PORTRETISANOG BAŠ DOK UDARA LOPTU NA TERENU? TO JE OSTVARIVO BEZ DA UOPŠTE PREKORAČITE KUĆNI PRAG—POTREBNO JE SAMO DA NABAVITE KAMERU NA STATIVU, POGODNU ZA FOTOGRAFISANJE PRIZORA SA TV EKRANA".

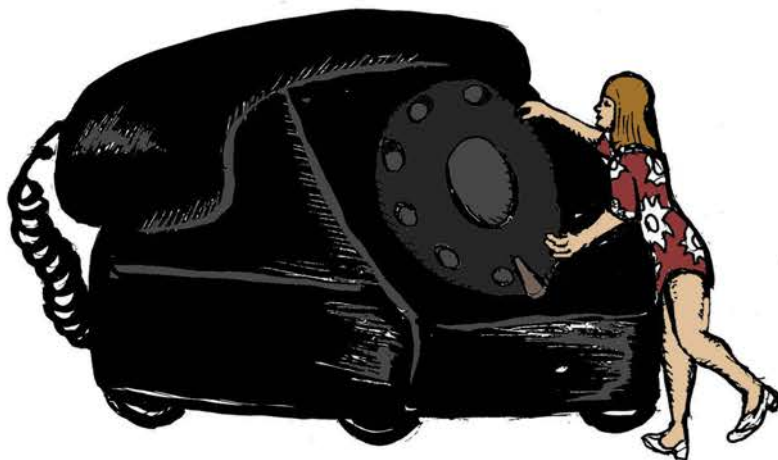

"ENTUZIJASTI KOJI SAMI POPRAVLJAJU SVOJ TV APARAT MOGU DA KONSTRUIŠU OGLEDALO NA STALKU, POMOĆU KOJEG ĆE BITI U STANJU DA TOKOM POPRAVKE PROVERE KVALITET SLIKE ...

1974. "DŽINOVSKI MODEL TELEFONA, PRIČVRŠĆEN NA MALI AUTOMOBIL (NE-AMERIČKOG POREKLA), IZRAĐEN JE SPECIJALNO ZA TV-KLIP KOJI PROMIVIŠE UPOTREBU TELEFONA, KAO NAČIN DA SE UŠTEDI NA GORIVU. UKOLIKO PRE PUTOVANJA TELEFONSKI PROVERITE SVE INFORMACIJE, ZNAĆETE DA LI JE PUTOVANJE UOPŠTE NEOPHODNO"

"UPOTREBA BICIKLA SA JEDNIM KVADRATNIM TOČKOM MOŽE DA BUDE SASVIM EFIKASNA, ZATO ŠTO MALI PRENOSNI TOČAK DRŽI OKVIR NA JEDNAKOJ VISINI IZNAD PUTA."

Svirači

Sunce i kiša u jednom danu. Centar Perúde je na vrhu brda. Kroz tvrđavu se penjem pokretnim stepeništem do glavne ulice. Ljudi stoje sa obe strane, pa ne možeš nigde da mrdneš. Unutrašnjost srednjovekovne tvrđave miriše na vlažan kamen, pod je klizav, ja se opirem na mokre donove sandala da ne padnem. Peruđa me zbunjuje: u ovom srednjovekovnom gradu mapa je samo delimično upotrebljiva jer nijedna ulica nije tamo gde očekuješ da bude. Skretanja su oštra – skrivena iza trafika, prodavnica i bašta kafica i restorana. Nekim čudom izlazim na Korzo Vanući. Pronalazim bankomat i stajem u red. U čekanju primetim svirača u crnim pantalonama, kožnom prsluku i kaubojkama sa zvončićima. Stariji je, ima električnu gitaru. Igra se žicama kažiprstom i trećim pr-

Foto: wikimedia.com

stom. Nakašlje se, ispravi se, kladim se i da je udahnuo duboko. Lupi prvi akord tako da se pojačalo zatrese, pa drugi, i treći... Izlazim iz reda za bankomat, palim diktafon, hvatam njegov pogled tražeći dozvolu da ga snimim. Ne konstatuje me, a izraz lica mu je strašno ozbiljan. Dubokim napuklim glasom počinje da peva: "Aprendimos a quererte / Desde la historica altura..." Gleda u neku neodređenu tačku ispred sebe. Imam utisak da mi, mali ljudski mravi koji su se razmilieli ulicom, za njega ne postojimo. Između strofa guta knedle. Od jačine kojom udara po žicama, sa svakim akordom osećam kao da mi neko lupa dobroćudne, prijateljske packe po ušima. Udara ritam levom kaubojkom, samo što ne zabije potpeticu u kamen. "De tu, querida presencia / Commandante Che Guevara!" Imam utisak – salutirao bi komandantu, samo da ima treću ruku. Zvuk novca koji pada u kutiju iz nekoliko ruku kao da ga vraća u realnost. "Kako se zovete?", pitam. "Masimo", kaže on sa skromnim osmehom.

Pešački tunel Žižkov-Karlin u Pragu. Čekam nekog da stigne, pa da se spustimo niz tunel, ali radoznalost je jača od strpljivosti. Odustajem od čekanja. Koža mi se ježi dok se spuštam kroz betonsko čudo koje povezuje dve gradske četvrti. Temperatura u tunelu sigurno je nekoliko stepeni niža nego napolju. Nema gužve, a do mene posle desetak koraka dopire zvuk. Ne vidim svirača, ali mogu da naslutim da je mnogo tužan. Ubrzavam korak u želji da što pre lociram izvor zvuka. Odmah iza prve krivine, nailazim na momka duge crne kose, sav u crnom, oči zatvorene. U kartonskoj kutiji za novac svega tri-četiri kovanice. Akustika tunela je takva da možeš šaputati i opet se sve čuje. On peva tiho, takoreći cvili. Ne prilazim blizu – tuga je zarazna, a ja ne želim da pokupim virus. Ne

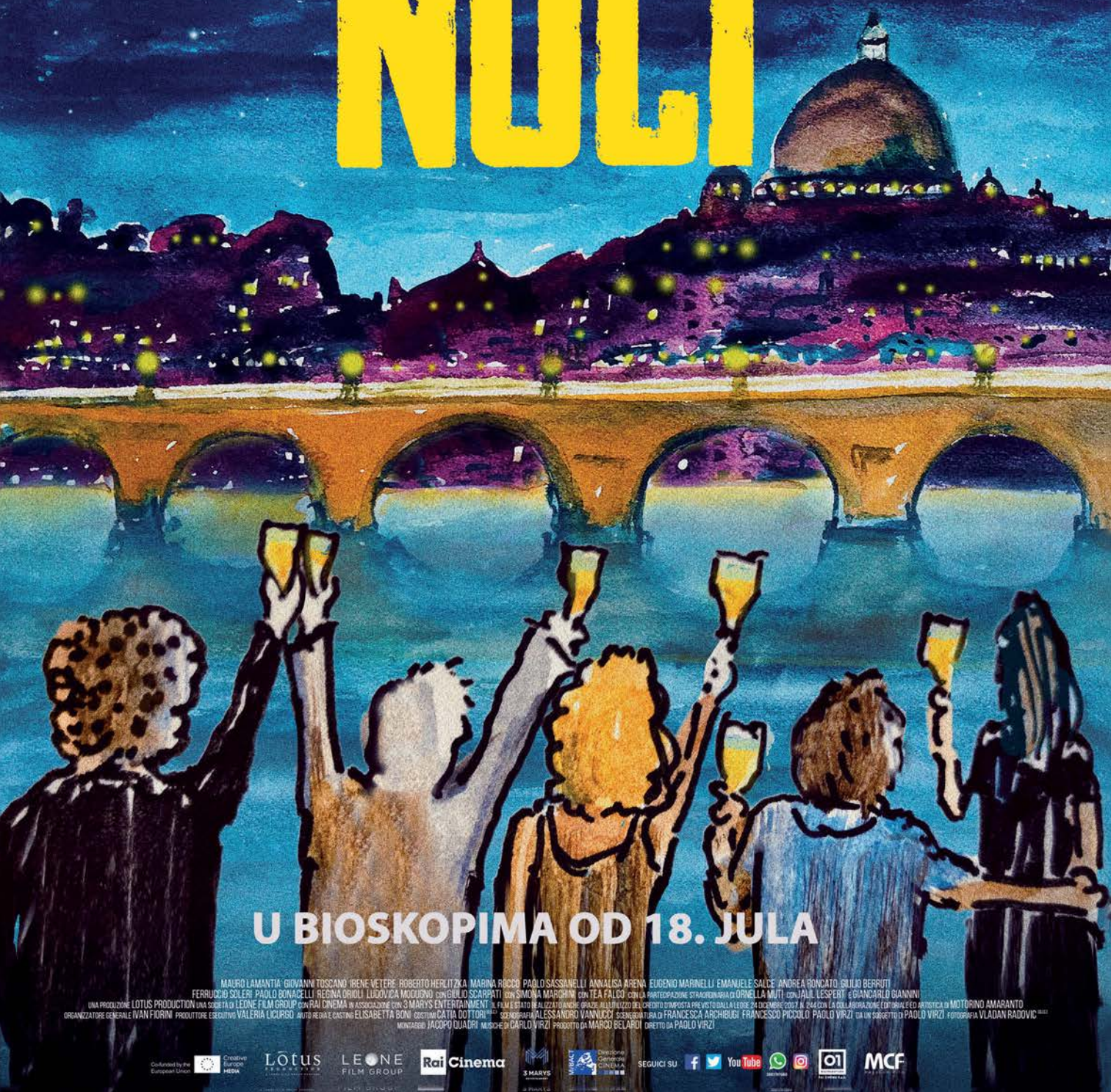
znam kako znam da je pesma ljubavna i da ga je neko nedavno ostavio. "Razorvanec", prevrće očima čovek koji nailazi iz suprotnog smera. "Co?", pitam ja na svom vrlo ograničenom češkom. "Razorvana duše", pojašnjava čovek i odmahuje glavom sa neodobražanjem. Okrećem se i koračam nazad prema dnevnoj svetlosti.

Podnožje planine Viklou, Irska. Sa suvozačkog sedišta koje je na "pogrešnoj strani" automobila gledam kako se smenjuju tamni obrisi drveća. "Nebo je vedro, možemo da sedimo i napolju", kaže Sofi. Vidim Olijevo lice u retrovizoru – klima glavom i mazi udu-

bljenje na gitari. Gitare imaju ženski struk, pomislim. Ovde, u podnožju planine, dovoljno smo daleko od svetala grada da bismo mogli da vidimo zvezde. Sofi i ja iz gepeka vadimo kese sa pivom, Oli otključava brvnaru. Okupljamo se oko grejalice u duksevima. Veče odmiče, Oli predlaže da izađemo napolje. U dvorištu ni šuš, ni zrikavac. On leže na travu, gitaru polaže na stomak. "Look at the stars / Look how they shine for you...", peva on na predivnom engleskom, a ja razmišljam kako neke pesme ne treba pevati ako ti jezik nije maternji. Ležem i ja na travu. Kris Martin, pevač grupe Koldplej, napisao je pesmu *Yellow* inspirisan zvezdama. Mrak je indigo boje, zvezde su prah iz prosute bočice šljokica. U tom trenutku ne postoje ni ostatak sveta, ni drugi ljudi, ni bilo kakve misli. Stavljam dlan na ključnu kost i pod prstima osećam puls melodije koji dolazi iz mog grla, otkucaje srca i toplinu od činjenice koliko je život na trenutke lep.

JOVANA GEORGIEVSKI

PAOLO VIRZÌ ČAROBNE NOČI

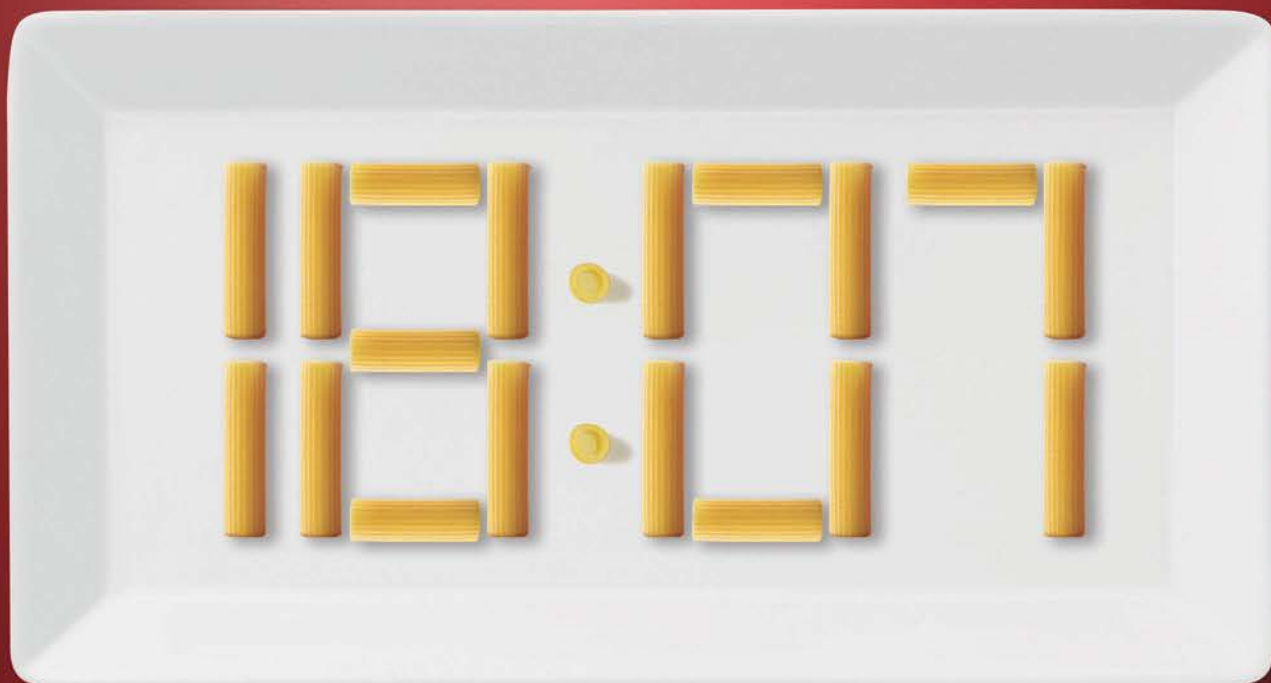

U BIOSKOPIMA OD 18. JULA

MAURO LAMANTIA, GIOVANNI TOSCANO, IRENE VETTERE, ROBERTO HERLITZKA, MARINA RICCO, PAOLO SASSANELLI, ANNALISA ARENA, EUGENIO MARINELLI, EMANUELE SALCE, ANDREA RONCATO, GIULIO BERRUTI, FERRUCCIO SOLERI, PAOLO BONACELLI, REGINA DRILI, LUDOVICA MODUGNO, GIORGILO SCARPATI, DON SIMONA MARCHINI, DON TEA FALCO, CON LA PARTECIPAZIONE STRAORDINARIA DI ORNELLA MUTI, CON JAUL, L'ESPRESSO E GIANCARLO GIANNINI
UNA PRODUZIONE LOTUS PRODUCTION UNA SOCIETÀ DI LEONE FILM GROUP CON RAI CINEMA IN ASSOCIAZIONE CON 3 MARYS ENTERTAINMENT. IL FILM È STATO REALIZZATO ANCHE GRAZIE ALL'UTILIZZO DEL CREDITO D'IMPOSTA PREVISTO DALLA LEGGE 24 DICEMBRE 2017, N. 204 CON LA COLLABORAZIONE EDITORIALE E EDITORIALE DI MOTORINO AMARANTO
ORGANIZZATORE GENERALE IVAN FIORINI, PRODUTTORE ESECUTIVO VALERIA LICURIO, AIUTO REGIE CASTING ELISABETTA BONI, COSTUME CATIA DOTTORI, SCENOGRAFIA ALESSANDRO VANNI, SCENeggiatura DI FRANCESCA ARCHIBUGI, FRANCESCO PICCOLO, PAOLO VIRZÌ, DA UN SOGGETTO DI PAOLO VIRZÌ, FOTOGRAFIA VLADAN RADOVIC
MONTAGGI JACOPO QUADRI, MUSICA DI CARLO VIRZÌ, PRODOTTO DA MARCO BELARDI, DIRETTO DA PAOLO VIRZÌ

100
godina

*Vreme teče,
kvalitet ostaje*

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec